

T.C.
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
YENİ TÜRK DİLİ BİLİM DALI

**EFLANİ İLÇESİNDE BULUNAN “ALKIŞ-KARGIŞ VE BATIL
İNANÇLARIN” DİL VE ANLAM YÖNÜNDEN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Işıl YAMAN

Tez Danışmanı
Doç.Dr. Enver KAPAĞAN

Karabük
MAYIS/2019

**T.C.
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
YENİ TÜRK DİLİ BİLİM DALI**

**EFLANİ İLÇESİNDE BULUNAN “ALKIŞ-KARGIŞ VE BATIL
İNANÇLARIN” DİL VE ANLAM YÖNÜNDEN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Işıl YAMAN**

**Tez Danışmanı
Doç.Dr. Enver KAPAĞAN**

**Karabük
MAYIS/2019**

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	2
TEZ ONAY SAYFASI.....	8
DOĞRULUK BEYANI	9
ÖNSÖZ	10
ÖZ.....	12
ABSTRACT.....	13
ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ.....	14
ARCHIVE RECORD INFORMATION.....	15
KISALTMALAR	16
ARAŞTIRMANIN KONUSU	17
ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ	17
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	17
KAPSAM VE SINIRLILIKLAR/KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER	17
1. BİRİNCİ BÖLÜM	18
1.1. Giriş.....	18
1.2. Alkışlar	26
1.2.1. Seslenme Amaçlı Kullanılan Alkışlar	30
1.2.1.1. Tanrı'ya Bağışlanma İsteği İçin Yakarıştta Bulunurken Kullanılan Alkışlar	30
1.2.1.2. Tanrı'yı Överken Kullanılan Alkışlar	31
1.2.1.3. Devlet Büyüklerine Hitap Ederken Kullanılan Alkışlar.....	32
1.2.1.4. Devlet Büyüklerinden İzin Alırken Kullanılan Hitap Şeklinde Alkışlar	32
1.2.1.5. Bir Oyunu Yürütmek İçin Kullanılan Övgü Anlamında Alkışlar.	32
1.2.1.6. İşlediği Suçlardan Ötürü Özür Amacıyla Kullanılan Alkışlar..	33
1.2.1.7. Soru Öncesinde Övgü İçin Kullanılan Alkışlar	33
1.2.1.8. Sevinç Sonrası Kullanılan Alkışlar	34
1.2.1.9. Yardım İsteğinde Bulunmak İçin Kullanılan Alkışlar.....	34
1.2.1.10. Memnuniyet Sonrası Teşekkür Amacıyla Kullanılan Alkışlar ..	34

1.2.1.11.	Kötü Bir Son Yaşamamak İçin Yakarıшта Bulunmada Kullanılan Alkışlar	34
1.2.2.	Ad Koyma Törenlerinde Dua Amaçlı Kullanılan Alkışlar	35
1.2.3.	Vedalaşma Sırasında Kullanılan Alkışlar	35
1.2.4.	Büyük Başarı Kazanımlarından Sonra Kullanılan Alkışlar	35
1.2.5.	Sevinçli Haberlerde Kullanılan Alkışlar	36
1.2.6.	Teşekkür Etmek İçin Kullanılan Alkışlar	36
1.2.7.	Dua (Hayırdua-Alkış) Örnekleri	36
1.3.	Kargışlar	38
1.3.1.	İnsanların Çaresiz Kaldıklarında Öfkeyle Kullandıkları	38
1.3.2.	Sitem Sonrasında Kullanılan Kargışlar	39
1.3.3.	Üzüntü Sonrası Kullanılan Kargışlar	39
1.3.4.	Son Nefeste Kullanılan Kargışlar	40
1.3.5.	Kötü Haberler Sonrasında Kullanılan Kargışlar	40
1.3.6.	Tepki Göstermek İçin Kullanılan Kargışlar	40
1.3.7.	Kırgınlık Zamanında Kullanılan Kargışlar	40
1.3.8.	Olumsuzluk Belirtmek İçin Kullanılan Kargışlar	41
1.3.9.	Kıskanılan Durumlarda Kullanılan Kargışlar	41
1.3.10.	Utanma Sonrası Kullanılan Kargışlar	41
1.3.11.	Kötü Şeylere Engel Olmada Kullanılan Kargışlar	41
1.3.12.	Beddua (İlenç-Kargış) Örnekleri	42
1.3.13.	Ölüm Dileyen Kargış/Beddualar	42
1.3.14.	Muhatabının Silah vb. Aletle Ölmesini Dileyen Kargış/Beddualar ..	43
1.3.15.	Muhatabın Organlarını İşaret Ederek Ölmesini Dileyen Kargış/Beddualar	44
1.3.16.	Muhatabının Doğal Afete Maruz Kalmasını Dileyen Kargış/Beddualar	44
1.3.17.	Ahirette Kötülük Dileyen Kargış/Beddualar	44
1.3.18.	Bela, Musibet, Sıkıntı, Cezayı Dileyen Kargış/Beddualar	45
1.3.19.	Muhatabının İftiraya Uğramasını Dileyen Kargış/Beddualar	46
1.3.20.	Muhatabının Rezil Olmasını, Küçük Düşmesini Dileyen Kargış/Beddualar	46
1.3.21.	Hastalık Dileyen Kargış/Beddualar	46

1.3.22.	Muhatabının Engelli Olmasını Dileyen Kargış/Beddualar	47
1.3.23.	Delilik Dileyen Kargış/Beddualar	47
1.3.24.	Muhatabının (Kadının) Eşinin Ölmesini Dileyen Kargış/Beddualar	47
1.3.25.	Evsiz Barksız Kalmayı, Yuva Dağılmasını Dileyen Kargış/Beddualar	48
1.3.26.	Muhatabının Hayvanlardan Zarar Görmesini Dileyen Kargış/Beddualar	48
1.3.27.	Muhatabının Mutlu/Huzurlu Günler Görmemesini Dileyen Kargış/Beddualar	49
1.3.28.	Zürriyetin/ Soyun Devam Etmemesini Dileyen Kargış/Beddualar ...	49
1.3.29.	Muhatabının Adının Yok Olmasını Dileyen Kargış/Beddualar	49
1.3.30.	Ahlaksızlık Yapan Muhatabın Kötülüğünü Dileyen Kargış/Beddualar	49
1.4.	Öz kargışlar	49
1.4.1.	Önceden Hissedilen Bir Olumsuzluğu Kabullenme Güçlüğünde Kullanılan Öz kargışlar.....	50
1.4.2.	Vefa Göstermek Üzere Yemin ve Ahitte Kullanılan Öz Kargışlar ...	50
2.	İKİNCİ BÖLÜM.....	51
2.1.	Batıl İnanç	51
2.2.	Türkiye’de Batıl İnançlar	53
2.3.	Türklerde Kullanılan Batıl İnançlardan Örnekler.....	54
2.4.	Türlere Ait Batıl İnançlardan Bazı Örnekler	58
3.	ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	63
3.1.	Eflani İlçesi.....	63
3.2.	Eflani İlçesinin Tarihi.....	63
3.2.1.	Cumhuriyet Dönemine Kadar	63
3.2.2.	Cumhuriyet’ten Günümüze Kadar.....	64
3.2.3.	Eflani Adının Kaynağı.....	65
3.2.4.	Eflani’deki Tarihi Eserler	66
3.3.	Eflani Köyleri	67
3.4.	Eflani Yemek Kültürü	68
3.5.	Eflani, Gelenek ve Görenekleri	68
3.5.1.	Düğünler	68
3.5.2.	Cenaze.....	69

3.5.3.	Beddam.....	70
3.5.4.	Hıdırellez	70
3.5.5.	Bayramlar ve Ziyaret	70
3.5.6.	Sünnet Düğünleri.....	70
4.	DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	71
4.1.	Eflani İlçesinde Söylenen Alkış, Kargış ve Batıl İnançlar	71
4.1.1.	Eflani İlçesinde Söylenen Alkışlar.....	71
4.1.1.1.	Sağlık, Sıhhat İle İlgili Alkışlar	71
4.1.1.2.	Temenni, İyi Dileklerde Bulunmak İçin Kullanılan Alkışlar	72
4.1.1.3.	Teşekkür, Şükran İfade Etmek İçin Kullanılan Alkışlar	77
4.1.1.4.	Bereket, Bolluk Amacıyla Kullanılan Alkışlar	77
4.1.2.	Eflani İlçesinde Söylenen Kargışlar	79
4.1.2.1.	Kızgınlık Sonrası Kullanılan Kargışlar	79
4.1.2.2.	Sitem Sonrası Söylenen Kargışlar	89
4.1.2.3.	Kötülüğe Engel Olmada Kullanılan Kargışlar	90
4.1.2.4.	Ayıplama Amacıyla Kullanılan Kargışlar.....	90
4.1.3.	Karabük Halk Edebiyatında Alkış ve Kargışlar	91
4.1.3.1.	Karabük Halk Edebiyatında Alkışlar	91
4.1.3.2.	Karabük Halk Edebiyatında Kargışlar	93
4.1.4.	Batıl İnançlar	97
4.1.4.1.	Gelenek ve Görenekler İle İlgili Batıl İnançlar	97
4.1.4.2.	Hayvanlar İle İlgili Batıl İnançlar.....	101
4.1.4.3.	Doğa Olayları İle İlgili Batıl İnançlar.....	102
4.1.4.4.	Uğursuzluk İle İlgili Batıl İnançlar.....	103
4.1.4.5.	Dini İnançlar İle İlgili Batıl İnançlar	103
4.1.4.6.	Nazar ile İlgili Batıl İnançlar	106
4.1.4.7.	Karanlık Vakit İle İlgili Batıl İnançlar.....	109
4.1.4.8.	Çocuklar İle İlgili Batıl İnançlar	110
4.1.4.9.	Kısmet İle İlgili Batıl İnançlar.....	112
4.1.4.10.	Yolculuk İle İlgili Batıl İnançlar	113
4.1.4.11.	Duyu Organları ile İlgili Batıl İnançlar	113
4.1.4.12.	Çiftçilik ile İlgili Batıl İnançlar	113

4.1.4.13.	Çocuk Sahibi Olmakla İlgili Batıl İnançlar	114
4.1.4.14.	Rüyalar ile İlgili Batıl İnançlar	116
4.1.4.15.	Ölüm ile İlgili Batıl İnançlar.....	116
4.1.4.16.	Hastalık ile İlgili Batıl İnançlar	118
4.1.4.17.	Kutlama ve Anmalar İle İlgili Batıl İnançlar.....	122
4.1.4.18.	Bereket ve Uğur İle İlgili Batıl İnançlar	123
4.1.4.19.	Hamilelik İle İlgili Batıl İnançlar	124
4.1.4.20.	Doğum İle İlgili Batıl İnançlar	126
4.1.4.21.	Kırk ile İlgili İnanışlar	127
4.1.4.22.	Anne, Bebek ve Çocuk Hastalıkları ile İlgili Batıl İnançlar	128
4.1.4.23.	Diğer Batıl İnançlar	129
4.1.5.	Muhteva Bakımından Eflani'de Alkış, Kargış ve Batıl İnançlar	131
4.1.5.1.	Din.....	131
4.1.5.2.	Sağlık ve Sıhhat.....	132
4.1.5.3.	Gelin, Damat ve Düğünler	132
4.1.5.4.	Doğa	133
4.1.5.5.	İnsan Uzuvarı.....	134
4.1.5.6.	Ağaç, Bitki, Meyve, Çiçek.....	134
4.1.5.7.	Hayvan.....	135
4.1.5.8.	Haftanın Günleri, Aylar, Kutsal Günler	136
4.1.5.9.	Yiyecek ve İçecekler	136
4.1.5.10.	Rüya	137
4.1.5.11.	Hamileler ve Bebekler	137
4.1.6.	Muhteva Bakımından Eflani'de Alkış, Kargış ve Batıl İnançların Değerlendirilmesi.....	138
4.1.6.1.	Anadolu ve Eflani Etkileşimi.....	138
4.1.6.2.	İslami Unsurlar	139
4.1.6.3.	Örf, Adet ve Geleneklerin İzleri.....	139
4.1.6.4.	Toplumsal Yaşayışın İzleri	139
4.1.6.5.	Üslup Şekli.....	140
4.1.6.6.	Toplumun Değer Yargıları	140
4.1.6.7.	Dil Olgusu.....	140
4.1.6.8.	Dinler ve İnanç Sistemleri İzleri.....	141

4.1.7.	Eflani’de Bulunan Alkış, Kargış ve Batıl İnançların Dil Özellikleri	141
4.1.7.1.	Gerçek Anlamlı	141
4.1.7.2.	Mecaz Anlamlı	143
4.1.7.3.	Teşbih.....	145
4.1.7.4.	Zıt Anlamlı	145
4.1.7.5.	Hitabet Sözleri İle Başlayan	145
4.1.7.6.	Bir Cümleden Oluşanlar	145
4.1.7.7.	Somut Anlamlı	146
4.1.7.8.	Soyut Anlamlı.....	146
4.1.7.9.	Kime Söylendiği Belli Olmayan.....	146
4.1.7.10.	Tariz.....	146
4.1.7.11.	Benzetme	147
4.1.7.12.	Kendine Söylenen	147
4.1.7.13.	Bir Kelimeden Oluşanlar	147
4.1.7.14.	Kelime Tekrarlı ve İkilemeli Olanlar	147
4.1.7.15.	Birden Fazla Cümleden Oluşanlar	147
4.1.8.	Eflani’de Bulunan Alkış, Kargış ve Batıl İnançların Dil Özelliklerinin Değerlendirilmesi	147
4.1.8.1.	Alkışlar	147
4.1.8.2.	Kargışlar.....	151
4.1.8.3.	Batıl İnançlar	156
4.1.9.	Alkış ve Kargışların Şiirde Şekil Özellikleri	159
4.1.9.1.	Alkışların Şiirde Şekil Özellikleri	159
4.1.9.2.	Kargışların Şiirde Şekil Özellikleri.....	160
SONUÇ	163
KAYNAKÇA	165
ŞEKİLLER LİSTESİ	171
EKLER	172
ÖZGEÇMİŞ	175

TEZ ONAY SAYFASI

Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Işıl YAMAN' a ait "Eflani İlçesinde Bulunan Alkış-Kargış ve Batıl İnançların Dil Ve Anlam Yönünden İncelenmesi" adlı bu tez çalışması Tez Kurulumuz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı/Yeni Türk Dili Anabilim Dalı Yüksek Lisans tezi olarak oybirliği / oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

	Akademik Unvanı, Adı ve Soyadı	İmzası
Tez Kurulu Başkanı	: Doç. Dr. Alsu KAMALIEVA	
Danışman Üye	: Doç. Dr. Enver KAPAĞAN	
Üye	: Dr. Öğr. Üy. Mustafa KUNDAKÇI	

Tez Sınavı Tarihi: 23/05/2019

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı herhangi bir yola tevessül etmeden yazdığımı, araştırmamı yaparken hangi tür alıntıların intihal kusuru sayılacağını bildiğimi, intihal kusuru sayılabilecek herhangi bir bölüme araştırmamda yer vermediğimi, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserlere metin içerisinde uygun şekilde atıf yapıldığını beyan ederim.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak ahlaki ve hukuki tüm sonuçlara katlanmayı kabul ederim.

Adı Soyadı

İmza

İsmail KAYMAZ

ÖNSÖZ

Alkış, kargış, batıl inançlar Türk kültürü ve Türk edebiyatında yer bulan ve geçmişten günümüze insanlar tarafından yaygın olarak kullanılan yazılı ve sözlü edebi bir tür ve söylemlerdir. Bu söylemler, yıllar boyu sosyal topluluklarda fakir, zengin, güçlü ayrımı olmadan her insan tarafından az ya da çok kullanıldığı bilinmektedir. Konularını günlük hayattan, insanların değer yargılarından ve maddi/manevi kültür mirası unsurlarından alan özlü sözlerdir. Yıllar içinde farklı kültürlerden etkilenerek, zaman ve mekâna göre değişiklikler göstermiştir. Gösterdikleri değişikliklere rağmen Türk toplumunda atasözleri ve deyimlerden sonra günlük yaşamda en sık kullanılan kalıp sözlerdendir. Anneden babaya, deden toruna aktarılarak, nesilden nesile gelmiş olan bu kalıp sözler, dilde kaybolmuş veya kaybolmaya yüz tutmuş kelimelerin belirlenmesinde ve yaşatılmasında önemli bir yer tutmaktadır.

Bu tez çalışması, *Ön Söz, Giriş (Alkış ve Kargış), Batıl İnanç, Eflani İlçesinin Özellikleri, Eflani İlçesinde Kullanılan Alkış, Kargış, Batıl İnançlar ve Sonuç* olmak üzere toplam beş bölümden oluşmaktadır.

Birinci Bölümde, alkış ve kargışların tanımından, özelliklerinden, Türk kültürü ve tarihindeki yeri ve öneminden bahsedilmiş, geçmişten günümüze kullanılan alkış ve kargışların sınıflandırılması verilmiş, örnekler ile çeşitlendirilmiştir.

İkinci Bölümde, batıl inançların tanımından, özelliklerinden, Türkiye'deki batıl inançlardan, Türklerde kullanılan yaygın batıl inançlardan, geçmişten günümüze süregelen batıl inançlardan bahsedilerek örnekler verilmiştir.

Üçüncü Bölümde, Eflani ilçesinin tarihçesinden, Eflani ilçesinin özelliklerinden, idari ve ekonomik yapısından, gelenek, görenek, örf ve adetlerinden kısaca bahsedilmiştir.

Dördüncü Bölümde, Eflani ilçesinde kullanılan alkış, kargış ve batıl inançların derlemesi ve sınıflandırılması yapılmış, detaylı açıklamaları verilmiş, özelliklerinden bahsedilmiştir.

Beşinci Bölümde, Eflani yöresinde kullanılan alkış, kargış ve batıl inançların muhteva ve dil özellikleri ile ilgili sonuçlar verilerek, tez çalışması sonlandırılmıştır.

Bu tez çalışması, Türk sözlü kültürünün ve Türk dilinin ayırt edici özelliklerinin belirlenmesi, geçmişten günümüze kaybolan söylemlerin gün yüzüne çıkartılması veya kaybolmaya yüz tutmuş söylemlerin korunması, gelecek nesillere doğru bir şekilde aktarılabilmesi için yapılmış küçük bir adımdır. Elde edilen veriler ve bulgular, Türk Dili alanında çalışmalar yapan değerli akademisyen ve bilim insanlarına yol göstereceğine umut ediyorum.

Bu tez çalışmasının hazırlanmasında, desteğini, yardımlarını esirgmeden, bilgi ve birikimleri ile yol gösterici olan sayın Doç. Dr. Enver KAPAĞAN'a, bugünlere gelmemde emeği olan tüm hocalarıma, her koşulda yanımda olup desteğini her zaman hissettiğim babama, tez çalışması süresince emeği geçen herkese sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

ÖZ

Geçmişten günümüze yazılı ve sözlü kültürde yaygın olarak kullanılan alkış, kargış (dua, beddua) ve batıl inançlar Türk kültürünün önemli ve vazgeçilmez bir parçası haline gelmişlerdir. Her yaş grubundaki insanlar, sevgi, öfke, saygı, nefret, kızgınlık, muhabbet gibi duygu durumlarını sözlü bir biçimde dile getirebilmek için alkış ve kargışlar; somut nesnelere ile açıklanamayan durumlar için batıl inançlar kullanmaktadırlar.

Bu tez çalışmasında, birçok medeniyete ev sahipliği yapmış Eflani yöresinde yaşayan halkın, geçmişten günümüze kullandığı alkış, kargış ve beddualar dil ve anlatım yönünden incelenmiştir. Çalışmada, Eflani yöresinde yaşayan halk ile yüz yüze konuşularak saha çalışması yapılmıştır. Saha çalışmasındaki verilerin toplanmasında sosyo-ekonomik farklılıklar (yaş, cinsiyet, medeni hal gibi) göz ardı edilmiştir.

Elde edilen bulgular sonucunda, yöre halkı tarafından kullanılan alkış, kargış ve batıl inançlarda inanç değerlerine dayanan unsurların bulunduğu saptanmıştır. Kullanılan bütün söylemlerin bir ihtiyaçtan dolayı doğduğu görülmüştür. Alkış ve kargışların yaratana bir çeşit yalvarma biçimi olduğu, batıl inançların ise geçmişten günümüze kadar somut nesnelere dayanmayan inanışlar olduğu belirlenmiştir. Yörede kullanılan alkışların, maneviyat, huzur, mutluluk, şükran gibi duyguları işaret ederek, yüce bir varlıktan temenni niteliğinde olduğu anlaşılmıştır. Aynı zamanda, kargışların ise, nefret, öfke, çaresizlik gibi duyguları içerdiği gözlemlenmiştir. Dil bakımından incelendiğinde, kargışların sayısının alkışlardan fazla olduğu ve genellikle emir kipi ile bittiği saptanmıştır. Özellikle kargış söylemlerinde, arkaik yapıların hala yaygın olarak kullanıldığı belirlenmiştir. Söylemlerde, Eflani yöresine özgü tonlulaşma özelliğinin bulunduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Alkış; Kargış, Batıl İnanç; Sözlü Kültür, Eflani.

ABSTRACT

The acclamations, imprecations (prayer, curse) and superstition which are widely used in written and oral culture from past to present have become an important and indispensable part of Turkish culture. People in all age groups, they use acclamations and imprecations in order to express the mood of feelings such as love, anger, respect, hate, anger, cheers; they use superstitious beliefs in cases that cannot be explained by concrete objects.

In this thesis, acclamations, imprecations and superstitious beliefs used by the people living in Eflani region, which has hosted many civilizations, have been examined in terms of language and narration. In the study, a field study was conducted face to face with the people living in Eflani region. Socio-economic differences (age, gender, marital status) were ignored in the collection of the data in the field study.

As a result of the findings, it was determined that there were elements based on belief values in acclamations, imprecations and superstitious beliefs. It was observed that all discourses were born due to a need. It is determined that acclamations and imprecations are a form of begging for the creator, and superstitious beliefs are not based on concrete objects from past to present. Acclamations are used in the region, spirituality, peace, happiness, gratitude, such as pointing to the feeling of a great asset from the presence of a understood. At the same time, it was observed that the imprecations included feelings such as hatred, anger and despair. When examined in terms of language, the number of imprecations is more than acclamations, and is usually concluded with the order mode. It is determined that archaic structures are still widely used, especially in the discourse of confusion. In the discourses, it was determined that there was a special toning feature of Eflani region.

Keywords: Acclamations; Imprecations; Superstitious Beliefs; Oral Culture; Eflani.

ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ

Tezin Adı	Eflani ilçesinde bulunan “Alkış-Kargış ve Batıl İnançların” Dil ve Anlam Yönünden İncelenmesi
Tezin Yazarı	Işıl YAMAN
Tezin Danışmanı	Doç. Dr. Enver KAPAĞAN
Tezin Derecesi	Yüksek Lisans
Tezin Tarihi	23.05.2019
Tezin Alanı	Yeni Türk Dili
Tezin Yeri	Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü/Karabük
Tezin Sayfa Sayısı	175
Anahtar Kelimeler	Alkış, Kargış, Batıl İnanç, Sözlü Kültür, Eflani

ARCHIVE RECORD INFORMATION

Name of the Thesis	Examination of acclamations, imprecations and superstitious beliefs in Eflani district in terms of language and meaning
Author of the Thesis	Işıl YAMAN
Advisor of the Thesis	Assoc. Prof. Enver KAPAĞAN
Status of the Thesis	Master of Science
Date of the Thesis	23.05.2019
Field of the Thesis	New Turkish Language
Place of the Thesis	Karabük University Institute of Social Sciences/Karabük
Total Page Number	175
Keywords	Acclamation, Imprecation, Superstitious belief, Oral culture, Eflani

KISALTMALAR

T.C. : Türkiye Cumhuriyeti

Vd. : Ve Diğerleri

s. : Sayfa

ARAŞTIRMANIN KONUSU

Alkış, kargış ve batıl inançlar Türk kùltüründe, halk dilinde ve edebi metinlerde yaygın olarak kullanılmaktadır. Eflani yöresi farklı medeniyetlere ev sahipliği yapmış bir bölge olması sebebiyle değişik kùltürlerden etkilenmiő bir yöredir. Eflani yöresinde günümüze kadar gelmiş, kargış ve batıl inanç örneklerinin kullanım Şekilleri ve diğer yöreler ile benzerlikleri araştırmanın konusudur.

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Her toplum geçmiőtten geleceğe kùltürel değerlerini taşımakta ve bu değerler vasıtası ile kendine has millet Őuurunu oluşturup bir ve beraberlik içinde yaőamak istemektedir. Toplumunu var eden değerlerin başında da dil ve dil malzemesi gelmektedir. Zengin bir folkloru sahip Türk milletinin sözlü folklor ürünleri içinde alkış, kargış ve batıl inançlar önemli bir yer tutmaktadır.

Bu çalıőmanın amacı, Eflani yöresinde kullanılan alkış, kargış ve batıl inançların dil ve anlatım bakımından incelenerek, yöre halkı tarafından sözlü kùltür örneklerinin yazılı metinlere çevrilmesi ve Türk diline kazandırılarak gelecek nesillere ulaőtırılmasıdır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışmada, alkış, kargış ve batıl inançlar üzerinde literatür taraması ve Eflani yöresindeki halk ile yüz yüze görüşerek saha çalışması yöntemleri ile belirlenmiştir. Eflani yöresindeki halkın sosyo-ekonomik özellikleri göz önünde tutularak günümüzde kullanılan söylemler kayıt altına alınmıőtir.

KAPSAM VE SINIRLILIKLAR/KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER

Bu çalıőmanın kapsamı, Eflani yöresindeki yerel ağız ile söylenen alkış, kargış ve batıl inanç örnekleri ve bulunan örneklerin dil ve muhteva açısından incelenmesi olarak belirlenmiştir. Saha çalışması sadece Eflani yöresi ile sınırlı tutulmuő, çevre il ve ilçeler incelenmemiőtir.

1. BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Giriş

Evrenin yaratılışından bu yana insanlar, yaşamlarını sürdürebilmek için çalışırken karşılarına bir sürü engel çıkar. Bazen bu engelleri aşmak için kendini yeterince güçlü görmez ve dışardan birilerinin yardımına ihtiyaç duyar. Ya da bir ilahi gücün varlığına inanarak ona sığınmak ister Yaşadığı bu zorluklar karşısında, içini dökebilmek ve rahat bir nefes alabilmek için, yaratıcısından yani Tanrı'dan yardım dilenir. İçini rahat dökebilmek, derdini Tanrı'ya anlatabilmek için, dua ya da beddua anlamında kullanılabilecek bazı kelime dizeleri kullanır. Bu kelime dizeleri bazen olumlu anlamlardan, bazen de olumsuz yani kötü anlamlardan oluşur. Bunun en temel sebebi insanların o anda derinden hissettikleri duygu ve düşünceleridir. İnsanların Tanrı'ya iltica etmesi, ondan güzel temennilerde bulunması, Türk ağız kültüründe yaygın olarak kullanılmasına karşın, Halk edebiyatına da büyük ölçüde yansıtılmıştır. Türk kültürünün hemen hemen her döneminde hem sözlü hem yazılı edebi eserler arasında duygu ve düşüncelerimizi daha açık ve tesirli bir şekilde ifade etmemize imkân veren alkış (dua) ve kargışa (beddua) ait çok fazla örnek bulunmaktadır [Seyfeli, 2018, s. 1].

Alkış ve kargışlarda insanların tarih boyunca itikatlarının tesir ve emareleri gözlemlenir. Antropologlar, toplumların evrenin oluşum sürecinde ve insanlar arasındaki etkileşimin bazı görünmeyen ruhani varlıkların etkisiyle meydana geldiğine inanmaktalar. Bu döneme Animizm adı verilmektedir. Bunu takiben önce Totemcilik ve sonra da dinler meydana gelmiştir. Eğitimsiz büyücüler vasıtasıyla ortaya çıkan dinlerin amacı ruhların kontrolünü sağlamaktır. Bu nedenden ötürü bazı büyü ve dinî törenlerin yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur. Geçmişten bu yana Türk inanç kültüründe, animizm, totemcilik, tek tanrılı ve çok tanrılı dinlerde alkış ve kargışların izlerini görmek mümkündür [Seyfeli, 2018, s. 1].

İslamiyet'ten önceki zamanlarda, Gök Tanrı İnancına sahip Türkler, çocuklarına isim verme törenlerinde toplum içindeki önder kişiler alkışta bulunmuş. Halkın kam, bakşı, kaman ya da şaman adı verilen din adamları tarafından alkışını kazanabilmek için çaba sarf ederlermiş. Orhun ve Yenisey yazıtlarında bu gelenekten bahsedilmektedir.

Ayrıca Gök Tanrı inancını günümüzde hala Altay bölgesinde yaşayan Türk toplulukları tarafından dua ve dini törenlerde alkışların varlığının güçlü bir şekilde devam ettiği görülmektedir [Seyfeli, 2018, s. 1].

Türk edebiyat tarihi boyunca farklı toplum ve uygarlıklarda, insanlar var olan rejimi muhafaza edip sürdürebilme, bolluk ve refah içinde yaşayabilme, hastalık ve olası tehlikelerden korunma gibi durumlarda duygu ve düşüncelerini sözlü bir şekilde aktarabilmek için dualar ve beddualar kullanmışlardır. Türk kültürüne ait en eski dönemlerde ki bu sözlü anlatım yöntemine "alkışlar" ve "kargışlar" denilmektedir. Yaygın olarak kullanılan en önemli iletişim araçlarından biri olan dil yoluyla farklı toplumların kültürel yapılarını nesilden nesile aktaran alkışlar ve kargışlar, Türk halkının ananevi inanç ve yaşam tarzlarına, felsefesine, günlük yaşamına ve sosyolojik yapısına göre zaman içerisinde biçimlenmiştir. Aynı zamanda, insan kültürü ile edebiyatı arasındaki ilişkileri doğru şekilde ifade eden sözlü kültüre alkış ve kargış denir. Alkış ve kargışlar, erken dönemlerdeki inanç kaidelerinden dolayı, geçmiş zamandan bu yana farklı bağlamlarda kullanılmakta ve bu yüzden Türk dili, edebiyatı, kültürü ve folklor tarihinin önemli bir parçasını oluşturmaktadır [İnayet, 2017, s. 97].

Alkış ve kargışlara kimi zaman dua ve beddua da denilmektedir. Atasözleri ve deyimler gibi, alkış ve kargışlar da toplumlar arasında geçmişten günümüze aktarılan sözlü anlatım kalıpları olarak düşünülür. Toplumların gündelik yaşayışlarında sıkça kullanılan bu kalıp sözler, atasözleri ve deyimlerden sonra en çok kullanılan sözlerdir. Alkış ve kargışlar, Türk kültüründe tarih boyunca ortaya çıkmasından bu yana varlığını devam ettiren geleneksel söylentilerdir. Alkışı başka bir şekilde ifade etmek gerekirse, insanların hem kendileri hem değer verip sevdikleri için takdis, övgü, güzellik, sağlık iyilik, sıhhat dilemek maksadıyla söylediği kalıplaşmış sözlerdir. Kargış ise alkışın tersine, sevmediğin, hazzetmediğin ya da nefret ettiğin birinin Allah'tan ya da insanların merhametinden ve sevgisinden yoksun kalmasını, acımasız kötülöklere veya felâketlere uğramasını dilemek için kullanılan beddua niteliğinde sözlerdir. "Alkış" sözcüğü, farklı yörelerde halk dilinde "dua" kelimesi ile dile getirilirken; "kargış" ise bu yörelerde "beddua" ya da "ilenmek, ilenç" kelimeleri olarak kullanılmaktadır [Kaldar, 2008, s. 60].

Alkış ya da kargış kişilerin görünmeyen ruhani varlıklardan iyi ya da kötü dilek taleplerinde bulunmak için kullandıkları kalıplaşmış sözler şeklinde de ifade edilebilir. Birilerini övgü veya hakaret anlamında sözler kullanmak istendiği zaman, düşünöleni

dile getirmek için sözlerin yerine konuya ilişkin benzer anlamlarda kullanabilecek bu kalıp ifadeler başvurulur. Kısmi ve belirli durumlarda kullanılan bu sözler, farklı ve geniş bir açıdan değerlendirildikleri zaman, halk arasında hangi tür insanların ve davranışların iyi ya da kötü olduklarını ve bu bağlamda taşıdıkları değer yargılarını da kapsamaktadır. Bu nedenle alkış ve kargışlar, edebiyatın en kısa türlerinden olan atasözleri ve deyimlere benzerlikleri ile birlikte, hem kişisel duygu ve düşünceleri aktarmayı sağlayan hem de toplumların değer ve yargılarını tekrar meydana getirebilmesini sağlayan “kapsül” ifadelerdir [Terzioğlu, 2007, s. 34].

Türk edebiyatında önemli bir yer tutan alkış ve kargışlar birçok sözlü kültür örneklerinde kullanılmıştır. Esasında Türklerin yazılı edebi eserlerinin yapısında şifahî edebiyat ya da halk edebiyatı vardır. Türk kültüründe dua, beddua, büyü, muska, nazar küfür veya lanet gibi ifadelerin kullanımı fazlasıyla yaygındır. İlk lanetlenme bilindiği üzere Âdem ve Havva'nın yasak meyveyi yemeleri sonucunda cennetten kovulmalarıyla başlar. İnsanoğlu yaratılışından bu yana birçok lanetle karşı karşıya kalmıştır. Örneğin; Firavun yaşadığı pek çok lanet bilinir. Sonrasında, Lüt kavmi, Sodom ve Gomora halkı da lanetlenip Tanrının büyük gazabına uğrayarak helak olmuşlardır. Hem Şamanizm inancı döneminde hem de İslamiyet'in kabulünden sonra Türkler alkış ve kargışları yaygın bir şekilde kullanmışlardır [Şahin, 2012, s. 412]. Alkış ve kargışlar Divânü Lugâti't-Türk'te de geçer. Bu edebi eserde alkış kelimesi “övme, dua etme, birinin iyiliklerini dile getirme”; kargış kelimesi ise “lanet, ilenç” anlamlarında kullanılır. [Akkoyunlu, 2014, s. 1]. Geçmişte Abdülkadir İnan, alkış kelimesini ateş tanrısı ve hami ruh olarak görmektedir. Çok sonraları ise bu düşüncesinin yerine alkış kelimesinin şerir ruh olarak tasavvur edilen al (Albastı, Albas, Albız, Almıs) diye bilinen ruh ile ilgisi olduğu inancına kapılır. Günümüzde kullanılan alkamak sözcüğü “alkış, tebrik, takdis etmek, tebci” manasında kullanılır. “Kargamak” sözcüğü “alkamak” sözcüğünün zıt anlamlısıdır. Alkamak sözcüğünde “al”, kargamak sözcüğünde ise “kar” sözcüğü dikkat çekmektedir. Naili Pertev Boratav'a göre alkış ve kargışlar iki temel gruba ayrılır [İnan, 1998, s. 1].

Alkış ve kargışları atasözleri gibi ikiye ayırabiliriz. İlk olarak kısa kalıplar şeklinde konuşmaları renklendiren, alkış ve kargış (hayır-dua, bed-dua) sözleri vardır. Bunları edebi eser olarak ifade etmek pek doğru olmaz. Çünkü bu kalıplar yalnızca duygu ve düşünceleri aktarıcı, konuşmaları süsleyici, anlatımı güçlendirici dil öğeleri

olarak kabul görmektedir. Kelime dizileri kısa ve yoğun anlam içerirler ve bu yüzden sıklıkla kullanılır. İkincisi olarak, alkış örneği için “Allah muradını versin! Tuttuğun altın olsun”, kargışlar için “İnim inim inleyesin! Allah belanı versin! Muradına ermeyesin!” gibi örnek gösterilecek kalıp sözler vardır. Bu sözler düşünce ve duyguların yoğun bir şekilde aktarıldığını ifade eder. Boratav’a göre; dini törenlerde değer kazandırılmış alkışlar duaların geliştirilmiş halidir. Dua ile alkış arasındaki fark söyleyen kişinin hem kendisi için hem de başkaları için Allah’tan dileklerini bildirmesidir. Bu dilekler ne kadar güzel ifade edilirse etkisinin de o derece büyük olacağı düşünülür [Boratav, 1999, s. 5].

Büyü, alkış, kargış ve Tanrıya yakarışlar tüm halk inançlarında olduğu gibi Türk halk kültüründe de önemli bir derecede yer kaplar. Türk milleti geçmişten bugüne kadar birçok değişime uğramış ve farklı birçok görüş içeren alkış ve kargışları taşıyan zengin bir halk edebiyatına sahiptir. Türk toplumunun değer ve yargılarının ifade edildiği, Türk insanının öz yapısına şekil veren etmenlerin belirtilip, itina ile vurgulandığı, bir sonraki nesile bu değerlerin taşınması gayesiyle oluşturulan hikmetli sözler mevcuttur. Kadim insanlar tarafından oluşturulan alkış ve kargışlar bu insanların yaşadıkları dönemlerin tarihinden izler taşır. Toplumlar bu görüşler sayesinde düşüncelerini olgunlaştırmışlardır [Bars, 2014, s. 200]. Atalarımız tarafından oluşturulan bu zengin söz hazinesi hiç kolay oluşturulmamıştır. Özellikle, alkış ya da dualar; iyi niyetli dosta söylendiği gibi, kargışlar; kötü niyetli, kötü sıfatlı işgalcilere, düşmanlara karşı kullanılırdı [Hekimov, 1996, s. 42]. Toplumun değer ve yargılarını taşıyan alkış ve kargışlar, toplumun ulusal karakterinin izlerini yansıtır. Sanatsal değeri olan bazı alkış ve kargış örnekleri nesilden nesile aktararak günümüze kadar varlığını sürdürmüştür. Bazıları ise aksine koşulların değişmesiyle kullanımları kaldırılmıştır. Duygu ve düşüncelerin vasıtasıyla birçok alkış ve kargış örneğinin kullanımı bireysellikten çıkıp topluma mal olmuştur [Öztürk, 2013, s. 1].

Sözlü edebiyatın esas amacı, sözlü kültürün yaygın olarak kullanıldığı toplumlarda edebi değer olarak kabul edilen bu kültürel mirasların korunarak, doğru ve açık bir şekilde kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlamaktır. Bu kültürel mirasın ananelerini devam ettirebilmesi için, kullanılan sözlü eserlerin hem kısa hem de ezbere uygun olması gerekir ki akılda kalıcı olabilsin. Alkış ve kargışın en belirgin özelliklerinden biri sözcüklerin kendini tekrarlamasıdır. Bazen bu kalıp ifadelerde sesler

kendini tekrarlar, bazen de aynı sözcükler birbirini takiben aynı kalıp ifade içerisinde birden fazla kullanılarak kendini tekrar eder. “Su gibi git, su gibi gel” ya da “Tez gide tez gelesin” gibi alkış örneklerinde görüldüğü üzere aynı sözcükler kendini yenilemiştir. Ayrıca alkış ve kargışlarda sıklıkla rastlanan bir başka durum ise hem anlam olarak birbirine yakın hem de sesteş sözcüklerin anlamsal olarak birbirini güçlendirmesidir [Terzioğlu, 2007, s. 35]. Zıt anlamlı ve birbirini tamamlayan sözcüklerin kullanımı her teknikte olduğu gibi alkış ve kargışlarında anlatım tekniğinde kullanılmaktadır. Çoğunlukla kalıplaşmış sıfat tamlamalarında kullanılmaktadır. Soyut ifadelerin yerine genellikle somut ifadeler kullanılır. Mehmet Aça’ya göre, ilk olarak alkışlar geleneksel ve dini törenlerde, büyü ayinleri sırasında ortaya çıkmıştır [Aça, 2002, s. 166]. Medeniyet öncesinde insanlar büyü ya da sihir yapacakları zaman dua ederlermiş. Ayinler sırasında Şamanlar, baksılar dua sözlerini kullanırlarken aynı zamanda bedensel bazı hareketlere başvururlarmış. Bazen dizlerinin üzerine çökerek, ellerini semaya açarak dua ederlermiş. Bazen de gözlerini kapatıp, vücutlarını yavaşça kendi eksenlerinde döndürerek sağa sola ya da ileri geri hareket ettirirlermiş. Gök Tanrı inancına göre, insanlar ellerini ve çenesini yukarı kaldırarak, gözleriyle gökyüzündeki derinliklere bakarak dua ederler [Kaya, 1997, s. 99]. Bahaeddin Ögel, Harezmsahlar akınından önce Cengiz Han, “Bir tepeye çıkararak, sarığını açmış; kemerini, boynuna bağlayarak; üç gün ve üç gece yüzünü secdeye koyarak; zafer için Allah’a dua edişinden bahseder. Selçuklu ve Osmanlı sultanları ve evliyaları arasında bile Allah’a dua sırasında sarığını/başını açma adeti varmış. İslamiyet’in kabulünden sonra da bu eski gelenek Türkler arasında devam etmiştir. Alp Arslan ve Ak-Şemseddin dua ve dileklerini Allah’a bu şekilde dile getirmişlerdir. Alkış ve kargışların, Türk sözlü edebiyatındaki en yaygın örnekleri Dede Korkut Kitabı’nda görülmektedir [Ögel, 2001, s. 10]. Buda gösteriyor ki alkışta bulunurken göğe bakmak gibi birçok adet gök tanrı inancından gelmektedir. Çünkü İslam inancına göre Allah her yerdedir.

Alkış ve kargışlar, insanların karşılaştığı olaylar sırasında yaşadıkları duygu ve düşüncelere yönelik bir çeşit tepki olarak açığa çıkardıkları, bireylerin kendini ifade edebilmesi için kullandıkları bir yöntem olduğu da söylenebilir. Kendisine karşı yapılan iyilik ve yardımlara karşın alkışlar kullanılırken; yapılan kötülükler ve haksızlıklar karşısında ise kargışlar kullanılmıştır. Alkış ve kargışlar hem kişinin psikolojik olarak rahatlamasını sağlar hem de toplumun kültürünü, ahlakını, değer yargılarını ve

inançlarını yansıtır [Bars, 2014, s. 205]. Aynı zamanda alkış ve kargışlar toplumun psikolojik yapısını etkiler. Alkışlar, toplumların yaşam tarzlarını, inançlarını, gelenek ve göreneklerini, görüşlerini yansıtan önemli bir araçtır [Harmancı, 2012, s. 3].

Din ve kültürde zaman içerisinde oluşan değişimler, sözün yalınlıktan kurtulup estetik ve süslü bir ifade haline gelmesini sağlayan alkışlar, iyi dilek, temenni ve dua hakikatini kazanmışlardır. Özellikle İslam dini ile birlikte alkışlar, Tanrıya edilen dua niteliğinde geleneksel bir hal almıştır. İlk ortaya çıktıkları zaman uzun cümleler halinde olan bu sözler daha sonra akılda kalıcı olabilmesi için kısalmıştır. Bilinen bazı alkış örnekleri kullanım amaçları dışına çıkarak farklı bir edebi metin haline gelmişlerdir” [Duymaz, 2000, s. 15]. Dinî yönü ağır basan dualar bir alkış türü örneğidir. Dua sözcüğü, yardım talep etmek, istemek, çağırmak, seslenmek anlamlarında kullanılır. Ayrıca, Allah’a dile getirilen sözlü veya yazılı istekler de dua olarak kabul edilir. Tanrı’ya, hamd etmek, şükran duymak, dilek, rica ve isteklerde bulunmak, tövbe etmek hemen hemen tüm dinlerde var olan bir dua türüdür [Güzel, 2008, s. 438]. Dua etmek aslında bir çeşit Tanrıya yakarıştır. “Eski cemiyetlerde sihir, büyü, inanç ve fal gibi durumlardan beslenen duâlar, sağlık, sıhhat, afiyet için ve hastalık, ölüm gibi durumlarda kullanılan, ekinlerin bereketli olması için, yağmurun yağması, tehlikelerden korunmak için, cenaze gibi bazı dini törenlerde birçok dilek ve dua kullanılır. Şamanizm, Budizm ve Manihaizm döneminden sonra bu dualar İslamiyet sonrası Türk kültüründe geleneksel bir hal alarak kullanılmaya devam edilmiştir [Elçin, 2004, s. 662]. Alkış, eski Türkçede “öğme” anlamında kullanılırdı. Duanın aksine beddua ise, lânet, gazap, inkisar, belâ gibi anlamlara gelmektedir. Fars dilinde “bed” Arapça dilinde dua kelimelerinin bir araya getirilmesi ile oluşan bu kelime. “Kargış, kişilerin kendisine, sevdiklerine ve yakınlarına, her açıdan zararı dokunacak kişi, düşünce ve fikirlere karşı tavırlarının şiddetli bir tutumudur [Bars, 2014, s. 210]. Adaletsizliğe uğramış, nankörlüklerle sürekli karşılaşan insanların vicdan muhakemesi sırasında isyan etmesi ve öfkesini susturabilmek için çareler araması gayet normaldir [Elçin, 2004, s. 663]. Genellikle kargışlar, acı çekmiş, çaresiz ve kötülüğe maruz kalmış kişilerin içlerini rahatlatmak için kullandıkları kalıplaşmış sözlerdir. Bulunduğu andaki ruh halini yansıtan bu sözler, söylendiği andaki duyguları ifade etmesi açısından önem arz ederken, kişilerin karakteristik yapılarına, çevreye, durum ve şartlara, zamana ve insanlara göre

değişkenlik gösterir. Genellikle, toplumda nahoş tavırlar sergileyen insanlar için kullanılır [Harmancı, 2012, s. 15].

Genellikle insanlar, baş edemeyeceklerini düşündükleri bir olay ya da güç karşısında yakarışlarla Allah'a sığınmaktadırlar. İnsanların birbirlerine karşı duydukları kırgınlıklar, öfkeler kargışlara yansımıştır. Öfkelenilen, içlenen kimseye doğrudan hoş olmayan sözler söylemek yerine olumsuz anlamlar taşıyan bu söz kalıpları kullanılarak hitap edilmiştir. Birine beddua eden kişi ya karşısındakine doğrudan hitap eder ya da söylendiği kişinin karşısında olduğunu düşünerek sözleri söyler. İnsan kötü dilek söylediği kişiler hakkındaki sözleri başkaları da duysun ister. Bazen de olumsuz anlam içeren bu kalıplar karşısındaki kişiye şaka yoluyla söylenerek anlamı hafifletilir [Kazan, 2009, s. 777]. Kargışlar her durumda kullanılmaya hazır söz kalıplarıdır. Toplum içerisinde masum bir insanın ahını alan kişilerin asla iyi şeyler göremeyeceği, yaptığı kötülüklerin mutlaka başlarına geleceğine inanılır. Kısacası halk arasında yaşattığını yaşarsın diye bir inanış vardır [Tonga, 2010, s. 471].

Toplumlarda değişmesi en zor olan unsurlar inançları ve inançlar içinde yer alan söz varlığı ile ritüellerdir. Bu unsurlar zaman, mekân ve dinler değişse de toplum içinde ya hiç değişmeden ya da kısmen değişerek varlıklarını korurlar. İnsanlar yaratılışlarından dolayı karşılaştıkları olaylar karşısında ilginç tepkiler gösterir, kendileri için düşündükleri arzu ve istekleri şeyleri kişilerden değil de Allaha isterler. Bu tür nedenlerden ötürü alkış ve kargışlar, ilk ortaya çıkışlarından bu yana varlıklarını nesilden nesile sürdürmüş ve günümüzde sürdürmeye de devam etmektedirler. Alkış ve kargışlar genel olarak konularını insanların yaşam tarzı, kişi ve toplumların değer yargıları, toplumsal maddi ve manevi kültürlerinden alır. Bu yüzden, alkış ve kargışların ilk ortaya çıkış kaynağını bulmak çok zordur. "Türk folklorunun, toplumumuzun geçirmiş olduğu evrim çağlarından her birinden bir iz taşımakta" olduğunu beli sözü L. Sami Akalın'ın Türk Dilek Sözlerinde Alkış ve Kargışlar adlı kitabının ön söz kısmında yer almaktadır. Alkış ve kargışların tarihi çok eski zamanlara dayanır. Zaman içerisinde alkışlar olay, mekân, durumlara göre değişiklik göstermiş ve farklı tarzlarda kullanılmıştır [Sevinçli, 2015, s. 97].

İnsanlar alkış ve kargışları kullandıkları amaçlara göre değişiklik gösterir. Bazen deşarj olmak için, yani içindeki öfkeyi, kini, nefreti kusmak için kullanılır. Sıklıkla kullanılan bu söylemlerin, kullanım amaçları farklı olsa da özünde hepsi aynı duyguları

dile getirmek için kullanılır. İnsanlar alkış ve kargışları planlı olarak kullanmazlar. Bu duygular aniden ve plansız bir şekilde ortaya çıkar ve insanların o anki tepkileri sonucunda kullanılır. Örneğin, birine kızıldığı anda ağzından “Allah belanı versin” ya da sevinç sırasında “Allah ne muradın varsa versin” daha önce de ifade edildiği gibi, kişilerin anlık psikolojik durumlarında kullanılırlar. Kişilerin o anki ruh halini yansıtan sözlerdir. Türkçede de alkış ve kargışların kullanımı ile ilgili herhangi bir dil bilgisi kuralı yoktur. Tabi ki insanların aynı olaylar karşısında farklı tepkileri oluşturmakta ve bunun nedeni ise doğaları gereği anlayış şekilleri ve mizaçlarının farklı olmasıdır. Bu nedenden dolayı alkış ve kargışların her insan için kullanım alanı farklılık gösterebiliyor [Sevinçli, 2015, s. 100]. Alkışlar eğer bir törende veya özel günde dile getirilecek ise daha çok sözde hüner sahibi veya ehil kişilerce yapılan dua ile söylenir. Aksi halde herkes kendine veya başkasına alkış ve duada bulunabilir.

Alkış ve kargışların en önemli özellikleri anlam yönünden kısa ve öz olmalarıdır. Kişilerin içinde buldukları durumlardan tek başına kurtulamayıp, üstesinden gelemeyeceklerine inandıkları anlarda Tanrıya bir yakarış olarak kullandıkları sözlerdir. Bunlar, insanların içine düştükleri çıkmazdan kurtulamayıp, zorluklara karşı kendi güçleriyle mücadele edemedikleri, güçlerinin tükendiği anlarda sarf ettikleri sözlerdir. Bunların bilinen birçok örneği vardır: Ahım san(sana) çalmıya, Allah’ından bulasan gibi. Halk arasında bu tür kargışların kabul olunacağına inanıldığı için tehlikeli görülür. Kargışları genellikle kimsesiz, güçsüz, öksüz, yetim, mazlum ve çaresiz kalmış kişilerin sabırları ve güçleri tükendiğini hissettikleri zaman kullandıkları sözlerdir. Bu beddua niteliği taşıyan kargışların Tanrı katında kabul olacağına inanılır. Bu duruma uygun olarak “Mazlumun ahı indirir şahı” gibi bir kargış örneği söylenebilir. Babaların söylediği kargışlarda bu türdür. Babalar çok fazla kargış kullanmadıkları için eski zamanlarda babaların kullandıkları kargışların kesin bir şekilde kabul olunacağına inanılırmış. Kargışların ikincisi de sanki olsun; âdet yerini bulsun diye dile getirilen, içten söylenmeyen türlerdir. Bu tür kargışları genellikle anneler yaramazlık yapan çocuklarına kullandıkları sözlerdir. Yürekten söylemezler asla, sadece o anki kızgınlıkları ile dile getirirler. Bunlara örnek olarak “sana sütümü helal etmem” söylenebilir. Bu tür kargışlar yürekten söylenmediği için Allah nezdinde kabul görülmeyeceğine inanılır. Fakat annelerin yürekten söylediği kargışlardan da korkulduğu gerçeği de asla unutulmaz [Sevinçli, 2015, s. 105].

Tasavvuf ehli kişiler alkış ve kargış kavramları, kullanmayı tercih etmezler. Bu kişiler dünya nimetleri için dua etmediklerine ve insanlara beddua anlamında sözler sarf etmediklerini düşünürler. Vicdanları buna pek müsaade etmedikleri için bu tür sözleri kullanmaya ihtiyaç duymazlar. Onlar, bu durumlarda genelde Allaha havale ederler. Alkış ve kargışlar hayatın her alanında kullanılabilir. Örneğin: yeni doğan çocukların kırkı çıktığı zaman, bebeklerin dişi çıkınca, saçları ilk defa kesilince, yürümeye başladıkları zaman kullanılabilir. Bu örnekler dışında günlük yaşamımızda da çokça kullanılan örnekleri vardır; yeni bir işe başlayınca, bir sınava girerken, yemeğe başlarken, uzun yola çıkarken sürekli dualara başvururuz. Bayramlarda, dini törenlerde, cenazelerde, türbe ya da Mekke ziyaretlerinde sürekli bu kalıplaşmış sözler kullanılır [Sevinçli, 2015, s. 110].

Halk edebiyatında alkışlar; toplumun mitolojisini, günlük yaşantısını, iyi ve kötü karışısındaki duygu ve düşüncelerini, güzel ve çirkin algılarını, hastalıkları ve bunların sebepleriyle tedavi yöntemlerini, doğa-insan ilişkilerini, halk bilgisinin değişik yönlerini dua ve dilekler aracılığıyla yansıtmalarından oluşan doğal halleri korunmuş veya farklı kültür unsurlarıyla harmanlanarak gelecek kuşaklara aktarılmış öğelerdir. Alkış teriminin temelini dualar oluşturmakta ve Türk sözlü kültür unsurları içinde önemli bir yer tutmaktadır. Alkışlar yaygın olarak yakarış şeklinde, kadirşinaslığın göstergesi olarak dilekte bulunma veya bir iyiliğe karşılık iyilik istemidir. Bunun tam tersi ise beddua (kargış veya ters bata) olarak ifade edilebilir [Kapağan, 2014, s. 801].

Eflani eski çağlarda Safranbolu'ya bağlı bir belde olduğu için Safranbolu ile iç içe bir kültür yapısına sahiptir. Bu yüzden Safranbolu'da söylenen bir çok türkü, mani, tekerleme ve benzeri halk anlatıları Eflani ile ortaktır. Bu yüzden bu ortaklığı belirtmek sureti ile benzer örnekler alınmıştır.

Karabük geneline ait olan bazı materyaller Karabük'te olduğu gibi Eflani'de de mevcut olarak halk kültüründe yaşanmaktadır. Bu anlatımlardan da örnekler verilmiştir.

1.2. Alkışlar

Alkış ve dilek kelimelerinin temelini dualar oluşturmaktadır. Alkış ve dilek kelimeleri Türk sözlü kültür unsurları içinde önemli bir yer tutmaktadır. Alkışlar genellikle bir yakarış veya kadirşinaslığın göstergesi olarak dilekte bulunma olarak ifade

edilebilir. Ayrıca iyiliğe karşılık veya bir işin tamamlanması için başında veya sonunda edilen iyi dilek ve temennilerdir [Kapağan, 2014, s. 805].

Türkçe lügatta alkış; “Beğenilen bir şeyler olduğunu ve kabul görüldüğünü anlatabilmek için alkışlama, el çırpma, kargış karşıtı” olarak açıklanmıştır [Türk Dil Kurumu, 2005, s. 1]. Halk ağızları sözlüğünde “İyi dilek, temenni, hayırlı dua”, Bilim ve sanat 39 terimleri sözlüğü- sanat terimleri sözlüğünde “insan hayırına yapılan güzel bir işi, olayı veya yaratıyı tasdik ve övgülerde uygulanan, ellerin avuç içlerini birbirine vurarak ortaya çıkarılan seslerin oluşturduğu eylemdir. Bilim ve sanat terimleri sözlüğü- Tiyatro terimleri sözlüğünde; “Seyirciler yazarı, oyuncularını, dekor sanatçısı, senarist gibi beğendiklerini ellerini çırpma suretiyle açıkça ifade ederler. Alkışlamak, Tarih sözlüğünde; “Eski zamanlarda da Padişah ve vezirlerini övmek için yapılan gösteriler” olarak belirtilmektedir. Günümüzde de Anadolu ağızlarında alkış olarak bilinen sözcük “hayır dua”, “iyi dilek”, “medih”, “sitayış”, “dua”, “övmek”, “tazim etmek”, “dua etmek” gibi anlamlarıyla kullanılmaktadır. Bu sözcükle ilgili alk(g)ış etmek/alkış eylemek/alkış vermek/alkış kılmak/alk(ğ)ışlamak fiilleri ise “iyi dileklerde bulunmak”, “dua etmek”, “övmek”, “tazim etmek”, “tebrik etmek”, anlamlarına gelmektedir. Alkış ayak “düğünlerde kullanılan ve üzerine iyi temennilerde bulunulan boza taşı”, alkış hıçın “tebriğe gelenlere ikram edilmek üzere yapılan börek”, alkış tepsi; “tebriğe gelenlere çıkarılan yemek tepsi” anlamlarına gelmektedir [Keskin, 2018, s. 38].

Alka- (öğmek, yüceltmek) eylem köküne –Ğ ekinin getirilmesiyle türetilen alkış sözcüğünün İslam öncesi metinlerde de yaygın biçimde yer aldığı ve bu sözcüğün Türk dil tarihinde genel olarak “salavat, dua, öğmek, yüceltmek” anlamına geldiği görülmektedir. İslamiyet’le birlikte “hamd ü sena” anlamlarını da kazanan alkış sözcüğünün dinsel nitelikli terim anlamı zamanla zayıflayarak günümüzde yalnızca, takdir anlamındaki onaylama ve tezahürat işini karşılayan bir anlamı kapsar hale gelmiştir [Keskin, 2018, s. 39].

Ayrıca, alkış sözcüğü; “zaman ayini sırasında söylenen kutsama; iyilikleri temenni etme, övme; üzerine okuyarak, üfleyerek kutsama; yalvarma” şeklinde tanımlanmaktadır. Alkışlarla ilgili bu alıntı, onun Türk kültürünün erken dönemlerinden başlamak üzere, İslamiyet sonrasında da varlığını koruyan eski bir Türk geleneği ve bu geleneğe bağlı uygulamalara karşılık geldiğini göstermektedir [Keskin, 2018, s. 40].

Alkış, dua, kutsama, övgü, sena amacıyla söz söylemeye ilişkin eski bir Türk geleneğidir. Şamanist, Müslüman Türkler ve Dede Korkut ad verme törenlerinde önder kişilerin alkışta bulunduğu, Şamanistlerin Şamanın alkışına ermek için çalıştıkları görülür. Alkış genel ya da özel nitelikte olabilir. Doğum ve evlenmeyle ilgili törenlerde, yemek yerken ya da yola giderken iyilik, esenlik, bolluk dileyen alkışlar söylenir. Selçuklu, Memluk ve Osmanlı törenlerinde padişah, vezirler, sefere çıkan ordu alkışlanırdı. Osmanlı padişahları Cuma selamlığı sırasında at ya da arabadan indikleri zaman “ser alkışçı” veya alkışçı başının işaretiyle saray çalışanları ince bir sesle; “Aleyke avnullah, maşallah, yaşın uzun ola, Allah seni başımızdan eksik etmesin, çok yaşa, yolun açık kılıcın keskin olsun, mağrur olma padişahım senden büyük Allah var” gibi sözlerle padişahları alkış ve tezahüratlara tutarlardı. Divan-ı Hümayun çavuşları Tanzimat “tan önce bu vazifeleri yerine getirirlerdi. II. Abdülhamid; Padişahım heybetinle, devletinle çok yaşa” diye alkışta değişiklikler yapmış olsa da II. Meşrutiyet “ten (1908) sonra tekrar eski haline dönüştürülmüştür [Keskin, 2018, s. 40].

Türkçede aklamak, hamdetmek, şükretmek, övmek, medh-ü sena etmek, anlamına gelen hatta Kaşgarlı Mahmut tarafından Hz. Peygambere getirilen salavat manasında da kullanılan alkış sözcüğü aslında günümüzde yalnızca avuç içlerini birbirine vurarak karşıdaki kişiyi övmek, takdir etmek için kullanılan bir işaret olmuştur. Alkış Türk İslam tarihinde devletin önde gelenleri için hazırlanan törenlerde kullanılan şükür, iyi dilek, temenni sözlerine verilen isim olmuştur. Halk biliminde yani halk dilinde alkış dua ile aynı anlamlarda kullanılmaktadır. Kullanılan bu kalıplaşmış sözlerin çoğu, kişilerin duygu ve düşüncelerini, dilek, istek ve arzuların anlatır. Dede korkut hikayelerinde yer alan önemli alkış örnekleri vardır. Alkış ve dua aslında tam olarak birbirini karşılamamaktadır. Ancak bu iki türe folklorik olarak bakıldığı zaman aynı sınıftaymış gibi düşünülebilir [Kaldar, 2008, s. 65]. Çünkü dua daha çok bir işin başında ya da bitişinde hayırlı olması için edilir. Besmele ile başlayıp Amin ile biter. Alkış ise her zaman her yerde söylenebilen, bir işin başında sonunda bir unsura gerek olmayan dilek sözleridir [Kapağan, 2014, s. 805].

Dede Korkut Hikâyelerinde alkışlar uzun bir ömür sürme, kaza ve belalardan korunma, şansın daima yaver gitmesi, kötü kişilerin şerrinden kaçınma, zorlukların üstesinden gelebilmek için iyi dilek ve temennilerin yanı sıra, insanların sahip oldukları

iyi özellikleri söyleyerek onları yüceltmek gibi durumlar için kullanılır [Harmancı, 2012, s. 3].

Alkış ve kargışlar ait oldukları dönemin değerlerini yansıtırlar. Hikâyelerde bulunan alkışlar özellikle Allah/ Hak/ Tanrı ya hitaben iyi dileklerde bulunurlardı. Devlet kelimesi alkışlar için önemli bir anlam ifade eder. Uğur, saadet ve talih anlamlarını yüzyıllardır neredeyse tüm örneklerde taşır [Harmancı, 2012, s. 3].

Üç otuz on yaşunuz tolsun, Hak size yaman getürmesün, devletünüz payende olsun hanum hey. [Ergin, 2004, s. 74]

Devletsüz şerrinden Allah saklasun hanım sizi. [Ergin, 2004, s. 74]

İleyünüzde çahıp aydan ozan olsun. Azup gelen kazayı Tanrı savsun hanum hey. [Ergin, 2004, s. 75]

Hikâyelerde kadınlar iyi ve kötü diye ayrılır. İyi kadınlar, evde bir dayanak olarak görülür. Eski zamanlarda denildiği gibi “Yuvayı dişi kuş yapar” sözü tam olarak bu kadınları tasvir eder. Bu tarz kadınlar hep Tanrıdan dilenir. Bu yönde birçok alkış kullanılır. Kötü kadın tipi ise sürekli sorun çıkararak, evini, çocuklarını umursamayan kadın tipidir. Bu tür kadınlar için Tanrıdan bu kötü kadınlar için evinize uğramasın, Allah denk düşürmesin gibi sözler temenni edilir. Töre inançları her zaman amaç üzerine kurulmuştur. Oluşturulan bu inançlar daha sonra gelenek bir hal alır ve kabul görülen bir güç tarafından güvence altına alınır. Evlilik inançları ya da kuralları daha önceden belirlenmiş ve kanun haline gelmiş yasaları içerir. Alkış ve kargışlar da bu kanunlara nazaran kalıplaşmış sözlerdir [Harmancı, 2012, s. 3].

Bilinen tüm hikâyelere Dede Korkut yön verir. Alkışlar çoğunlukla birinci ağız olarak Dede Korkut’un sözleridir. Dede Korkut sözlerinde eski Türklerde olduğu gibi Gök Tanrı inancı vardır. Tabi ki alkış ve kargışlarda da dini konular yer almaktadır: “Allah/Tanrı, Muhammed Mustafa, kabul olunan dualar, bağışlanan günahlar, didar görmek, imandan sahibi olmak, âmin demek” gibi konuları kapsar. At, kılıç, kalkan, gibi kültürel konular da alkış örneklerinde yer alır [Harmancı, 2012, s. 4].

“Sağlı-ile sağınçın devletün Hak artursun. Ol öğdügüm yüce Tanrı dost olubanı meded irsün. Yöm vireyin hanum: Yirlü kara tağların yıkılmasun. Kölgeliçe kaba ağacın kesilmesün, kamın akan görklü suyun kurımasun, kanatların uçları kırılmasun, çapar-iken ağ boz atun büdrimesün, çalışanda kara polat öz kılıcın gedilmesün,

dürtiştir-iken ala gönderün ufanmasun, ağ pürçeklü anan yiri behişt olsun, ağ sakallu baban yiri uçmağ olsun, Hak yanduran çırağın yana tursun, kadir Tanrı seni namerde muhtac eylesün hanum hey” [Ergin, 2004, s. 94-95].

“Karlu kara tağlarun yıkılmasun, ahır sonı aru imandan ayırmason, âmin diyenler didar görsün, ağ alnunda biş kelime du’a kılduk kabul olsun, Allah viren umudun üzilmesün, yığışdursun dürişdürsün günahunuzu adı görklü Muhammed Mustafa yüzi suyına bağışlasun hanım hey” [Ergin, 2004, s. 115].

Hikâyelerin içeriğini alkış ve kargışlar değiştirir. Özellikle kullanan kişiye göre [Harmancı, 2012, s. 4]:

“Biglerün alkışı alkış karkışı karkış idi duaları müstecab olur idi. [Ergin, 2004, s. 117]

Kalın Oğuz bigleri yüz göge tutdılar, el kaldurup du’a eylediler, Allah Ta’ala sana bir oğul virsün, didiler. [Ergin, 2004, s. 117]

... ola kim bir ağzı dualınun alkışı-y-ile Tanrı bize bir batman ayal vire didi” [Ergin, 2004, s. 81]

Alkışların kullanım amacı genelde nasıl, hangi sebeple söylendiği düşünüldüğünde aslında hepsinin genel amacı birine hitap ederken, dini törenlerde, vedalarda, ad koyma törenlerinde, iyi ve güzel haberlerin alındığı sıralarda kullanıldığı görülmektedir. Dede Korkut Hikâyelerinde yer alan alkışların işlevleri şöyledir [Harmancı, 2012, s. 4]:

1.2.1. Seslenme Amaçlı Kullanılan Alkışlar

1.2.1.1. Tanrı’ya Bağışlanma İsteği İçin Yakarıшта Bulunurken Kullanılan Alkışlar

Allah’a dua edilme sebebi ondan hem yardım istemek hem de işlediği günahların bağışlanması arzusu esastır. Canını almak için gelen Azrail’e Allah’la arasından çekilip kendini bağışlatmak için Allah’a karşı Deli Dumrul şu sözleri sarf eder [Harmancı, 2012, s. 5]:

*“Yücelerden yücesin
Kimse bilmez nicesin
Görklü Tanrı” [Ergin, 2004, s. 184]*

1.2.1.2. Tanrı'yı Överken Kullanılan Alkışlar

Kazılık Koca'nın babası esir düşen oğlunu düşmanlarının elinden kurtarabilmek için Allah'a onun sıfatlarını sayarak ondan yardım isteğinde bulunur [Harmancı, 2012, s. 5]:

*“Yücelerden yücesin
Kimse bilmez niçesin
Aziz Tanrı
Sen anadan toğmadun
Sen atadan olmadun
Kimse rızkın yimedün
Kimseye güç itmedün
Kamu yirde ahedsin
Sen Allahu samedsin
Ademe sen tac urdun
Şeytana la'net kıldun
Bir suçdan ötüri dergahdan sürdüin
Nemrud göge oh atdı
Karnı yaruk balığı karşı tutdun
Ululuğuna haddun yok
Senün boyun kaddün yok
Ya cism-ile ceddün yok
Urduğın ulıtmayan ulu Tanrı
Başduğın belürtmeyen bellü Tanrı
Götürdüğün göge yetüren görklü Tanrı
Kakıduğın kahr iden kahhar Tanrı
Birligüne sığındum çalabum kadir Tanrı” [Ergin, 2004, s. 204-205]*

Savaş meydanında düşmanını kendinden çok güçlü görerek ve onu yenemeyeceğini düşünen Emren meydanda ellerini göge doğru açarak Allah'a dualarda bulunmuştur [Harmancı, 2012, s. 6].

1.2.1.3. Devlet Büyüklerine Hitap Ederken Kullanılan Alkışlar

Deli Karçar Bayındır Han'ın huzuruna çıkarken şu güzel sözleri kullanarak onu selamlar [Harmancı, 2012, s. 6]:

“Devletlü Hanun ömri uzun olsun” [Ergin, 2004, s. 131]

1.2.1.4. Devlet Büyüklerinden İzin Alırken Kullanılan Hitap Şeklinde Alkışlar

Yegenek, öldü zannettiği babasının yaşadığını öğrendiği zaman onu 16 yıldır esir tutulduğu yerden kurtarmak ister. Önce Bayındır Hana giderek onun iznini ister ve ona şu övgüleri söyleyerek onu yüceltir [Harmancı, 2012, s. 6]:

*“Alan sabah sapa yirde dikilende ağ ban ivlü
Atlas-ile yapılanda gök sayvanlu
Tavla tavla çekilende şahbaz atlu
Çağıruban dad virende bol çavuşlu
Yay kanduğunda yağ dökilen bol ni'metlü
Kalmış yigit arhası
Beze miskin umudu
Türkistanun diregi
Tülü kuşun yavrısı
Amit suyunun aslanı
Karaçuluğun kaplanı
Devletli han meded” [Ergin, 2004, s. 200-201]*

1.2.1.5. Bir Oyunu Yürütmek İçin Kullanılan Övgü Anlamında Alkışlar

Beyrek yıllardır kendisinden haber alınamayınca, öldü haberleri Yalançı oğlu Yaltaçuk tarafından insanlara duyurulur. Bunu Beyrek'in nişanlısıyla evlenmek için yaptığını öğrenen Beyrek nişanlısı Banı Çiçek'e ulaşabilmek ve ölmediğini kendisine söyleyebilmek için düğüne başka bir kimlikte bir ozan olarak gelir ve oradaki insanlara dolaylı bir şekilde sözler sarf ederek planını gerçekleştirmek için uğraşır [Harmancı, 2012, s. 6]:

“Sağda oturan sağ bigler

Sol kolda oturan sol bigler
İşikdeki inaklar
Düpede oturan has bigler
Kutlu olsun devletünüz” [Ergin, 2004, s. 144-145]

1.2.1.6. İşlediği Suçlardan Ötürü Özür Amacıyla Kullanılan Alkışlar

Kan Turalı ve nişanlısı Selcen Hatun, kendi aralarında ciddi münakaşa meydana gelir. Selcen Hatun Kan Turalı’ya bir ok atar ve yaralar. Daha sonra, iki sevgili yaptıkları yanlışın farkına varırlar. Kan Turalı, nişanlısı Selcen Hatun ile yaşadığı tatsız olaydan dolayı çok üzülür ve pişmanlığı dile getirmek için sevgilisine şu hitap sözlerini kullanır [Harmancı, 2012, s. 7]:

“Yalap yalap yalabıyan ince tonlum
Yir basmayup yorıyan selvi boylum
Kar üzerine kan tammiş kibi kızıl yanaklum
Koşa badem sığmayan tar ağzlum
Kalemçiler çaldığı kara kaşlum
Kurumsı kırk tutam kara saçlum
Aslan uruğı sultan kızı” [Ergin, 2004, s. 197]

1.2.1.7. Soru Öncesinde Övgü İçin Kullanılan Alkışlar

Begil, Bayındır Hanın divanında yaptığı kahramanlıkla karşısında övgü beklerken, hiçbir şey istediği gibi olmaz ve bu durum kendisini çok üzer. Evine dönen Begil ailesi ve çocuklarına hiçbir şekilde ilgi göstermez. Onun bu haline üzülen eşi kendisini teselli edebilmek için aşağıdaki alkışı kullanır [Harmancı, 2012, s. 7]:

“Altun tahtum iyesi bigüm yigit
Göz açuban gördüğüm
Könül virüp sevdiğüm
Ağ alınlu Bayındır Hanun divanına dünin vardun
Ala gözlü bigler-ile yidün içdün
Kavumlu kavmu-y-ile keneşdi-mi
Garib başun gavgada kaldı-mi
...Nedür halun” [Ergin, 2004, s. 217]

1.2.1.8. Sevinç Sonrası Kullanılan Alkışlar

Beşik kertmesi Beyrek'i kılık değiştirerek kandıran Banı Çiçek, onunla bazı yarışlara girer. Bütün yarışları Beyrek kazanır. En son güreş yarışında yenilen Banı Çiçek kim olduğunu. Bamsı Beyrek'e söyler. Beyrek karşılık olarak aşağıdaki alkış sözünü kullanır [Harmancı, 2012, s. 7]:

“Düğün kutlu olsun han kızı” [Ergin, 2004, s. 123]

1.2.1.9. Yardım İsteğinde Bulunmak İçin Kullanılan Alkışlar

Attan düşerek ayağını kıran oğlu Begil'in düşmanlar tarafından saldırıya uğrayacağını duyan babası oğlu için yardım isteğinde bulunur [Harmancı, 2012, s. 7]:

*“Oğul oğul ay oğul
Karanguluça gözlerüm aydını oğul
Güçlü bilüm kuvveti oğul
Gör ahır neler oldı
Neler kopdı menüm başuma” [Ergin, 2004, s. 220]*

1.2.1.10. Memnuniyet Sonrası Teşekkür Amacıyla Kullanılan Alkışlar

Zor durumda olan oğlu Begil'e yardım etmesi için Bayındır Han ve Kazan Bey'in yanına göndermek ister. Fakat oğlu kabul etmez ve kendisinin bu işi halledebileceğini söyler. Bu durum karşısında sevinen Begil şu sözleri dile getirir [Harmancı, 2012, s. 8]:

*“Öleyim ağzun için oğul, ola kim menüm kiçmiş günümi andurtmayasın”
[Ergin, 2004, s. 221]*

1.2.1.11. Kötü Bir Son Yaşamamak İçin Yakarıшта Bulunmada Kullanılan Alkışlar

Evladının yaşayacağını düşündüğü kötü bir sona engel olmak isteyen Kazan Bey oğluna bazı sözler kullanır. Bir çeşit yakarış sözleridir bunlar [Harmancı, 2012, s. 8]:

*“Kara tağum yüksegi oğul
Karangulu gözlerüm aydını oğul
Alpum Uruz aslanum Uruz*

Ağ sakallu babana kıyma oğul” [Ergin, 2004, s. 242]

1.2.2. Ad Koyma Törenlerinde Dua Amaçlı Kullanılan Alkışlar

Baş kesip kan döktükten sonra isim koyma hakkı kazanan Bay Püre Beyin oğlu, tören sırasında Dede Korkut gelir ve dualar ederek adını koyar. Oğuz Beyler de şu dualarla törene katılır [Harmancı, 2012, s. 8]:

*“Ünüm anla sözüm dinle Pay Püre Big
Allah Ta’ala sana bir oğul virmiş tuta virsün
Ağ sancak götürende müsülmanlar arhası olsun
Karşu yatan kara karlu tağlardan aşar olsa
Allah Ta’ala senün oğluna aşut virsün
Kanlu kanlu sulardan kiçer olsa kiçüt virsün
Kalabalık kafire girende
Allah Ta’ala senün oğluna fırsat virsün
Sen oğlunu Bamsam diyü ohşarsın
Bunun adı boz aygırlu Bamsı Beyrek olsun
Adını ben virdim yaşını Allah virsün” [Ergin, 2004, s. 121]*

1.2.3. Vedalaşma Sırasında Kullanılan Alkışlar

İnsanlar ayrılıklar yaşar ve gidenin arkasından sağ salim içinde gidip gelebilmesi için iyi temennilerde bulunacak alkışlar kullanır. Bazen de giden kişiler gittikleri yerden dönemeyeceklerini de düşünürler bu yüzden de veda alkışları kullanılır [Harmancı, 2012, s. 9]:

*“Ya varam ya varmayam
Ya gelem ya gelmeyem
Yine görünce big baba hatun ana esen kalun” [Ergin, 2004, s. 187]*

1.2.4. Büyük Başarı Kazanımlarından Sonra Kullanılan Alkışlar

Oğuz beyleri Basat’ın Tepegöz’ü öldürdüğü haberini alır almaz olayın gerçekleştiği yere giderler. Sonra Dede Korkut da gelir ve bu başarıdan dolayı Basat’a övgülerde bulunur [Harmancı, 2012, s. 9]:

*“Kara tağa ayıtduğunda işit virsün
Kanlu kanlu sulardan kiçit virsün
Erlık-ile kardaşun kanın aldun, kalın Oğuz biglerini yükden kurtardun,
kadir Allah yüzün ağ itsün Basat” [Ergin, 2004, s. 215]*

1.2.5. Sevinçli Haberlerde Kullanılan Alkışlar

Kardeşi Egrek’i düşman esaretinden kurtardıktan sonra babasına mutlu haberi bir alkışla verir [Harmancı, 2012, s. 9]:

“Muştuluk, gözün aydın, oğullarun ikisi bile sağ esen geldi” [Ergin, 2004, s. 233]

1.2.6. Teşekkür Etmek İçin Kullanılan Alkışlar

Yolda kendisine yoldaşlık yapan çobanlarla sohbet eden Beyrek onlardan aldığı güzel haberlerle mutlu olur ve onlara aşağıdaki sözlerle minnettarlığını dile getirir [Harmancı, 2012, s. 9]:

“Mere yüzünüz ağ olsun, ağanızun etmeği size halal olsun” [Ergin, 2004, s. 138]

Başka bir kılıkta düğüne katılan Beyrek kıza kardeşlerinin yanına giderek onlardan yemek ve dua ister [Harmancı, 2012, s. 9]:

*“Alan sabah yirinden turan kızlar
Ağ otağı koyuban kara otağa giren kızlar
Bağır kibi üginende yoğurtdan ne var
Kara sakaç altında gömeçden ne var
Kendürükde etmekden ne var
Üç gündür yoldan geldüm toyurun meni
Üç güne varmasun Allah sevindürsün sizi” [Ergin, 2004, s. 143]*

1.2.7. Dua (Hayırdua-Alkış) Örnekleri

*“Acı yüzü görmeyesin.
Allah kimseyi aç-açık bırakmasın.*

Âfiyet – şeker olsun.
Ağzını hayra aç.
Allah ayrılık vermesin.
Babanın canına rahmet.
Başına devlet kuşu kona.
Bereketi Allah'tan olsun.
Beytullaha yüz süresin.
Ciğer acısı görmeyesin.
Çıran her dâim yakalı kalsın.
Çift – çubuk sâhibi olasın.
Dal – budak salasın.
Dâmatlığını da görürüz inşâallah.
Ekenin-doğuranın eksik olmasın.
Ermişlerden olasın.
Evlâdınla binbir yaşa.
(Ahrette) Fatma anamıza komşu olasın.
Geçmiş olsun.
Gurbet yüzü görmeyesin.
Hatır soranların çok olsun.
Hayırlı – uğurlu olsun.
Hızır yoldaşın olsun.
İki cihanda azîz ol.
Kınan kutlu olsun.
Muhânete muhtaç olmayasın.
Nasîbin-kısmetin bol ola.
Ocağın küllensin, bahçen güllensin.
Resûl aleyhisselâm seni kayıra.
Siftahı sizden (senden), bereketi Allahtan.
Tâlih kuşu başına kona.
Uğurlar olsun.
Üreyesin, Türeyesin.
Var ol.
Yokluk yüzü görmeyesin.

1.3. Kargışlar

Kargış kelimesinin anlamı; kargışlamak, lanet, beddua, telin olarak ifade edilmektedir. Beddua, genellikle çaresiz kalmış insanların, acı çekmekte olan, kötülükler yaşamış ve bu nedenlerden ötürü rahatlayabilmek için kullandığı kalıplaşmış olumsuz anlamlar içeren söz dizelerine denir. Beddualar, duaların aksine kötü dilekleri dile getiren halk arasında sıklıkla kullanılan sözlerdir. Türkçede ise Anadolu ağızlarında halen kullanılmakta olan “kargış” sözcüğüdür [Kaldar, 2008, s. 65].

Kargışlar söylendiği sırada duygu ve düşüncelerini ifade edebilmek ve o andaki ruh halini anlatabilmek için sıklıkla kullanılan bu kalıplaşmış sözler, insanların karakterlerine, zamana, mekâna ve koşullara göre değişkenlik gösterir. Genellikle kötü huylu ve toplum tarafından dışlanan, kabul görülmeyen insanlara hitap etmek için kullanılır [Bars, 2014, s. 209].

Eski zamanlarda erkek çocuğu sahibi olmak mecliste çok önemliydi ve kişinin daha itibarlı olmasını sağlardı. Çocuk sahibi olmayan ailelerin Allah tarafından nasipsiz bırakıldığına inanılırdı. Bu nedenle kullanılan kargış örnekleri vardır. Aşağıdaki örnekte Bayındır Han tarafından söylenmiştir [Harmancı, 2012, s. 10]:

“Oglı kızı olmayanı Allah Ta’ala kargayupdur, biz dahı kargaruz bellü bilsin dimiş idi.” [Ergin, 2004, s. 78]

Tanrı’nın insanları nasipsiz ve kısmetsiz bırakmasının bir diğer nedeni olarak kardeşinin olmaması düşünülür. Hem kardeş hem çocuk sahibi olamayan Pay Püre Bey üzüntüsünü şu sözlerle dile getirmektedir [Harmancı, 2012, s. 11]:

“... oğulda ortacum yok kartaşda kaderüm yok, Allah Ta’ala meni kargayupdur...” [Ergin, 2004, s. 116]

1.3.1. İnsanların Çaresiz Kaldıklarında Öfkeyle Kullandıkları

Kafirler tarafından Kazan Beyin vatanı işgal edilerek karısı, annesi ve oğlu esir düşer. Bu duruma çok içerlenen Kazan Bey onları kurtarmak ister ve bunu yapamaz. Bu nedenden ötürü çaresizlikten öfkelenir ve şu sözleri dile getirir [Harmancı, 2012, s. 11]:

*“Mere dini yok akulsuz kafir
Ussı yok dirneksüz kafir
Karşu yatan karlu kara tağlar kariyupdur otı bitmez
Kanlu Kanlu ırmakları kariyupdur suyu gelmez
Şahbaz şahbaz atlar kariyupdur kulun virmez
Kızıl kızıl develer kariyupdur köşek virmez
Mere kafir Kazanun anası kariyupdur oğul virmez” [Ergin, 2004, s. 111]*

1.3.2. Sitem Sonrasında Kullanılan Kargışlar

Kâfir kalesinde kardeşinin esir tutulduğunu öğrenen Segrek bu durumdan dolayı annesine şu kargış sözlerle sitem eder [Harmancı, 2012, s. 11]:

*“Ana ağzun kurusun
Ana dilin çürisün ,
Menüm hod kardaşum var-imiş kayursam olmaz
Kardaşsuz Oğuzda tursam olmaz
Ana hakkı Tanrı hakkı olmasa-y-idi
Kara polad öz kılıcum tarta-y-idüm
Gafillüçe görklü başun kese-y-idüm
Alça kanun yir yüzine töke-y-idüm
Ana zalım ana” [Ergin, 2004, s. 227]*

1.3.3. Üzüntü Sonrası Kullanılan Kargışlar

Burla Hatun babasıyla ava giden oğlunun avdan sonra dönüşünü göremeyince merakla eşine şu özleri söyler [Harmancı, 2012, s. 12]:

*“Oğul oğul ay oğul
Yalunuzça oğul görünmez bağrum yanar
Yalunuz oğul haberin Kazan digil mana
Dimez olur-isen yana göyine kargaram Kazan sana” [Ergin, 2004, s. 164]*

1.3.4. Son Nefeste Kullanılan Kargışlar

Kimsenin güç yettiremediği Basat tarafından önce kör edilerek öldürülen Tepegözün, Basat'a ölürlen söylediği son kargış sözler [Harmancı, 2012, s. 12]:

*“Ala gözden ayırdun yigit meni
Tatlu candan ayırsun Kadir seni” [Ergin, 2004, s. 215]*

1.3.5. Kötü Haberler Sonrasında Kullanılan Kargışlar

Memleketine dönmek için yola çıkan Kazan Bey yolda gelirken ailesinin esir düşürüldüğünü öğrenir ve bu duruma çok üzülerek bu durumu kabullenemez. Ve şu kargışı dile getirir [Harmancı, 2012, s. 12]:

*“Ağzun kurısun çoban dilün çürisün çoban, Kadir seniün alnuna kada
yazsun çoban” [Ergin, 2004, s. 103]*

1.3.6. Tepki Göstermek İçin Kullanılan Kargışlar

Dirse Hanın Hatunu, oğlunu yerde yaralanmış bir şekilde gördükten sonra oğluna bu olayların nedenini sorar. Aynı zamanda kendi kendine kargışlar dile getirir [Harmancı, 2012, s. 12]:

*“Akar seniün sularun Kazılık Tağı
Akar iken akmaz olsun
Biter seniün otlarun Kazılık Tağı
Biter iken bitmez olsun
Kaçar seniün geyiklerün Kazılık Tağı
Kaçar-iken kaçmaz olsun taşa dönsün” [Ergin, 2004, s. 89]*

1.3.7. Kırgınlık Zamanında Kullanılan Kargışlar

Evlenmek için aradığı kızı babasının bulup bulamadığını öfkeyle karışık bir tavırla soran Kan Turalı şu sözü dile getirir [Harmancı, 2012, s. 13]:

“Yıkılsun Oğuz elleri, mana yarar kız bulımadum” [Ergin, 2004, s. 185]

1.3.8. Olumsuzluk Belirtmek İçin Kullanılan Kargışlar

Doğru bir nesil için annenin önemini vurgulamak isteyen Dede Korkut, bazı kadınların asla anne olamayacaklarını ve anneliği hakketmediklerini düşünür [Harmancı, 2012, s. 13]:

“Bunun kibinün hanum bebekleri yetmesün” [Ergin, 2004, s. 77]

1.3.9. Kıskanılan Durumlarda Kullanılan Kargışlar

Nişanlısı ve Yaltaçuk’un düğününe kılık değiştirerek giden Beyrek, ok atma yarışlarında, Yaltacuk’un ok atma sırasında beddua ederek ona engel olmak istemiş [Harmancı, 2012, s. 13]:

“elün kurısın parmahların çürisün hay tonuz oğlu tonuz” [Ergin, 2004, s. 143]

1.3.10. Utanma Sonrası Kullanılan Kargışlar

Beyrek düğünde gelinle oynamak ister. Bunu gören Boğazça Fatma gelinle oynayamayacağı için kendi oynamaya çalışır. Beyrek’te Fatma’nın kusurlarını yüzüne vurur ve onu sinir eder. Buna kızan Fatma geline kızarak bir kargış [Harmancı, 2012, s. 13]:

“Oynar-isen oyna oynamaz-isen cehennemde oyna” [Ergin, 2004, s. 147]

1.3.11. Kötü Şeylere Engel Olmada Kullanılan Kargışlar

Kız kardeşi ile evlenmek isteyen herkesi Deli Karçar öldürürmüş. Beyrek’te beşik kertmesi Çiçek ile evlenmek ister fakat Deli Karçar’ın tepkisinden korkar. Bu yüzden onu istemeye Dede Korkut’u gönderir. Buna rağmen aynı saygısız tepkiyle karşılaşır. Deli Karçar Dede Korkut’a da kılıç çeker. Dede Korkut’ta buna karşılık bir kargış söyler [Harmancı, 2012, s. 13]:

“Çalar-isen elün kurısın” [Ergin, 2004, s. 126]

1.3.12. Beddua (İlenç-Kargış) Örnekleri

“Adın bata (Adı batasica).

Ağzına sapan taşı deye.

Ağzın-dilin kurusun.

Ah diyesin kan tüküresin.

Ayağı çolak başı kabak olasın.

Azrâilin demir pençesine (rast) gelesin.

Bahtın karara.

Balaların ardında meleyle.

Başına bit düşsün.

Başının derisinden davul edeler.

Boğazın kurusun da bir yudum su verenin olmasın.

Canı(n) çıksın.

Ciğerine nüzul inesice (ciğerine ağrı insin)

Ecdadının kabri eşek nahırı ola.

Ekmeğin – aşın olsun da yiyecek hâlin olmasın.

Evinde baykuşlar banlaya.

Fırfiriğe (nezle) tutulasın.

Geri yanın başına gele.

Gidişin ola (da), dönüşün olmaya.

Gorunda (mezarında) dik oturasın.

Hava'n (fiyakan) batsın inşâllah.

Hayrını görmeyesin.

Hoppacık oluver (birdenbire öl) inşâllah.

Huyun – suyun batsın. (Huyun – suyun kurusun.)” [T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018, s. 1]

1.3.13. Ölüm Dileyen Kargış/Beddualar

“Ay eceller çarpasica (çarpmayasica)

Boyu devrilesice (devrilmeyesice)

Canı çıkasica (çıkmayasica)

Cehennem bağından tutulasica

Cehennemine dibine gidesice
Darağacına asılasıca
Daş (taş) olup da yerde (yerde) galasçı (kalasıca)
Eceller deviresice, çarpasıca (devirmeyesice, çarpmayasıca)
Etlere tıpır tıpır dökülesice
Gavaklar (kavaklar) gibi göçesice
Geberesice (gebermeyesice)
Genç ömrü bitesice
Germece (çamaşır ipi) gerilesice
Gittiği yerden dönemeyesice
İmansız gidesice
İnileyip geberesice
Karış karış yere batasıca
Mundar gidesice
Ölüm yatağına yatasıca
Sabaha çıkmayasıca
Tahtaya gelesice (gelesin)
Teneşir üstünde yunasıca
Urgannara (organlara) gelesice
Yedi kat yere batasıca
Yerlere giresice
Zikkımın kökünü, taşın pekini yiyesice” [Sev, 2016, s. 3].

1.3.14. Muhatabının Silah vb. Aletle Ölmesini Dileyen Kargış/Beddualar

“Başına daş düşesice
Bebe okundan gidesice
Böğründen vurulasıca
Çatlayıp da çat oklarına uğrayasıca
Delik deşik olasıca
Kör kurşunlara gelesice
Kurşuna gelesice
Yağlı kurşunlardan gidesice” [Sev, 2016, s. 3]

1.3.15.Muhatabın Organlarını İşaret Ederek Ölmesini Dileyen

Kargış/Beddualar

“Ağız yumulu kalasica (kalasica)

Boynu altında kalasica

Boynu boğazı altında kalasica (kalmayasica)

Can bağından tutulasica

Ciğerlerinden tutulasica

Ciğerlerinden yıldırım inesice

Ciğerlerinin can bağından tutulasica

Çenesi çekilesice

Çenesi çekilesiceniñ (çekilesicenin) durmadan çenesi işler

Çenesine göre bezler yetişemeyesice

İki ayakların bağlanasica işallah (inşallah)

İki eli böğründe kalasica

Kulağına kurşun akasica

Kulaklarına mil akasica

Sırtı teneşire gelesice

Sinesinde diken bitesice

Yan ağrılarından (böbrek ağrısından) gidesice” [Sev, 2016, s. 4]

1.3.16.Muhatabının Doğal Afete Maruz Kalmasını Dileyen

Kargış/Beddualar

“Afet ölümlerinden gidesice

O evi yihilasica (yıkilasica) da yüziğü vermiş

Temeli ters dönesice

Tipiye tutulup donasica

Viranda kalasica

Yihılaçça (yıkilasica) şu gorhu (korku) dağında” [Sev, 2016, s. 4]

1.3.17.Ahirette Kötülük Dileyen Kargış/Beddualar

“Ahir nefeste dinsiz imansız gidesice

Ahirete imansız gidesice

Arkandan Fatiha okuyanın kalmayasica
Bir gün kurulacak Hak divanında hesap verenlerle bir olasica
Cehennem kütüğü (direği) olasica
Cennet yüzü görmeyesice
Hordlayasica
Yüzünü (yüzünü) şeytanlar göresice” [Sev, 2016, s. 4]

1.3.18.Bela, Musibet, Sıkıntı, Cezayı Dileyen Kargış/Beddualar

“Allah’ın gazabına uğrayasica
Allah’tan bulasica
Aslı gibi saçından tutuşup da tepeden tırnağa yanasica
Bir olan derdi bine yetesice
Çorunda, çocuğunda bulasica
Defderi (defteri) dürülesice
Derdine bir derman aramak için, malını mülkünü satasica
Dünyada murada ermeyesice
Dünyası başına dar olasica
Ettiğim beddua tutasica
Ettiğini çocuklarında çekesice
Gök ciğerinden yanasica
Hayrını görmeyesice
İçinden kurtlanasica
İçine sinmeyesice
İki yakası bir araya gelmeyesice
İnim inim inleyesice
Kahrolasica
Mevlâ’dan bulasica
Onmayasica (onmayasın)
Ulum ulum ulasica da lep lep dökülesice
Zift kazanlarına düşesice” [Sev, 2016, s. 4]

1.3.19.Muhatabının İftiraya Uğramasını Dileyen Kargış/Beddualar

*“Guru (kuru) iftiralara uğrayasica
Kara iftiraya uğrayasica” [Sev, 2016, s. 4]*

1.3.20.Muhatabının Rezil Olmasını, Küçük Düşmesini Dileyen Kargış/Beddualar

*“Dizin dizin sürenesice
El ayak zulmüne uğrayasica
Güzellik defterinden ismini silesice
İt irezil (rezil) olasica
Kendi başını yiyesice
Kumarcı elinde zar olasica
Nasırlı ellerde kir olasica
Sürüm sürüm sürenesice
Yerlerde sürenesice
Yılan olup da yëllere (yerlerde) surünesçe (sürünesice) dedim” [Sev, 2016, s. 4]*

1.3.21.Hastalık Dileyen Kargış/Beddualar

*“Ağzı al kanlar içinde kalasica
Baba (veba) deviresice
Baba tutasica
Baba yiyésiceler (yiyesiceler) çayırlara bahıyur (bakıyor)
Bastona dayanıp yürüyesice
Bıçaklara gelesice
Boğazında kalasica
Ciğeri yapışasica
Eriyesice
Göğdeleri (gövdeleri) eriyesice
Gözüne dizine durasica
İlgıt ilgit eriyesice
İçtiğin her yudum suyun içinde dermanı olmayan dert bulasica*

İlaç diye zehir yutasıca
Kanlar kusasıca
Kör nazarlara uğrayasıca
Nikbetlere (hastalıklar, kötülükler) uğrayasıca
Uzun hastalıklara uğrayasıca
Yeşil yaprak gibi çürüyesice
Yiyemeyesice” [Sev, 2016, s. 5]

1.3.22.Muhatabının Engelli Olmasını Dileyen Kargış/Beddualar

“Ayağı kırılasıca
Dili tutulasıca
Gözü çıkasıca
Gözü eline gelesice
Gözü kör olasıca sene
İki gözü kör olasıca
İki gözü birden kör olasıca
Kör olasıca
Kör olasıca babam
Kör olasıca gelin” [Sev, 2016, s. 5]

1.3.23.Delilik Dileyen Kargış/Beddualar

“Aklı yitesice
Başına baturayasıca (yiyesice)
Başını taştan taşa çalasıca
Çıkmaz sevda batağına batasıca
Her gün çöllerde ana yana gezesice
İşine pişman olup saçını yolasıca” [Sev, 2016, s. 5]

1.3.24.Muhatabının (Kadının) Eşinin Ölmesini Dileyen Kargış/Beddualar

“(Kızlara) Eri yitesice

Kocacığı ölesice” [Sev, 2016, s. 5]

1.3.25.Evsiz Barksız Kalmayı, Yuva Dağılmasını Dileyen

Kargış/Beddualar

“Evi yurdu yanasıca

Gözün yaşlı dokuz köyden kovulup onuncu kocada durmayasıca

Mesut olup yuva kurmayasıca

Ocađıñ (ocağın) batasıca

Od ocağı kör galasıca (kalasıca)

Odu ocā (ocağı) sönesice

Sevdikleri ölesice

Yurt, yuva tutamayasıca

Zengin diye vardıcağın kocadan beş kuruşluk hayır görmeyesice” [Sev, 2016, s. 5]

1.3.26.Muhatabının Hayvanlardan Zarar Görmesini Dileyen

Kargış/Beddualar

“Alaca kuş olasıca (olasın)

Başına baykuşlar konasıca

Canavarlar yiyesice

Ekmeğini itler, yakasını bitler yiyesice

Evinde baykuşlar ötesice

İte, kurda yem olasıca

Kara kurtlar yiyesice

Kara yılan ile yatasıca

Klrt (kırt: maymun) çalasıca

Klrt (kırt: maymun) çekesice

Sarı arılar sokasıca” [Sev, 2016, s. 5]

1.3.27.Muhatabının Mutlu/Huzurlu Günler Görmemesini Dileyen Kargış/Beddualar

“Ak günler görmeyesice

Gün yüzü görmeyesice” [Sev, 2016, s. 5]

1.3.28.Zürriyetin/ Soyun Devam Etmemesini Dileyen Kargış/Beddualar

“Dölü, ocağı onmayasica

Evde kalasica

Evlat yüzü görmeyesice

Gıran giresice (girmeyesice)

Köküne gıran giresice

Nesli tükenip de kökü kesilesice

Soyu sopu kesilesice

Türemeyesice” [Sev, 2016, s. 6]

1.3.29.Muhatabının Adının Yok Olmasını Dileyen Kargış/Beddualar

“Adı batasica” [Sev, 2016, s. 6]

1.3.30.Ahlaksızlık Yapan Muhatabın Kötülüğünü Dileyen Kargış/Beddualar

“Arı, namusu kesilesice

Cinsi batasica cinsine çeker.

Çotu (kalçası) çıkasica” [Sev, 2016, s. 6]

1.4. Öz kargışlar

İnsanların kendilerine ettikleri beddua türü sözlere öz kargış denir. Pek sık olmasa da öz kargışların kullanımına da rastlanmaktadır. Öz kargışların farklı kullanım alanları mevcuttur [Harmancı, 2012, s. 14].

1.4.1. Önceden Hissedilen Bir Olumsuzluğu Kabullenme Güçlüğünde Kullanılan Öz kargışlar

Boğaç Han'ın annesi oğlunun başına kötü şeyler geldiğini hissettiği zaman kendi bedenine kargışta bulunur [Harmancı, 2012, s. 14]:

*“Çıksun benim görür gözüm a Dirse Han yaman segrir
Kesilsün oğlan emen süd tamarum yaman sızlar” [Ergin, 2004, s. 87]*

1.4.2. Vefa Göstermek Üzere Yemin ve Ahitte Kullanılan Öz Kargışlar

Beyrek, Kazan Hana, kendisine karşı yaptığı iyilikleri söyleyerek ona karşı asla ihanette olmayacağını dile getirir [Harmancı, 2012, s. 14]:

*“Men Kazanun ni'metini çok yimişem
Bilmez-istem gözüme tursun
Kara koçda kazılık atına çok binmişim
Bilmez-istem mana tabut olsun
Yahşi kaftanların çok geymişem
Bilmez-istem kefenüm olsun
Ala bargah otağına çok girmişem
Bilmez-istem mana zindan olsun” [Ergin, 2004, s. 247]*

2. İKİNCİ BÖLÜM

2.1. Batıl İnanç

İnanç ve inanış konularında, Türklerin ilk dini Gök Tanrı diniyle ilgili açıklamalarda bulunmaktadır. Türkler tarih boyunca birçok din kabul etmişlerdir. Hatta günümüzde bile İslamiyet, Hristiyanlık, Musevilik gibi semavi dinlere bağlı Türk toplulukları olduğu gibi hala adına ak din dedikleri Gök Tanrı inancına bağlı türk toplulukları mevcuttur. Fakat Türklerin kabul ettiği din ve inançlar arasında en tesirli olanı Gök Tanrı inancı ve İslamiyet olmuştur. İslamiyet'in kabulü ile Türkler eski dinsel inanışlarını terk etmemiş, bazılarını batıl inanışlar şeklinde İslam ile kaynaştırarak yaşantılarına devam etmişlerdir. Bu inanışların çoğu geçmişte insanların anlam veremedikleri birçok doğa olayı veya ritüele farklı kutsal anlam yüklemesi şeklinde ortaya çıkan mitolojik unsurlara dayanmaktadır [Kapağan, 2014, s. 801].

“İnanç”; Tanrı'ya, bir dine inanma, imân, itikat, birine duyulan güven, inanma duygusudur [Türk Dil Kurumu, 1998, s. 1080]. “İnanç”, sözlük anlamı ile “kişice, ya da toplumca, bir düşüncenin bir olgunun, bir nesnenin, bir varlığın gerçek olduğunun kabul edilmesi” demektir [Boratav, 1997, s. 7].

Batıl inanç ise mantıksal temeli olmayan inanç veya davranışlar bütünü olarak adlandırılır. Somut bir sonuca ulaşılmayan, tepkisi kanıtlanmamış davranışlarda bulunmak, sözler söylemek veya inançlara inanmaktır. Batıl inançlara örnek olarak, yolculuğa çıkan birisinin arkasından yere su dökmek, merdiven altından geçmemek, gece tırnak kesmemek, kara kedi görmek verilebilir. Batıl inançların kökeni, eski “paganist” inançlara dayanmaktadır. Bu çağlardan itibaren, batıl inanç denen alışkanlıklar süre gelmiş ve zamanında bu davranışları anlamlı kılan inançlar çoktan unutulup gitmiştir [Köse, 2009, s. 45].

Kimisi çok eski tarihlerden beri var olan bu boş inançlara dair sadece varsayımsal yaklaşımlar bulunabilmektedir. Günümüzde Ay'ın Dünya'nın bir uydusu olduğu bilinmektedir. Fakat, binlerce yıl önce yaşayan insanlar Ay'ın bir tanrıça olduğunu sanmakta, insanlara zenginlik ve uğur getirdiğine inanmaktaydılar. Günümüze gelindiğinde, yeni ay çıktığında sevdiği kişinin yüzüne bakmak ya da altına el sürmek gibi davranışların eski dönemlerden kaldığı düşünülmektedir. Diğer yandan, at nalının

uğurlu sayılmasının birçok nedeni bulunmakla birlikte, bu nedenlerden birinin, eski Avrupa topluluklarından olan Keltlerin atın kutsal olduğuna inanmalarından geldiği düşünülmektedir. Ayrıca, eskiçağlarda topraktan çıkarılan demir cevherinden demir eşya veya silahların üretilmesinin büyücülük olduğuna inanılması da bu inancı doğurmuş olabileceği varsayılmaktadır [Eroğlu, 2005, s. 750].

Eski inançlarda aksırma esnasında ruhun geçici olarak bedenden ayrıldığına dair bir inanış bulunur. Bu nedenle, günümüzde aksırdıktan sonra bir kişiye "Çok Yaşa!" denmesi bu inanıştan geldiği düşünülebilir. Aksıran kimseyi bu iyi niyetli sözlerle sevindirmek, belki de kişinin ruhunun ferah ve esenlikle geri dönmesine yardımcı olma amacını taşımaktadır [Eroğlu, 2005, s. 751].

En yaygın batıl inanışlardan biri 13 rakamının uğursuz olduğu batıl inançtır. Bu inanışın kökeninin, 13 Ekim 1307 Cuma günü, Tapınak Şövalyeleri'nin tutuklanması ve işkence edilerek öldürülmesine dayandığı sanılmaktadır. Modern dünyada, bu batıl inanç o kadar yaygın ve güçlüdür ki, insanlar 13 kişiyi aynı masaya oturtmaktan kaçınır veya kimi otellerde 13 rakamı taşıyan oda veya kat yoktur. Bazı tren ve uçaklarda 13 numaralı koltuk ve vagon yoktur. Buna bir somut örnek vermek gerekirse, araç üreticisi olan BMW'nin Münih'te bulunan merkez binasının 13. katı boştur [T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018, s. 1].

Anadolu'da yaşayan halk arasında boş inançlara günümüzde de sıklıkla rastlamak mümkündür. Bunlardan birkaç örnek vermek gerekirse: İlk rastlanılan kişinin toplumsal durumu ve halk arasındaki itibarına göre o günkü işlerin rast gidip gitmeyeceği konusunda yorumlar yapılır. Dükkan sahibi esnaflar, o gün işlerin iyi gitmesi için sifтах parasını yere atar ya da yüzüne sürer. Birine kesici alet verilirken düşmanlığa yol açmasın diye üzerine tükürülür. Akşam tırnak kesmek iyi sayılmaz. Ay tutulması ve Güneş tutulması sırasında silah atılıp, teneke çalınarak, önlerini kapatan cin-peri topluluğun kaçırılabilceğine inanılır [Eroğlu, 2005, s. 755].

Batıl inançların büyük bir çoğunluğu çok eskilere dayanmakla birlikte, yenileri de günlük hayatta yerini almaktadır. Örneğin, aynı kibritle art arda üç sigara yakmanın uğursuzluk getireceğine inanılması yakın geçmişte var olmuş batıl inançlardan biridir. Bu batıl inancın 1899-1902 yılları arasında, İngilizler ve Güney Afrika'da yaşayanlar arasında meydana gelen Güney Afrika Savaşı'ndan kaynaklandığı düşünülmektedir. Rivayete göre, usta Afrikalı nişancılar üç İngiliz askerinin tek bir kibritle sigaralarını

yakmaları esnasında yerlerini tespit etmiş ve yanık kibriti elinde tutan askeri öldürmüşlerdir. Böylece, yeni bir batıl inanç doğmuştur [Eroğlu, 2005, s. 752].

2.2. Türkiye’de Batıl İnançlar

Anadolu kültüründe batıl inanç yaygınlaşmış ve gündelik hayatın ayrılmaz bir parçası haline almıştır. Bu batıl inançların çoğunun temelinde ise geçmiş Türk gelenek ve inanışlar vardır. Anadolu’nun hemen hemen her yöresinde yağmur duası inancı sıklıkla görülmektedir. Gündelik yaşamda, çocuk doğumlarında ve evlenme törenlerinde de batıl inançlar yaygındır. Örneğin, yeni doğan çocukların kırkları çıkana kadar cinlerin, perilerin, şeytanların etkisinde kalabildiğine inanılmakta ve onlara bu dönemde son derece büyük bir özen gösterilmektedir. Gebeliği önleyici yöntemlerden biri olarak katır tırnağı kullanılması bir diğer Anadolu batıl inançlarından biridir. Bu inanışın, katırın kısır bir hayvan olmasından ileri geldiğine inanılmaktadır. Dahası, bu batıl inanç o kadar yaygındır ki Türkiye'nin batısında haşhaş, kahve, soğan, katır tırnağı, katran, sarımsak, kuru yumurta kabuğu tozu ve su içinde bir arada kaynatılarak, gebeliği önleyici karışım bile hazırlanmaktadır. Diğer yandan, halk arasında bir diğer batıl inanış yeni doğan çocukların tuzlanmasıdır. Bu inanışta, sözde bebeğin ileride güçlü olması sağlanmakta ve bazı yerlerde de yastığının altına kaplumbağa konulmaktadır. Türk kültüründe kaplumbağalara büyük mezziyetler yakıştırılmaktadır. Batıl inançlar arasında en yaygın olanlardan biri de nazar, yani kem göz inanışdır. Nazar inanışı yüzünden, anne ve babalar yeni doğmuş bebeklerinin kırkının çıkmasına kadar çevreye çirkin göstermeye özellikle dikkat ederler. Bebeklerinin giysileri üzerine ve bakan insanın dikkatini çekmesi için mavi boncuklar takarlar. Özellikle de mavi gözlü ve sarı saçlı kişilerin gözlerinin kaldığı, nazarlarının değdiğine inanılır. Mavi boncuk kullanılma ilkesi, boncuğun koruyucu gücü, büyüün birbirini çektiği ilkesine dayanmaktadır. Mavi gözden gelecek tehlike, mavi boncuk tarafından bertaraf edilmektedir. Batıl inanışlar içerisinde Muskalara’da büyük bir inanç vardır. Bunların içine genellikle Arap harfleriyle, Kur'an'dan ya da Şaman dininden dualar yazılı kâğıtlar yerleştirilir. Hepsi bir kumaş parçası içine sarılarak vücut üzerinde taşınır veya giysilere asılmaktadır [Köse 2009, s. 50, Sinanoğlu, 2012, s. 240, Gülüş, 2016, s. 111].

2.3. Türklerde Kullanılan Batıl İnançlardan Örnekler

Türk kültüründe batıl inançların önemli bir yeri vardır. Yıllar geçmesine rağmen hem gündelik yaşayışta hem de tarihsel süreçte hiçbir zaman vazgeçilmeyen bir inanış şeklidir. Türk’lerde yaygın olarak kullanılan batıl inançlar ve bu batıl inançların dayanak noktaları şu şekilde sıralanabilir [T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018, s. 1].

- ***Merdivenin Altından Yürümenin Şanssızlık Getirmesi:*** Antik Mısır’a kadar dayanan bu batıl inanışın sebebinin duvara veya düz yüzeye yaslanıldığında üçgen şeklinde bir görüntünün oluşmasına dayanmaktadır. Antik Mısır inanışında üçgenin kutsal olması ve üçgenin altından geçilmesinin hoş karşılanmaması bu batıl inanışın doğmasına sebep olmuştur [T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018, s. 1].
- ***Nazar Boncuğu Takmak:*** Türklerde nazar inancı çok eski tarihlere kadar dayanmaktadır. Türk kültüründeki nazar inancının başlangıcı Orta Asya’daki Şamanizm dönemine kadar uzanmaktadır. O dönemde, kötü bakışın, negatif enerjinin insanlara felaket getireceği düşünülmekteydi. Türkler, bu kötü bakış ve negatif enerjinin önüne geçmek için birçok somut nesnelere kullanmaya başlamışlardır. Bu nesnelere bazıları, at nalı, yumurta kabuğu, sarımsak, kuru diken, bez bebek, akik taşı, çocuk ayakkabısı, kaplumbağa kabuğu, mercan, çörekotu, deniz kabukları, çakıl taşı, hurma çekirdeği ve son olarak irili ufaklı mavi nazar boncukları olarak sayılabilir. Bu şekilde doğan nazar inancına günümüzde de hala inanan insanlar bulunmaktadır. Türkiye’de nazar değmesine karşı insanlar tarafından en sık kullanılan nesne nazar boncuğudur. İnsanlar, sevdiklerini, çocuklarını kem ve kötü gözlerden korumak için onların üzerlerine muhakkak nazar boncuğu takarlar. Takılan bu boncuklar, genelde göz şekline benzemekte ve ebat olarak küçük olmaktadır. Yetişkinler ise, nazar boncuklarını kemerlerinde veya anahtarlıklarında taşımaktadır. Nispeten büyük boyutlu nazar boncukları ise, evlerde, kapı girişlerinde, mekân süslemede kullanılmaktadır. İnsanlar bu inanışa göre evlerini ve işyerlerini korumak amacıyla duvarlara büyük nazar boncukları asmaktadırlar [T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018, s. 1].
- ***Muska Taşımak:*** Halk arasında Muska diye tabir edilen nesne, anlamı itibariyle “nüsha” demektir. Bu kavram, yazılı şey anlamına gelen gelen Arapça kökenli

“nüsha” kelimesinin Türkçeleşmiş halidir. Bazı din adamları ve âlimlere göre ise muska kavramının, “Vuska (teminat/güvence)” kelimesinin değiştirilmiş halidir. İslami inanışta, sünnete uygun olarak hazırlanmış, sahil ve sağılam bir muska, kişi tarafından iyi niyetle ve faydalanmak maksadı ile taşınması caizdir [T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlığı, 2018, s. 1].

- **Elden Ele Makas Vermemek:** Bu batıl inanış, Anadolu’da yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu inanışın temelinde, elde ikiye bölünürse asta hüsrana gerçekteşeceğine inanılmakta ve elden ele verilirse kavgayı simgelemektedir. Bu nedenle, makasın masa üzerine konulup, diğer kişinin masanın üzerinden almasına özen gösterilmektedir [T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlığı, 2018, s. 1].
- **Nikâhta Ayağa Basma:** Nikah kıyılma esnasında, damat veya gelinin ayağa basma inanışı herkesin bildiği ve halen günümüzde uyguladığı bir batıl inanış şeklidir. Bu inanışa göre, ayağa kim basar ise, evde onun hükmünün geçeceğine inanılmaktadır [T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlığı, 2018, s. 1].
- **Gelin Ayakkabısının Altına İsmi Yazma:** Türk kùltüründe, gelinin ayakkabısının altına bekar kız veya erkek arkadaşlarının isminin yazılması yaygın bir inanıştır. Bu inanışa göre, altına yazılan isimlerden hangisi önce silinirse, onun kısa bir zaman içinde evleneceğine işarettir [T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlığı, 2018, s. 1].
- **Gelinin Buketini Bekâr Arkadaşlarına Atması:** Türklerde gelinin düğünde gelin çiçeğini havaya atması ve tüm bekâr kız arkadaşlarının çiçeği yakalamak için mücadele etmesi oldukça bilinen bir inanıştır. Bu inanışa göre, gelin çiçeğini kim yakalar ise, yakın zamanda evlenecek kişinin o olduğuna inanılmaktadır. Bu inanışın ortaya çıkışı orta çağa dayanmaktadır. Orta çağ Avrupası’nda gelinler gelinliklerini saklamaz ve gelinliğin diğer kadınlar için şans ve doğurganlık getirdiğine inanırlarmış. Düğünden sonra bekâr kızlar gelini kovalar ve gelinliğinden parçalar kopatarak, gelinliği parçalarlarmış. Yıllar geçtikçe, gelinliklerin maddi olarak pahalı hale gelmesiyle, gelinlikler saklanmaya başlanmış ve herkes kendi kızlarına bırakmak için saklama adeti oluşmuştur. Düğüne katılan davetlilerin gelinliği parçalaması yerine, gelinler dikkatleri dağıtmak için onlara jartiyer gibi parçalar atmaya başlamışlardır. Daha sonra bu

adete paralel olarak, gelin çiçeğinin atılması geleneksel bir hal almıştır [T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018, s. 1].

- ***Ayna Kırmanın 7 Yıl Uğursuzluk Getirmesi:*** Antik çağlarda insanlar, öbür alemdeki yansımalarını görebilmek için parlak yüzeyli nesnelere, denizlere, havuzlara veya göllere bakarlardı. Baktıkları yerde dalgalanma veya titreşim oluyorsa bu felaket ve kötü olaylar manasına geliyordu. Eski Mısır ve Yunan medeniyetlerinde, bu amaçla kırılmayan, metal aynalar yapılmaktaydı ve böylece öbür dünyadaki yansımaların bozulmamasını sağlamaktaydılar. Antik Roma’da ise, camcılık sanatının ileri olmasından dolayı ayna kırılmaları daha fazla meydana geliyordu ve kırılan bu aynaların kötü talihin bir işareti olduğu görüşü kabul ediliyordu. 7 yıl gibi somut bir zaman kavramının çıkışı ise, antik çağlarda bir insanın her yedi yılda bir bedenen yenilediği görüşü hakimdi. Bu nedenle, bir aynayı kırıldığında insanın ancak yedi yıl sonra yeni bir bedene kavuşacağı, bu süreçte ise kötülüğün süreceğine inanılıyordu. Diğer yandan, büyü sanatında aynalar geçit olarak kullanılmakta ve insan dışı varlıkların yaşadığı boyuta ayna ile geçileceği görüşü bulunmaktaydı. Ayna kırıldığı zaman, kötü bir varlık dünyaya gelmiş ise geri dönemeyeceği ve insanların üzerine kötülük yayacağı düşünülmekteydi [T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018, s. 1].
- ***Tahtaya Vurmak:*** Bu batıl inanç günümüze kadar gelmiş ve halk tarafından yaygın olarak kullanılan batıl inançlardan biridir. Meşe ağacının yükseklik ve sağlamlık özellikleri nedeniyle, eski zamanlarda, özel güçlere sahip olduğuna inanılmaktaydı. Bu özel güçleri uyandırma ve etkin hale getirme inancına yönelik olarak tahtaya vurmak batıl inancı doğmuştur. Ayrıca, Dünya’da biribiri ile ortak kültürü olmayan iki farklı yerinde aynı batıl inancı görmek mümkündür. Milattan önce 2000’li yıllarda Kuzey Amerika yerlilerinde, daha sonrada Ege bölgesinde bulunan Helen uygarlığında aynı inanın izlerine rastlanmıştır [T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018, s. 1].
- ***Evin önünden kara kedi geçmesi:*** Eski Mısır medeniyetinde, M.Ö. 3000’li yıllarda kedilerin, kutsal ve özel varlıklar olduğuna inanılıyordu. Hatta bütün kedi cinsleri arasında, siyah dişi olan kediler tanrıça olarak görülüyordu. Ayrıca, kedilerin hastalık ve ölümlerden korunması için özel kanunlar bile hazırlanmıştı.

Diğer yandan, Avrupa’da ise kediler “inatçı” ve “sinsi” karakteristik özellikleri ve sayı olarak da aşırı derece çoğalmaları sebebiyle kedilerin eski popülerliği kalmamıştır. O yıllarda, evinde kedi besleyenler yalnızca fakir ve ihtiyar kadınlardı. Aynı zamanda büyücü ve cadı diye tabir edilen inanış Avrupa’da yayılmıştır. Bu büyücü ve cadıların evde siyah kedi beslediklerine ve bu siyah kedilerin geceleri şeytana dönüştüğüne dair korku hikayeleri dilden dile dolaşım yayılmıştır. Cadı ve büyücü inancı insanlar arasında bir paranoya ve korku hastalığına dönüşmesiyle, kedi besleyen ihtiyar kadınlar yakılmaya başlanmıştı. Fransa’da 13. Louis’in bu uygulamayı yasaklamasına kadar her yıl on binlerce ihtiyar ve fakir kadın kedileri ile yakılmıştır. Bu korku hikayelerinin temelini dayanarak, kara kedi inanışı günümüze kadar gelmiştir [T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018, s. 1].

- **13 Numarasının Uğursuzluğu:** 13 sayısının uğursuzluğuna olan inanış, bir çeşit korku hastalığı olarak kabul edilerek, 'triskaidekaphobia' ismiyle anılmaktadır. Bu inanışın kökleri, mitolojik tanrı ve tanrıçaların yaşadığına inanılan çağlara, günümüzdeki İskandinav topraklarına kadar dayanmaktadır. Ayrıca, bu sayının uğursuzluğunun, bir yıl içinde dolunayın 13 kez meydana gelmesine dayandığı diğer varsayımlar içerisinde yer almaktadır [Sabah, 2018, s. 1].
- **Yıldız Kayarken Dilek Tutmak:** Bu batıl inanışın kaynağı, birinci yüzyıla kadar dayanmaktadır. Antik çağlarda, Batlamyus'a göre bir yıldızın kayması, bir tanrının dünyaya bakması anlamına gelmekteydi. Bu nedenle insanoğlu, tanrının kendilerine baktığı ve gördüğü bir anda dilek tuttuklarına ve tuttukları bu dileğin gerçek olma ihtimalinin çok fazla olduğuna inanmaktaydılar [T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018, s. 1].
- **Küçük Havuzlara Bozuk Para Atmak:** Bu inanışın Roma medeniyeti ile başladığı düşünülmekte ve sonra da Keltler ile devam ettiği varsayılmaktadır. Diğer yandan, havuzlara bozuk para atmanın, su tanrılarını yatıştırıcı ve kutsadı bir eylem olduğu da düşünülmektedir [T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018, s. 1].
- **Gelini Kapın Eşiğine Kadar Taşımak:** Batı kültüründe, gelinin yeni evine yürüyerek girmesi uğursuzluk ve kötü şans olarak kabul ediliyordu. Bu yüzden,

damat gelinin yeni evine girmesinde kapının eşiğine kadar gelini taşımaktaydı. Günümüzdeki, gelinin yeni evine damadın taşıyarak girmesi inancı buna dayanmaktadır [T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018, s. 1].

- **Kuş Pisleme:** Bu batıl inanış günümüzde birçok insan tarafından kabul gören bir inanıştır. İnsanların kafasına kuş pislemesinden sonra, talih oyunları oynamasını veya piyango bileti alması söylenmektedir. Bu inanın temeli, muhtemelen kafasına kuş pisenen bir insanın şanssızlığın son noktasında olmasına ve bundan sonra şansın döneceği fikrine dayanmaktadır [T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018, s. 1].

2.4. Türklere Ait Batıl İnançlardan Bazı Örnekler

Günümüzde, eski çağlardan beri süre gelen ve halen etkisini devam ettiren batıl inançlar insanlar arasında yaygın olarak kullanılmaktadır. Türk kültüründe de batıl inançlar önemli bir yer almaktadır. Bütün hepsini buraya almak mümkün olmayacağı için, çağlar boyunca Türklerin arasında yaygınlaşmış ve günümüze kadar ulaşmış batıl inançlar şu şekilde özetlenebilir [T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2019, s. 1].

- *“Ayakkabının ters gelmesi hastalığa işarettir.*
- *Ocak ayının birinci günü görülen kimse sana iyi gelirse o yıl yaşarsın, iyi gelmezse hasta olursun.*
- *Pazartesi başlanan işler ağır gider.*
- *Yarım çay içen kadın dul kalır.*
- *Ava giden kişinin arkasından karısı süpürge atar.*
- *El yıkanırken önce sağ elden başlamalı, önce sol elden başlamak uğursuzluk getirir.*
- *Çorap giyilirken ayağın Kible'ye doğru uzatılması doğru değildir.*
- *Akşam tırnak kesilmez.*
- *Gece gizlice ay ışığında, gölgede yıkananlar ay gibi parlak olur.*
- *Dolunayda doğan çocuk uğurludur, geleceği ışıklıdır.*
- *Dolunayda doğan kızlar ay gibi parlak ve güzel olur.*

- *Hidrellez günü dikiş dikilmez, ağaç, bitki kesilmez, canlı öldürülmez. Bunlar yapılırsa yeni doğacak ne varsa anasının karnında Hidrellez eğrisi olur*
- *Gece aynaya bakanın ömrü kısa olur.*
- *Akşam kapının önü süpürülmez.*
- *Gece göle girmek iyi değildir. Geceleri cinler, peri kızları gölde yıkanır.*
- *Geceleri su üzerinden atlanmaz.*
- *Tavuğun horoz gibi ötmesi uğursuzluktur, öten tavuk kesilir.*
- *Kediyi Hz. Ali sıvazladığı için hiçbir zaman sırtüstü düşmez.*
- *İlk yaylaya çıkışta sığırların ortasından bir yabancı geçerse sığırlar hamile kalmaz, doğum yapmazlar.*
- *Kapının önünde oturan kişi iftiraya uğrar.*
- *Nisan yağmuru zezem suyu gibidir, uğurludur. Nisan yağmurunda ıslanmak insana sağlık verir.*
- *Gökkuşağının altında bir erkek geçerse kız, kız geçerse erkek olur.*
- *Tencerede su boşuna kaynarsa düşmanlar çoğalır.*
- *Karaağaçtan beşik, sandık yapılmaz.*
- *İncir ağacının altında uyuyanları şeytan alır götürür.*
- *Çocuğun bezleri yabani ağaca asılırsa çocuk yabani olur.*
- *Evin içinde şemsiye açmak, evdeki tüm bereketi kaçıtır.*
- *Gece ıslık çalmak tüm şeytanları bulduğunuz yere toplar.*
- *Her yıldız kaydığında bir kişi ölür.*
- *Kişinin üzerindeki bir elbiseye dikiş yapılırsa o kişinin kısmeti kapanır.*
- *Nisan yağmurunda ıslanmak insana sağlık verir.*
- *Bir adam iki kadının arasından geçerse sözü geçmez.*
- *Odanın ışığını evin erkeği yakarsa o ev daima nur içerisinde ve bereketli olur.*
- *Kadının yolda erkeğin önünü kesmesi uğursuzluktur.*
- *Ava gidecek kişinin önünden kadın geçerse avlanamaz.*
- *Akşam sakız çiğnenmez, akşam çiğnenen sakız ölü etidir.*
- *Gece aya doğru tükürmek, sövmek uğursuzluk getirir.*

- *Kırklı çocuk yalnız bırakılacağı zaman başucuna bıçak, soğan, sarımsak bırakılır.*
- *Gece aynaya bakanın ömrü kısa olur.*
- *Gece ıslık çalmak günahdır.*
- *Akşam kapının önü süpürülmez.*
- *Akşam soğan yenen yere melekler gelmez.*
- *Köpeğin vakitsiz gece havlaması, horozun vakitsiz ötmesi, öküzün gece böğürmesi kötü şeylere işarettir.*
- *Köpek havaya doğru bakarak havlarsa kan dökülecek demektir.*
- *Tavuğun horoz gibi ötmesi uğursuzluktur, öten tavuk kesilir.*
- *İlk yaylaya çıkışta sığırların ortasından bir yabancı geçerse sığırlar hamile kalmaz, doğum yapmazlar.*
- *Bıçakla ekmek kesilmez, evin bereketi kaçar.*
- *Ekmek kırıntılarını yere atmak, ayakla çiğnemek evin bereketini götürür.*
- *Bismillah demeden yemek yiyen kişi doymaz. Şeytan da onunla birlikte yemek yer.*
- *Kapının önünde oturan kişi iftiraya uğrar.*
- *Evin içerisi temiz olmazsa oraya melekler değil şeytanlar gelir.*
- *Nisan yağmuru zezem suyu gibidir, uğurludur.*
- *Beş taş oynamak kuraklığa işarettir.*
- *Şimşek çaktığında yere bıçak saplanır.*
- *Külün üstüne su dökülmez, işenmez.*
- *Karaağaçtan beşik, sandık yapılmaz.*
- *Üzümün tanesini, karpuzun sap kısmındaki kabuğunun içini yiyenler yetim kalır.*
- *Ekin ekili tarlada işenmez, cinsel ilişkide bulunulmaz.*
- *Çocuğun bezleri yabani ağaca asılırsa çocuk yabani olur.*
- *Mezarlığı parmak ile işaret etmek iyi değildir. Parmakları ile işaret eden kişilerin parmakları kurur.*
- *Ayakkabı çıkarıldığında ters dönerse, ayakkabı sahibinin tez vakitte öleceği düşünülür.*
- *Yatarken çorapları baş tarafa koymak iyi değildir, insan çabuk ölür.*

- *Ölünün elbiseleri ölü yıkayıcılarına verilir.*
- *Bir adam iki kadının arasından geçerse sözü geçmez.*
- *Gece ölen kişinin üzerine sabaha kadar bıçak konulur.*
- *Ölünün yıkandığı evde üç gün ışık yanar.*
- *Mezar kazıcısına para verilmezse ölünün rahatsız olacağına inanılır.*
- *Kurt uluyunca ya ayaz olur ya kar yağar.*
- *Bir evin başında baykuş öterse, o evde biri ölür ya da bir yıkım olur.*
- *İnek doğurunca eve ağır bir şey alınırsa ya da ağır bir şey kaldırılırsa ineğin sütü kesilir.*
- *Çakal ulumaya başlayınca hava açacak, günlük güneşlik olacak demektir.*
- *Sac ayağının birdenbire devrilmesi evin başına bir yıkım geleceğini gösterir.*
- *Ceviz ağacının altında yaşayanları şeytan alır götürür.*
- *Diş düşürülünce o diş kimsenin göremeyeceği bir yere saklanmalı ya da gömülmelidir.*
- *Elleri diz üzerinde kavuşturmak, parmakları birbirine geçirip el bağlamak iyi değildir, insanın kısmeti kapanır.*
- *Tokalaşırken ya da birisine bir şey verirken sağ el kullanılmalıdır, sol el uğursuzluktur.*
- *Akşam kapının önü süpürülmez.*
- *Ekmek aktaracağı evden eve verilmez.*
- *Evin temeline kara taş koymak iyi değildir.*
- *Evden bir kişi gurbete gittiği zaman o gün ev süpürülmez, dışarıdan misafir alınmaz.*
- *Yağmur yağarken kapı eşiğinde oturmak günahdır.*
- *Oğlan çocuğunun saçını ilk kez amcası veya dayısı keser.*
- *Kız baba evinden perşembe veya pazar günü çıkar.*
- *Koç katımında koçun üzerine kız çocuğu bindirilirse doğacak kuzu dişi, oğlan çocuk bindirilirse erkek olur.*
- *Bir kimsenin bitlenmesi yakın zamanda öleceğine işarettir.*
- *Ölünün elbiselerini giyenin ömrü uzun olur.*

- *Sağ kulağın çınlaması sağlığa işarettir.*
- *Gözün seğirmesi olumsuzluğa işarettir, çevrede ölüm meydana gelebilir.*
- *Kırkklı kadınlar ve bebekleri birbirleriyle karşılaştırılmaz.*
- *Alaca karganın kapı önünde ve çatıda yada dışında eve ait bir yerde öterse müjdeli bir haber geleceğine inanılır.*
- *Karnı ağrıyan kimse ayva denesi (ayva tanesi) denilen otun çiçekli kısmını kaynatıp suyu içirilir.*
- *Mezarlıktan taş, toprak alınmaz.*
- *Bir kişi gömüldükten sonra ruhu 7 gün evini ziyaret eder.*
- *Bıçak yere atıldığında sırtı üzerinde durursa misafir gelecek demektir.*
- *Ağızdan lokma düşerse misafir gelir.*
- *Mezarlık genişletilemez, çünkü ölü sayısı artar.*
- *Kefen makasla veya bıçakla kesilmez.*
- *Yağmurun dinmesi için avluya sacayağı atılır.*
- *Yağmur yağsın diye ölü kemiği yahut ana babadan olan ilk çocuğu suya atılır.*
- *Yatak katlanırken baş taraftan katlanmaz, ayak tarafı önce katlanır. Baş tarafından yalnız ölünün yatağı katlandığı için o yatakta yatan kimse ölür.*
- *İneğin sütünü yere sağlamak iyi değildir, hayvan hastalanır.*
- *Yemekten sonra kaşığın ağzı yukarı çevrilir, yoksa nasip kapanır.*
- *Aysız günlerde ağaç kesilmez, kesilirse kerestesi dayanıklı olmaz.*
- *Makası açık bırakmak düşmanlarınızın sizin hakkınızda konuşmasına neden olur.*
- *Çarşamba gecesi iş yapılmaz, çamaşır yıkanmaz, temizlik yapılmaz.*
- *Birisi uzunca vakit eve dönmezse veya kaybolmuşsa ayakkabısına tuz dökülür. Kişi en kısa zamanda evine geri döner.” [T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2019, Beycan, 2019, Sabah, 2019].*

3. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.1. Eflani İlçesi

Eflani, 1953 yılına kadar Safranbolu ilçesine bağlı bir bucak iken, bu tarihten sonra ilçe sıfatını almıştır. Konum olarak Batı Karadeniz bölgesinde, Zonguldak ilinin doğusunda yer alır. 1995 yılına kadar Zonguldak iline bağlı bir ilçe iken, 550 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Karabük il olmuş ve Eflani ilçesi Karabük iline bağlanmıştır. Eflani'nin komşuları olarak, Kastamonu iline bağlı Araç ilçesi, Karabük iline bağlı Safranbolu ve Bartın iline bağlı Ulus ilçeleri bulunmaktadır. Eflani, Karabük merkezine 46 km, Kastamonu merkezine 83 km, Bartın merkezine 91 km uzaklıkta bulunmakta ve buradan her iki şehir merkezine ulaşım mümkün olmaktadır [T.C. Karabük Valiliği, 2018, <http://www.karabuk.gov.tr/eflani-ilcesi>].

Eflani ilçesi, yörenin bilinen en eski yerleşim yeridir. İlçe içerisinde, yöre tarihine ait kaya mezarları, antik su yolları, türbeler, camiler, höyük ve Tümülüsler yer almaktadır. İklim olarak yağışlı bir iklimi olmakla birlikte, zengin bir bitki örtüsüne de sahiptir. Eflani ilçesi, yüz ölçümü 536 km², denizden yüksekliği ise 930 metredir. Şekil 3.1'de Eflani yöresinin resimleri gösterilmiştir [Eflanim, 2018, <http://www.eflanim.com/eflani-tarihi>].

3.2. Eflani İlçesinin Tarihi

3.2.1. Cumhuriyet Dönemine Kadar

Çok eski kaynaklar incelendiğinde, Eflani bölgesi ile ilgili kesin kanıtlar bulunmamaktadır. Ancak, 1084 yılında Kastamonu ve Sinop yöresini ele geçiren Kara Tigin Bey'in bir süre Eflani bölgesinde hakimiyet sürdüğü kabul edilebilir. Önceleri Bizanslıların hakimiyetinde yer almış olsa bile, 1213 yılında tekrar Türklerin egemenliğine girmiştir. Kastamonu bölgesinde, Anadolu Selçukluları Sultanlarından Sultan Mesut zamanında karışıklıklar ve isyanlar çıkmış, bu isyanları bastırması için Selçuklu komutanı görevlendirilmiştir. Selçuklu komutanı karşı tarafın saflarına geçtiği için Kastamonu bölgesi Şemsettin Yaman Candar'a verilmiştir. Muzaferreddin'in savaş meydanında öldürülmesine rağmen Kastamonu kalesini Şemsettin Yaman Candar'a teslim etmemiştir. Bu durum karşısında Şemsettin Yaman Candar, 1292 yılında

Eflani'de bir şatoya yerleşmiştir. Bu hadise neticesinde, 1309 yılında Eflani Candaroğulları Beyliğinin ilk merkezi olmuştur. Süleyman Paşa tarafından Kastamonu'nun alınmasından ve beylik merkezinin buraya taşınmasından sonrasında da Eflani kalesi beyliğin önemli kalelerinden biri olmuştur [Eflanim, 2018, <http://www.eflanim.com/eflani-tarihi>].

11. Süleyman Bey, Murad-ı Hüdavendigâr'ın yardım ve destekleri sayesinde iktidar olunca, Eflani kalesini ve çevresini yaptıkları yardımlara karşılık Murad-ı Hüdavendigâr'a vermiştir. 1402 yılındaki Ankara yenilgisinden sonra Eflani kalesi her iki beylik arasındaki sınır olarak kalmıştır. Diğer yandan, Eflani kalesi, Amasra'da bulunan Cenevizlilere ve Candaroğullarına karşı bir savunma noktası olarak önem arz etmiştir. Fatih Sultan Mehmet 1469 yılında Ceneviz problemini çözmek için harekete geçtiğinde Türk Birlikleri Eflani yöresinde toplanmışlardır. Murat Paşa, Amasra önüne kadar deniz yoluyla gelmiş ve Amasra limanını kan dökmeden teslim alınca, Eflani'de bulunan birliklerden ayrılan garnizon Amasra'ya gönderilmiştir. Kastamonu'nun sancak haline gelmesi ve Anadolu Beylerbeyliğine katılmasıyla Eflani kalesinin stratejik bir önemi kalmamıştır. Bu tarihten sonra, Eflani askeri değerini yitirdiği için sadece çevre köyler için bir Pazar yeri halini almıştır. Küçük bir ekonomik değeri olan Eflani için yazılı kaynaklarda "Pazar" adıyla bahsedilmeye başlanmıştır. Kanuni Sultan Süleyman devrinde Eflani 80 akçelik küçük bir kadılık olarak teşkilatlandırılmış ve Kastamonu Sancak Beyliğine bağlanmıştır. Tanzimat Devri'nden sonra, 35 parça köyü ile Kastamonu'nun Safranbolu ilçesine bağlı bir bucak olmuştur. Şekil 3.2'de Eflani yöresinin tarihine ait türbe ve kalıntılar gösterilmiştir [Eflanim, 2018, <http://www.eflanim.com/eflani-tarihi/>].

3.2.2. Cumhuriyet'ten Günümüze Kadar

Cumhuriyet ilanından sonra, 1927 yılına kadar Eflani, Safranbolu ilçesine bağlı bir bucak, Safranbolu ise Kastamonu'ya bağlı bir ilçe konumundadır. 1927 yılından sonra Safranbolu, Zonguldak iline bağlanmış ve Eflani'de Zonguldak sınırları içerisine alınmıştır [Eflanim, 2018, http://www.eflanim.com/eflani-tarihi].

1953 senesinde yayınlanan 6608 sayılı kanunla Eflani, ilçe merkezi haline gelmiş ve ilçe merkezinde belediye teşkilatı kurulmuştur. Karabük'ün 1995 yılında il olmasıyla Eflani Karabük sınırları içerisine dahil edilmiştir. Bu tarihten sonra Eflani 54 köyü ve 6

mahallesi ile küçük bir ilçe haline gelmiştir [Eflanim, 2018, <http://www.eflanim.com/eflani-tarihi>].

3.2.3. Eflani Adının Kaynağı

Eflani adının kaynağı ve Eflani ismin nereden geldiği ile alakalı birbirinden farklı görüşler ve farklı rivayetler yer almaktadır. Ancak yaygın olan ve kabul gören 3 rivayet dikkat çekmektedir [Eflanim, 2018, <http://www.eflanim.com/eflani-tarihi>].

Bu rivayetlerden birincisi, Eflani adının kaynağının Tokar tepesinden mezarı olduğu söylenen Eflan Baba adlı bir dervişten geldiğidir. Anadolu topraklarına 1071 yılından sonra gelen Türkler, değişik bölge ve yörelere şeyh, derviş, gazi ve Horasan erenleri öncülüğünde yerleşmiştir. Yazılı kaynaklarda, Eflan Baba'nın kim olduğu, nereden geldiği ve mezarının nerede olduğuna dair bir bilgi bulunmamaktadır [Eflanim, 2018, <http://www.eflanim.com/eflani-tarihi>].

İkinci bir rivayette, İfelfan Bey ile alakalıdır. 1326 yılında Kuzeybatı Anadolu topraklarında Osmanlı ve Candaroğulları olmak üzere iki güçlü ve büyük beylik bulunmaktadır. Candaroğullarından 1. Süleyman Paşa, 1326 yılında Safranbolu'yu beyliğe katmıştır. Aynı tarihlerde, Orhan Gazinin komutanı Konur Alp ise Bolu ve Gerede'yi Osmanlı Devleti sınırlarına dahil etmiştir. Konur Alp, komutası altında bulunan Hızır Bey ve İfelfan Bey'i daha ilerideki bölgelere akınlar için göndermiştir. Kenan Ziya Taş ve Hulusi Yazıcıoğlu'nun, Tevarih-i Al-i Osman'dan naklettiklerinden İfelfan Bey'in Eflani'yi fetih ettiği anlaşılmaktadır. Kenan Ziya Taş, İfelfan Bey'in ismi için "Eflani şeklinde yer alır" derken, Hulusi Yazıcıoğlu İfelfan Bey'e Eflagan Bey demekte ve Eflani için "Eflagan diyarı" diye isimlendirmektedir. Fakat, bu görüş, çeşitli tarihsel çelişkiler ve kayıtlara yazım hatalarıyla geçmiş olması olasılığından kaynaklı çok fazla itibar görmemektedir [Eflanim, 2018, <http://www.eflanim.com/eflani-tarihi>].

Üçüncü bir rivayet ise, Eflani isminin (P)aflagon(ya)'dan, Eflagon, Eflugan, İflegan ve Eflani şeklinde dönüştüğü ile ilgilidir. Eski zamanlarda Kızılırmak nehri ile Bartın-Filyos Çayları arasında kalan, günümüzde, Çankırı, Sinop, Bartın, Karabük, Kastamonu illerinin yer aldığı bölgeye Paflogonya denilmektedir. Milattan önce 1000'li yıllarda, Yunanlılar, şefleri Pylaimenes'in önderliğinde Trakya üzerinden Anadolu'ya gelen ve bu coğrafyaya yerleşen halka Paflogan ve bölgenin adına da Paflagonya

demislerdir. Kral soyundan gelen Pylaimenes'ler tarafından yönetilen bölge olan Paflagonya, köken olarak Luwi dilinden ya da Pala dilinden gelmekte olup, "sulak kaya doruğu ülkesi" manasındadır. Bu tarihsel dönemde, Paflagonya'nın merkezi olan Eflani için, kral hanedanlarının oturduğu bölge olmasından dolayı "Püylemenya" adını vermişlerdir. Osmanlı yazılı kaynaklarında ve tahrir defterlerinde Eflaganlu, Eflugan olarak geçmekte olan Eflani, 1530 yılında kaleme alınan Muhasebe-i Vilayet-i Anadolu Defteri'nde "Eflagon" olarak yer almaktadır. Diğer yandan, Osmanlı kaynaklarında Eflani için Paflagonya, Efligan ya da İflegan şeklinde yazıldığı da görülmektedir. Sonuç olarak, Eflagon veya Eflagan adının (P)aflagon(ya) kelimesinden doğduğu düşünülmektedir. Anadolu'nun ve bölgenin 1071 yılından sonra Türkleşmesiyle Eflagan, Eflugan ve daha sonra Eflani olarak Türk kültürüne yerleştiği anlaşılmaktadır [Eflanim, 2018, <http://www.eflanim.com/eflani-tarihi>].

3.2.4. Eflani'deki Tarihi Eserler

Eflani Amasra kolonisinin İç Anadolu ile bağlantısının kurulması amacıyla savunma şatosu olarak kurulmuştur. Bu tarihten itibaren, Eflani, Selçuklular, Bizans, Cenevizliler ve Osmanlı medeniyetlerine ev sahipliği yapmış tarihi bir yerleşim yeridir [Eflanim, 2018, <http://www.eflanim.com/eflani-tarihi>].

Çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yapmış Eflani yöresinde, birçok tarihi yapıtlar yapılmış ve yapıtlardan çok azı günümüze kadar gelebilmiştir. Eflani ilçesi merkezinde bulunan tarihi eserlerden Taşhan, Evliyahanı ve Refikdayıoğulları Oteli, Tabaklar Köprüsü kısmen özelliklerini koruyan eserler arasında sayılabilir. Ayrıca Gelicek ve Karacapınar köylerinde bulunan birçok ev, tarihi özellikleri sebebiyle tespit edilmiş ve koruma altına alınmıştır. Bütün bunlara ek olarak, hemen hemen her köy sınırları içerisinde tarihi izler taşıyan irili ufaklı eserler yer almaktadır. Günümüze ulaşan tarihi eserlerin kalıntıları arasında manastır kalıntıları, su yolları, kaya mezarları, höyükler ve tümülüsler mevcuttur. Fakat, bu tarihi eserlerin gün yüzüne çıkartılması için gerekli olan altyapı henüz oluşturulmamıştır. Şekil 3.3'te Eflani ilçesine ait tarihi kalıntılar gösterilmiştir [Eflanim, 2018, <http://www.eflanim.com/eflani-tarihi>].

Eflani ilçesinde yer alan tarihi eserlerden en ünlüsü Meyre Tapınağı'dır. Meyre Tapınağı, batıya doğru uzanan eğimli bir arazi üzerinde kurulmuştur. Mabedin köşeleri, toprak zeminden bir metre yükseklikte görmek mümkündür. Mabedin giriş kısmı, beşer

metre boyunda üç sıra taraça halindedir. Giriş kısmına doğru merdiven şeklinde yükselmektedir. Mabetin giriş kısmında, düz zeminden aşağıda kirişlerle çevrili bir kapı yer almaktadır. İçi toprak ile dolu olan bu kapıdan, binanın altında bir zemin katın olduğu veya 150 metre aşağısında yer alan bir hamam kalıntısına ulaşıldığı anlaşılmaktadır. Mabet kitabesi, Eflani ilçesi Gökgöz köyünde bulunan bir evin avlu duvarında yer almaktadır. Kitabenin boyu 180 cm, eni 86 cm ve kalınlığı 50 cm'dir. Bu kitabe Grekçe alfabesi kullanılarak yazılmış ve 1900 yıllarının başlarında Alman Hirschfeld, Doublet, Preusers, Dettenberk tarafından görülerek yayınlanmıştır. Kitabenin üzerinde yer alan metnin tercümesi şu şekildedir; “Hayırlı olsun. Atalarının taptığı tanrı Zeus Benitemas`a müdür, atadan kalma kabile reisliğini alan, mukaddes yerleri kurmuş, hususi has ve birinci memur olan ve mabetin temelini atan ve Arimios diye isimlendirilen Gaios`un oğlu Markos Aurellios Alexandros ki o kabile reisi has kurucu, besleyici, Pontus eyaletinin baş rahibi olup pek itibarlı, Amastris şehrinin en büyük memuriyetini icra etmiştir. Britanya ve Pontus eyaletinin baş rahibi imiş. Mukaddes Antnios tarafından (İmparator Caracalla) şöhret gördü. Devletin bütün hürmetli memuriyetlerine itibar kazandı. Nihayet Aurellios Alekxandros 279 yılında hevesle mabedi yaptı ve teşhiz etti. Şekil 3.4'te Meyre tapınağı kitabesi gösterilmiştir [Eflanim, 2018, <http://www.eflanim.com/eflani-tarihi>, Kastamonu Postası, 2007, www.kastamonupostasi.com].

3.3. Eflani Köyleri

Eflani ilçesi 1953 yılında ilçe olmuş, 1995 yılına kadar Zonguldak iline bağlı kalmıştır. 1995 yılından sonra Karabük'e bağlanmıştır. Karabük il merkezine olan uzaklığı 45 km olan Eflani ilçesinin, yüksek dağlar ve vadiler arasında 6 mahallesi ve 54 köyü bulunmaktadır. 2017 yılı itibariyle resmi kayıtlarda toplam nüfusu 8085'tir. Toplam nüfusun yaklaşık 2033 kişisi şehir merkezinde yaşamakta, geri kalan nüfus ise köylerde yer almaktadır [Eflani Belediyesi, 2018, <http://www.eflani.bel.tr/icerik/1743/17/eflani>, Eflanim, 2018, <http://www.eflanim.com/eflani-tarihi>].

Eflani ilçesinin başlıca köyleri, Afşar, Abakolu, Aday, Akçakese, Alpagut, Alaçat, Akören, Bostancılar, Bakırcılar, Bağlıca, Bedil, Bostancı, Başığdir, Çemçi, Çal, Çavuşlu, Çamyurt, Çukurgelik, Çengeller, Çukurören, Çörekli, Esencik, Emirler, Gelicek, Güngören, Göller, Günlüce, Gökgöz, Hacıağaç, Hacışaban, Halkevli, Kıran,

Karacapınar, Koltucak, Karataş, Kocacık, Kutluören, Karlı, Kavak, Müftüler, Mülayim, Osmanlar, Ovaşeyhler, Ovaçalı, Paşabey, Pınarözü, Seferler, Saraycık, Soğucak, Saçak, Ulugeçit, Yağlıca, Şenyurt, Demirli olarak sıralanabilir. Şekil 3.5'te Eflani ilçesinin köylerine ait harita gösterilmiştir [Eflani Belediyesi, 2018, <http://www.eflani.bel.tr/icerik/1743/17/eflani>, Eflanim, 2018, <http://www.eflanim.com/eflani-tarihi>].

3.4. Eflani Yemek Kültürü

Eflani ilçesi tarih boyunca farklı medeniyetlere ev sahipliği yapmış olması sebebiyle, çok geniş bir yemek kültürüne sahiptir. Eflani ilçesinin en ünlü yemeği hindi veya tavuk eti suyuna banılarak yapılan Bandırma'dır. Eskiden Bandırma sabah saatlerinde yenmekte günümüzde ise soğuk kış akşamlarında yapılmaktadır. Ayrıca Bandırma, her zaman yapılmayan, önemli bir misafir geldiğinde veya önemli günlerde yapılan bir ziyafet yemeğidir. Diğer yaygın olarak bilinen yemekleri; malak, mantar gözlemesi, et gözlemesi, pörüşke, mıklama, miyana helvası, mantar çapacı, aşure, göçü (kır) çorbası, uğmaç (un) çorbası, gara mancar (kara pancar), ısıt dolmasıdır [Eflanim, 2018, s. 1].

Diğer yandan hamur işleri mutfağı da geniş bir yelpazeye sahiptir. Köy (yufka) ekmeği, mısır çizlemesi, göbüt, hamurlu ekmeği, su çizlemesi, gülembe (gül pembe), lokum hamur işleri arasında sayılmaktadır. Çullama, sarığı burma, uğut, miyana helvası tatlılar arasında sayılmakta, kiren (kızılıcak) şerbeti, pestil, elma pekmezi, guşburan (kuşburnu) marmelatı ise başlıca içecek ve kahvaltılıklar arasında yer almaktadır. Şekil 3.6'da Eflani yöresine ait yemekler gösterilmiştir [Eflanim, 2018, s. 1] (Bakınız Ek: Şekil 3.6).

3.5. Eflani, Gelenek ve Görenekleri

3.5.1. Düğünler

Eflani ilçesinde yapılan düğünlerin kendine has geleneksel özellikleri vardır. Fakat, teknoloji ve ekonomik gelişmeler günümüzde bazı geleneklerin değişmesine veya yok olmasına neden olmuştur. Eflani'de düğünler eskiden sekiz gün sürmekteydi ve genellikle içkili, davul-zurna eşliğinde yapılır. Cuma günü "Baklava Bağlama" denilen tatlıların hazırlama işlemleri başlar. Salı gününün akşamı damat evinde "Köylü Gecesi" düzenlenirdi. Köylü Gecesi'nin yapılmasındaki amaç, ertesi gün çalışacak ve misafirlere

hizmet edecek gençlerin ağırlanmasıdır. Çarşamba günü sabahtan öğlene kadar kız tarafı ve kız tarafının yakın çevresi erkek evinde ağırlanır. Öğleden sonra “Danacı” diye adlandırılan genç çevresi düğün evine gelir, geç saatlere kadar, hatta sabaha kadar eğlenirler. Çarşamba günü, ikinci vaktinde damada kına yakılır, aynı gün akşamında gelin evinde geline kına yakılır. Perşembe günü kız almaya gidilir, gelin çıkması davul-zurna eşliğinde olurmuş. Cuma günü “Duvak” denilen kadınların düğünü olur. Duvak öğle saatlerinde başlar, damadın gelip gelini dışarı çıkarmasıyla sona erer. Pazar günü ise damat ve gelin yakın akrabalarını alarak, baba evini ziyarete giderler. 3 gecelik denilen bu olayda sofraya kurulur, damatta yemek başlayana kadar kimseyle konuşmaz. Sofraya oturulduğunda yemeğe hemen başlanmaz, yemeğin üzerine kaşıklar çatılır ve beklenir. Gelinin babası damada bir hediye vaat eder. Bu hediye genellikle tarla veya hayvan olur. Hediyeden memnun kalınırsa yemeğe başlanır ve damat artık konuşabilirmiş. Köylerde yol ve traktör olmadığı zamanlarda kızın çeyizlerinden oluşan başlık arabası öküz arabası yapılır. Öküzlerin koşulduğu boyunduruğun ortasına büyük bir çan asılır ve araba süslenirdi. Dünür denilen, damat tarafının kadınları ve erkekleri kendi aralarında at yarışları düzenlerler. Gelin at ile getirilir ve gelinin bindiği atın özellikleri ve güzelliği çok önemlidir. Yolların yapılması ve arabaların çoğalması ile bu gelenek yok olmuş, ekonomik şartlar ve içkinin etkisiyle taşkınlık yapanlar nedeniyle davullu zurnalı düğünler azaltılmıştır. Yakın zamanda salon düğünleri yaygınlaşmıştır [T.C. Karabük Valiliği, 2018, <http://www.karabuk.gov.tr/eflani-ilcesi>, Eflani Belediyesi, 2018, <http://www.eflani.bel.tr/icerik/1743/17/eflani>, Eflanim, 2018, <http://www.eflanim.com/eflani-tarihi>].

3.5.2. Cenaze

Eflani ilçesinde, diğer yörelerde olduğu gibi cenazenin arkasından yas tutulmaktadır. Cenaze evinde yemek verilir ve “Devir” denilen, ölmüş kimsenin anısına, yakınları ve akrabaları tarafından fakirlere ve hayır kurumlarına kişinin maddi durumuna göre yardımda bulunulur. Kişinin ölümünü takip eden Cuma namazı sonrası, camiye helva getirilir ve cami cemaatine dağıtılır. Vefat eden kişinin yakınları tarafından ölümün 7. ve 52. gün sonrasında Mevlidi Şerif okutulur, dualar yapılır, sonraki tarihlerde de hatim ve dualara devam edilir [Eflanim, 2018, <http://www.eflanim.com/eflani-tarihi>].

3.5.3. Beddam

Eflani ilçesinde, bahar mevsiminin müjdecisi olan 21 Mart günü, yüksek bir tepeye çıkılır ve büyük bir ateş yakılır, yakılan ateşin etrafında toplanılarak eğlenilir. Önceden pişirilmiş yumurtalar tokuşturularak yarışmalar düzenlenir. Yumurtası kırılan, yumurtayı kıran kişiye kırık yumurtasını verir. Bu gelenekler günümüzde ya çok azı kalmış ya da tamamen yok olmuştur [Eflanim, 2018, <http://www.eflanim.com/eflani-tarihi>].

3.5.4. Hıdırellez

Eflani ilçesinde, mayıs günü türbelerde ateşler yakılır, yemekler pişirilir, adakları olanlar getirdiği hayvanları keser ve komşulara dağıtır. Ayrıca, topluca namaz kılınır ve dualar okunur [Eflanim, 2018, <http://www.eflanim.com/eflani-tarihi>].

3.5.5. Bayramlar ve Ziyaret

Eflani ilçesinde, “Zıyarat” (ziyaret) denilen mezarlık ziyaretleri, Ramazan ve Kurban Bayramının bir gün öncesinde yapılır. Bu ziyaretlerde, topluca namaz kılınır ve geçmişlerin anısına dualar okunur. Bayram günü ise namaz sonrasında ilçenin yaşlıları öne geçmek suretiyle sıra olunur ve halk arasında bayramlaşma yapılır. Bayramlaşma bitiminde topluca yaşlılar ve hastalar ziyaret edilir. Çocuklar ise bir araya gelerek ilçe içerisinde evleri dolaşır, herkesle bayramlaşarak şeker ve harçlık toplarlar [Eflanim, 2018, <http://www.eflanim.com/eflani-tarihi>].

3.5.6. Sünnet Düğünleri

Eflani ilçesinde, eskiden sünnetler, işin ehli olmayan gezici kişiler tarafından yapılırdı. Fakat, günümüzde sünnet düğünleri yaygınlaşmıştır. Sünnet merasiminden bir gün önce, akşam kadınlar için kına gecesi düzenlenir ve oyunlar oynanır. Ertesi gün sünnetten önce konvoy oluşturulup, sünnet olacak çocuklar gezdirilir. Sünnet bitiminde kadınlar arası mevlit okutulur ve komşulara yemek verilir [Eflanim, 2018, <http://www.eflanim.com/eflani-tarihi>].

4. DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.1. Eflani İlçesinde Söylenen Alkış, Kargış ve Batıl İnançlar

Tez çalışması kapsamında, Eflani ilçesinde yaşayan yerel halk arasında kullanılan alkış, kargış, batıl inançlar incelenmiştir. İncelemeler, yerel halk ile yüz yüze görüşerek gerçekleştirilmiştir. Yerel halk içerisinde cinsiyet, yaş, eğitimi gibi parametreler göz ardı edilerek, herhangi bir sınıflama yapılmamıştır. Yerel halkın kullandığı alkış, kargış ve batıl inanç örnekleri kendi içerisinde sınıflandırılarak verilmiştir. Yapılan araştırmalar neticesinde Eflani'nin geçmişten günümüze taşınan kültürel ve folklor malzemesi açısından zengin bir alan olduğu görülmüştür. Özellikle halkın günlük yaşayışında kullandıkları sözler içinde çok fazla alkış, kargış ile inanışları arasında da batıl inanca rastlandığı görülmektedir. Aşağıda alkış, kargış ve batıl inançlar kendi aralarında sınıflandırılmak sureti ile tespit edilenler ele alınmaya çalışılmıştır.

4.1.1. Eflani İlçesinde Söylenen Alkışlar

4.1.1.1. Sağlık, Sıhhat İle İlgili Alkışlar

- *Kör Olmayasın İnşallah [Hacer AYDIN, Kişisel Görüşme: 2019]*
Öfke ve kızgınlık anında söylenen bir alkıştır. Anlam olarak olumsuz ve kötü bir duygu barındırmasına rağmen, yine de içinde merhamet bulunan, müspet bir anlam ile sonuçlanan bir alkıştır. Merhamet içeren bir sitem olarak kullanılmaktadır.
- *Topal Olmayasın [Hacer AYDIN, Kişisel Görüşme: 2019]*
Aşırı sinirli ve kızgınlık anında söylenmesine rağmen, yine de anlam olarak iyi niyet ve merhamet barındıran bir alkıştır. Güzel bir anlam ile sonuçlanan bir alkış örneğidir.
- *Allah Kazadan Saklasın [İmdat YILMAZ, Kişisel Görüşme: 2019]*
Allah korusun anlamının halk dilinde söylenmesinin başka bir şeklidir. Türkiye'de genel olarak dilencilerden duyulan bir alkıştır. Diğer yandan, yaşlı insanların da sıklıkla kullanmaya başvurduğu bir alkış çeşididir. Güzel ve iyi anlam içerir.

- *Sıhhatimi Daim Eyle [Halil KARAKAŞ, Kişisel Görüşme: 2019]*
Sağlığın sürekli ve daim olması anlamında kullanılan bir alkıştır. Genel olarak yaratana edilen bir dua şeklindedir. Aynı zamanda karşı taraf için “Sıhhatin daim olsun” kullanımı da mevcuttur. Anlam ve mana olarak birbirine benzerdir. Halk dilinde, özellikle yaşlılar arasında yaygın olarak kullanılır.
- *Allah Zihin Açıklığı Versin [Fatma AYDIN, Kişisel Görüşme: 2019]*
Özellikle Türk kültüründe aile içerisinde anne, baba ve yaşlı büyüklerin kullandığı bir alkıştır. Sabah saatlerinde okula giden çocuklara, işe giderken veya sınavlara uğurlarken söyledikleri iyi niyet ve dilek içeren bir alkış türüdür.

4.1.1.2. Temenni, İyi Dileklerde Bulunmak İçin Kullanılan Alkışlar

- *Vardığın Yerde Mutlu Ol, Ananın Evini Unut [İlyas ÜNAL, Kişisel Görüşme: 2019]*
Bu alkış kişinin yuvasında mutlu olmasını temenni eden bir alkış türüdür. “Ananın evini unut” kısmı, ilk başta olumsuz gibi görünmesine rağmen, mana olarak kişinin gittiği yeri kendi yuvası olarak benimsemesini, huzurlu ve mutlu bir şekilde ömür geçirmesini içermektedir.
- *İyi Gün Görersin İnşallah [Hacer AYDIN, Kişisel Görüşme: 2019]*
Bu alkış türünde, yaratandan kişiler için iyi ve güzel manada dileklerde bulunmak için kullanılır. Gelecek günlerin kişi için huzur ve refah getirmesini temenni etme duygusunu içerir.
- *Allah Selamet Versin [Şaziye AYDIN, Kişisel Görüşme: 2019]*
Bu alkış türü, temenni ifade etmede kullanılan bir türdür. İnsanların birbirleri için güzel dilek ve temennilerde bulunmaları için yaratana söyledikleri bir alkıştır. Anlam olarak, “Allah iyilik versin”, “Allah selamet versin” anlamlarında da kullanılır.
- *İşiniz Rast Gitsin [İmdat YILMAZ, Kişisel Görüşme: 2019]*
İşlerinde yolunda gitmesi için söylenen bir temenni türü alkıştır. Halk dilinde özellikle yaşlılar arasında yaygın olarak kullanılmaktadır.
- *Allah Gönlünüze Versin [Ersin ÖZKAN, Kişisel Görüşme: 2019]*
Yaratanın, insanın kalbinde ve gönlünde neyin niyeti varsa, neyi nasıl istiyorsa onu versin anlamına gelen bir dua türüdür.

- *Allah Bela Kaza Vermesin [Halil KARAKAŞ, Kişisel Görüşme: 2019]*
Halk dilinde, varılacak yere veya gelecek günlerde kaza ve belalardan karşıdaki kişinin korunması için kullanılan bir alkıştır. İnsanlar kendi aralarında hayırlı işlerde “Hayırlı uğurlu olsun” alkışını kullanırlarken, “Allah ayırmasın”, “Allah bozmasın” veya “Allah kaza bela vermesin” diye dua ederler.
- *Güle Güle Git [Halil KARAKAŞ, Kişisel Görüşme: 2019]*
Misafirlik için gelen komşuların, evden ayrılmasında kullanılan bir alkıştır. “İyi bir şekilde git”, “sağ salim git” anlamlarında kullanılmaktadır.
- *Allah Hayrını Versin [Halil KARAKAŞ, Kişisel Görüşme: 2019]*
Bir insan için yaratandan, o kişi için hayırlı bir istek veya o kişinin hayrını isterken kullanılan iyi niyet içeren bir duadır.
- *Hayırlı Yolculuğunuz [Emin AYDEMİR, Kişisel Görüşme: 2019]*
Yolculuğa çıkan kişiler için, gideceği yere sağ salim gitmesi ve sağlıklı bir şekilde varması için kullanılan bir alkış tipidir. Bu alkış çeşidi, yöre içerisinde çok sık kullanılmaktadır.
- *Hoş Geldin [Halil KARAKAŞ, Kişisel Görüşme: 2019]*
Eve gelen misafirleri karşılamak için kullanılan iyi niyet içeren bir alkış türüdür. Türk kültüründe herkesin bildiği ve yaygın olarak kullandığı bir alkıştır.
- *Sefa Geldin [Halil KARAKAŞ, Kişisel Görüşme: 2019]*
Beklenen kişinin sevinçle karşılanması için kullanılan bir alkıştır. Samimi ve içten bir şekilde kullanılan bu alkış “Neşe getirdin”, “Sevinç getirdin” anlamındadır.
- *Sefalar Getirdin [Halil KARAKAŞ, Kişisel Görüşme: 2019]*
“Sefa geldin” alkışı ile benzer anlam içermektedir. Bu alkışta ise samimiyet ve sevecenlik derecesi bir kat arttırılarak kullanılmaktadır. Daha fazla neşe ve sevinç içermektedir.
- *Allah Kolaylık Versin [Halil KARAKAŞ, Kişisel Görüşme: 2019]*
Söylenen kişiye, yaratanın işlerinde yardım etmesi ve kolaylık getirmesi anlamında kullanılır. Yöre içerisinde bu alkış, bir iş yapan herkese sıklıkla kullanılmaktadır. Özellikle de bir iş ile uğraşan kişinin çalıştığı mekândan ayrılırken kullanılmaktadır.

- *Eline Ayağına Taş Dolaşmasın [Emin AYDEMİR, Kişisel Görüşme: 2019]*
Söylenen kişi için, yaptığı işlerde ve günlük yaşantısında zorluklarla karşılaşmaması, her şeyi çok çabuk, kolay ve sorunsuzca halletmesi anlamında kullanılan bir alkış örneğidir.
- *Ellerin Dert Görmesin [Emin AYDEMİR, Kişisel Görüşme: 2019]*
Söylenen kişinin yaptığı iş-eylem için veya kendisine yaptığı bir yardım karşılığında söylenen bir alkıştır. Anlam olarak, minnet ve teşekkür etmeyi ihtiva eder.
- *Kara Kaşlı Kara Gözli Bir Şey Versin Sana [Emin AYDEMİR, Kişisel Görüşme: 2019]*
Bu alkış yöre içerisinde bekar erkek veya kadınlar için iyi anlamda kullanılmaktadır. Halk dilinde bir insanın güzelliği tarif edilirken “kara kaşlı kara gözli” olarak tarif edilmektedir. Bu alkış ile bekar insanların evlilik hayatlarında karşılarına sevebileceği, beğenebileceği bir kişinin yaratan tarafından gönderilmesi için kullanılan bir alkıştır.
- *Allah Yolunu Açık Etsin [Zühtü ÖZTÜRK, Kişisel Görüşme: 2019]*
Söylenen kişi için, istekleri ve arzuları doğrultusunda çıktığı yolda hiçbir zorlukla karşılaşmaması ve hedefine engelsiz sorunsuz ulaşabilmesi için Allah’tan dilenen bir dilek bir dua türüdür.
- *Allah Bugününüzü Aratmasın [Zühtü ÖZTÜRK, Sehre YILDIRIM, Kişisel Görüşme: 2019]*
Bu alkış türü, yöre içinde yaşayan insanları bugünlerine şükür ederek, yaratandan bundan sonra gelecek her günün böyle güzel, sağlıklı ve refah içinde geçirilmesini dilemek anlamında kullanılmaktadır.
- *Oğul Ekmeği Ye [Mustafa ÇELİK, Kişisel Görüşme: 2019]*
Anne babalarının çocuklarının iş sahibi olup, kendi paralarını kazanmaları en büyük istekleridir. Çocukların kendi kazandıkları para ile ailesine hediye veya ev ihtiyaçlarını alması anne babalar tarafından mutlulukla karşılanır. Bu alkış, söylenen kişinin gelecekte hayırlı bir oğul sahibi olup, onun helal rızkıdan tatmasının nasip olması anlamında kullanılmaktadır.

- *Tekerine Taş Dolaşmasın [Mustafa ÇELİK, Kişisel Görüşme: 2019]*
Günlük hayatta bir vasıta aracının önüne taş çıkması, aracı gidişini engelleyen ve hareket kabiliyetini azaltan bir etkidir. Bu nesnel örnek ile benzer olarak bu alkış, söylenen kişinin yaptığı işlerde zorluklar ve problemler ile karşılaşmaması, her şeyin yolunda gitmesi için temenni niteliğindeki duadır.
- *İşinin Saati Rast Gelsin [Teyfik YILMAZ, Kişisel Görüşme: 2019]*
Bu alkış, söylenen kişilerin işinin veya o anda yapmakta olduğu eylemin yolunda gitmesi, yaratan tarafından kolaylıklar verilmesi ve kişinin yaptığı eylemin zamanında bitmesi anlamında kullanılmaktadır. Alkışta kullanılan “saat” ifadesi, kişinin yaptığı işin zamanını ifade etmekte ve işin zamanında bitmesini vurgulamaktadır. Ayrıca, “İşin gücün rast gitsin” anlamında da kullanılmaktadır.
- *Allah Ayağını Taşa Dolaştırmasın [Osman CEBECİ, Kişisel Görüşme: 2019]*
Bu alkış, “tekerine taş dolaşmasın” ile benzer anlam taşımaktadır. Bu alkış, söylenen kişinin yaptığı işte veya gelecek günlerde zorluklar ile karşılaşmaması, yaratan tarafından kolaylıkların verilmesi anlamındadır.
- *Allah Nur İçinde Yatırsın [Şenol CEBECİ, Kişisel Görüşme: 2019]*
Yöre halkı arasında yaygın olarak kullanılan alkış örneklerinden biridir. Bu alkış aynı zamanda Türk kültüründe de sıklıkla kullanılmaktadır. Ölmüş birisinden bahsedilirken kullanılan bir temenni anlamını içermektedir. Vefat eden kişinin kabrine, İslamiyet’te kutsal sayılan nur ışıklarının dolmasını, kabrinde nur ışıkları ile birlikte yatarak, ahir zamanı beklemesi anlamındadır. “Allah rahmet eylesin”, “Nur içinde yatsın”, “Allah nur içinde yatırsın” anlamlarında kullanılan alkış kalıplarından birisidir.
- *Allah Okuyanlarımızdan Eylesin [Mehmet SABIRLI, Kişisel Görüşme: 2019]*
Hem Türk kültüründe hem de İslamiyet’te eğitim almak, okumak kalıbı ile kullanılmaktadır. Aynı zamanda, örf ve adetlerimiz içerisinde okumuş, eğitim almış kişilere ayrı bir saygı gösterilmektedir. Yöre halkı tarafından kullanılan bu alkış, söylenen kişinin, gelecekteki hayatında iyi bir eğitim almasını ve toplum tarafından iyi eğitilmiş kişilere duyulan saygı gibi herkesin kendisine saygı duyması anlamını içermektedir. Yaratandan, söylenen kişinin ilim, irfan sahibi olmasını, eğitimiyle bilgili bir birey olmasını dileyen bir alkış örneğidir.

- *Gatem Et [Kadir TUNÇ, Kişisel Görüşme: 2019]*
Yöre halkı tarafından bu alkış türü bir işin, bir eylemin veya yeni edinilmiş bir malın hayırlı, bereketli olması anlamında kullanılmaktadır. “Hayırlı olsun” ile aynı anlamda kullanılan bir alkış türüdür.
- *Canı Çıkmayasınca [Ayşe AYTAÇ, Kişisel Görüşme: 2019]*
Bu alkış türü, söylenen bir kişiye kızgınlık anında, sitem anlamını içeren bir anlamda kullanılmaktadır. Genel olarak, yaşlı evli çiftlerden hanımların kocalarına kızgınlık anında söylendiği bilinmektedir.
- *Çit Sürene İyi İş Göresin [Ayşe AYTAÇ, Kişisel Görüşme: 2019]*
Eflani ilçesinin temel geçim kaynağı tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Bu sebeple, temel geçim kaynakları yörede kullanılan alkış ve kargışları da etkilemiştir. Yörede kullanılan bu alkış, söylenen kişinin yaptığı bir işin, bir eylemin, bir hayrın, kazandığı gelirin, bereketli olması anlamını içermektedir.
- *Allah İşin Saatin Rast Getirsin [Ayşe AYTAÇ, Kişisel Görüşme: 2019]*
Bu alkış, “İşinin saati rast gelsin” alkışı ile aynı anlamı taşımaktadır. Bu alkış tipinde, yaratan alkışa eklenmiş, söylenen kişinin yaptığı iş veya eylemin yolunda gitmesi için ilahi bir güçten temenni ve dilek manası eklenmiştir. İyi dilek anlamında kullanılmaktadır.
- *Cenabı Hak Kuru İftiradan Sakınsın [İbrahim TURGUT, Kişisel Görüşme: 2019]*
Yöre halkı tarafından, iftira atmanın hoş karşılanmadığı, özellikle bayanlara iftira atmanın büyük bir günah olduğu görülmektedir. Bu nedenle, yöre halkında özellikle kadınlar bu alkışı iftira atılmasından korunmak için dua anlamında ve yaratandan dilek manasında kullanılmaktadır.
- *Allah Eyilerini Eksik Etmesin [İbrahim TURGUT, Kişisel Görüşme: 2019]*
Bu alkışta, söylenen kişinin gelecek yaşamında ve ömrü boyunca iyi insanlar ile karşılaşmasını, iyi insanların söylenen kişinin her zaman etrafında olmasını yaratandan dileme manasını taşımaktadır.
- *Ağzında Nur Bitsin [Hüseyin Lütfi ERSOY, Kişisel Görüşme: 2019]*
Kısa ve öz güzel bir söz söyleyen veya bir işin olmasına yarayan güzel cümleler kuran kimseye söylenir.

- *Ellerin Cennet Kapısı Açsın [Hüseyin Lütü ERİSOY, Kişisel Görüşme: 2019]*
Bir kimsenin gücü yetmediği bir işi yardımcı olarak yapan kişiye söylenir.
- *Bir Tuttuğun Altın Öbür Tuttuğun Gümüş Olsun [Muhammer YAPICI, Vasfi KARAGÖZOĞLU]*
Söylenen kişinin zenginlik, bolluk içinde kalmasını ve gelecek yaşantısını refah içinde yaşamasını temenni etmek için kullanılmaktadır.
- *Allah Huzurunuzu Bozmasın [Fatma AYDIN, Kişisel Görüşme: 2019]*
Söylenen kişinin gelecek yaşantısı boyunca aile saadetinin evinin huzurunun bozulmamasını temenni eden bir alkıştır.
- *Acıya Gelmeyesin [Fatma AYDIN, Kişisel Görüşme: 2019]*
Söylenen kişinin hayatı boyunca acının ve üzüntünün hiçbir türüsünü görmemesini yaratandan dileyen bir temenni şekli olan alkıştır.

4.1.1.3. Teşekkür, Şükran İfade Etmek İçin Kullanılan Alkışlar

- *Allah Razı Olsun [Şaziye AYDIN, Kamil DEDİK, Kişisel Görüşme: 2019]*
Türk kültürü ve İslami yaşantıda yaygın olarak kullanılan bir alkış tipidir. Bu alkış, teşekkür etme, şükran ifadesi manalarını içermektedir. Söylenen kişi için, yapılan bir iyilik karşısında "Tanrı seninle olsun, iyiliğini senden esirgemesin" veya "ben senden dolayı hoşnut oldum, Tanrı'da senden hoşnut olsun" anlamlarına gelen teşekkür ifadesi olarak kullanılmaktadır.
- *Allah Ne Muradın Varsa Versin [Emin AYDEMİR, Kişisel Görüşme: 2019]*
Bu alkış türü, karşılıksız olarak yapılan bir iyilik sonucunda kullanılmaktadır. Bu alkış, söylenen kişi için, yaratan niyet ettiğin ve istediğin ne varsa sana onu versin, yaratan gönlünden geçen dileği, arzuyu ve isteği versin anlamında kullanılan bir dua niteliğindedir.

4.1.1.4. Bereket, Bolluk Amacıyla Kullanılan Alkışlar

- *Kesene Hızır Uğrasın [Şaziye AYDIN, Kişisel Görüşme: 2019]*
Türk kültürü ve İslam tarihinde Hızır (a.s) insanların maddi ve manevi zor durumlar ile karşılaştıklarında Allah tarafından gönderilen bir yardımcı olarak tanımlanmaktadır. Geçmişten günümüze Hızır (a.s.) insanlara yardım etmek ve kolaylıklar sağlamak için geldiğine inanılmaktadır. Ayrıca bu inanış, geçmişten

günümüze kadar süre gelmiş bir inanıştır. Yöre halkı tarafından kullanılan bu alkış, söylenen kişinin, rızkının bereketlenmesi, bollaşması ve artması, parasının veya mallarının artması ve çoğalması anlamlarını içermektedir.

- *Allah Bin Bereket Versin [Şaziye AYDIN, Kişisel Görüşme: 2019]*

Türk kültüründe geçmişten günümüze kadar yaygın olarak kullanılan bir alkış türüdür. Yöre halkı tarafından da sıklıkla kullanılan bu alkış, söylenen kişinin karşılıklı veya karşılıksız olarak verdiği para veya malın artması, değerlenmesi, çoğalması anlamında yaratana yapılan bir dua şeklindedir. Ayrıca alkışta kullanılan “bin” ifadesi ile bu bereketin ve çoğalmanın kat kat artması yaratandan dilenmektedir.
- *Halil İbrahim Bereketi Versin [Şaziye AYDIN, Kişisel Görüşme: 2019]*

İslamiyet tarihinde yer alan yazılı ve sözlük kaynaklardan Hz. İbrahim’in misafirperver ve cömert davranışlarının etkisiyle ortaya çıkmış bir alkış türüdür. Rivayetlere göre, Hz. İbrahim’in misafir olmadan yemek yemediği, misafirleri için hazırladığı sofrada hiçbir şeyi ekşit etmediği ve evine gelen kimseyi boş geri çevirmediği belirtilmektedir. Bu rivayetlere dayanarak ortaya çıkmış bu alkış, söylenen kişinin rızıklarına ve maddi kazançlarına bolluk ve bereket vermesi için yaratana yapılan bir dua niteliğindedir.
- *Allah Hızır Uğratsın [Zühtü ÖZTÜRK, Kişisel Görüşme: 2019]*

“Kesene Hızır uğrasın” alkışı ile benzer anlam içeren alkış türüdür. Söylenen kişi için, yaratandan bolluk ve bereket dilemek için kullanılmaktadır. Bu alkış ile “Allah dükkanına Hızır uğratsın” alkışı benzer anlam taşımayan bir dua türüdür.
- *Üzüm Sofrası Olsun [Teyfik YILMAZ, Kişisel Görüşme: 2019]*

Geçmişten günümüze üzüm ve nar gibi meyveler, tanelerinin çok fazla olması sebebiyle bereketi ve bolluğu temsil etmektedir. Bu alkış, söylenen kişinin hane halkı ile yemek yediği sofrasının bir üzüm salkımının taneleri gibi çok fazla bereketli ve bol olması anlamını içermektedir.
- *Halil İbrahim Sofrası Olsun [Teyfik YILMAZ, Kişisel Görüşme: 2019]*

“Halil İbrahim bereketi” deyimini “buğdayla gelen bereket” manasında kullanılmaktadır. Bereketin buğdayla gelmesi, geçmişten günümüze kadar gelen rivayete dayanmaktadır. Rivayete göre, geçmiş zaman Halil ve İbrahim diye birbirini çok seven iki kardeş varmış. Bu kardeşler Halil, evli ve çocukları olan,

İbrahim ise bekar imiş ve bu kardeşler çiftçilik ile uğraşmaktaymış. Buğday haşatında harman ettikleri buğdayı ikiye bölmüşler ve bunların ambara taşınması işi kalmış. Halil, İbrahim'e, "İbrahim! Kardeşim, ben gidip çuvalları getireyim. Sen buğdayı bekle." demiş. Halil çuvalları almaya gittiğinde İbrahim, Halil'in evli ve çocuklu olmasından dolayı daha çok masrafının ve giderinin olduğu düşünerek kendi payından biraz buğday Halil'in payına vermiş. Halil çuvalları getirdiğinde "Haydi İbrahim, önce sen doldur da taşı ambara" demiş. İbrahim çuvalı götürdüğü sırada Halil "Kardeşim bekar. Daha evlenip yuva kuracak. Ona daha çok buğday lazım" diyerek kendi payından İbrahim'in payına buğday koymuş. İki kardeş bu şekilde biri gittiğinde diğerinin payına buğday aktarmaya başlamışlar. Gece gündüz taşıdıkça buğday eksilmez, daha da artıyormuş. Yüce Allah iki kardeşin bu hareketinden çok memnun kalmış ve buğdaylarını çok fazla bereketlendirerek çoğalmasını sağlamış. O günden sonra bereket ve bolluk için "Halil İbrahim bereketi" kullanılmaya başlanmış ve günümüze kadar ulaşmış. Bu rivayete dayanarak, yöre halkı tarafından "Halil İbrahim sofrası olsun" alkış türü ortaya çıkmıştır. Bu alkış, "Halil İbrahim sofrası", mana olarak, aynı Halil ve İbrahim'in buğdaylarının bereketlenmesi ve bollaşması gibi, söylenen kişinin sofrasının bereketlenmesi ve bollaşması için yaratana bir dua niteliği taşımaktadır.

4.1.2. Eflani İlçesinde Söylenen Kargışlar

4.1.2.1. Kızgınlık Sonrası Kullanılan Kargışlar

- *Ocağına İncir Ağacı Dikilsin [Hacer AYDIN, Kişisel Görüşme: 2019]*

Doğada bulunan incir ağaçlarının kökleri çok güçlüdür. Bu incir ağacının köklerinin ayrıca yayılma eğiliminde bulunmaktadır. Bir yapının yanına dikilen ve gelişen incir ağaçlarının evin temelini zarar verme ve binanın yıkılmasına neden olmaktadır. Bu sebeple, geçmişten günümüze bu kargış süre gelmiştir. Bu alkış, söylenen kişinin evinin ve ocağının incir ağacının zarar verdiği gibi, zarar görmesini temenni eden bir kargış türüdür. Günümüzde de atasözü olarak farklı yörelerde kullanılmaktadır.

- *Allah Kahretsin [Hacer AYDIN, Kişisel Görüşme: 2019]*
Halk arasında yaygın olan bu kargış, söylenen kişi için öfke ve kızgınlık sonrasında, yaratandan bela ve musibet isteme anlamında kullanılmaktadır. Ayrıca, “Tanrı yıkıma uğratarak ceza versin” anlamında kullanılan bir ilençtir.
- *Allah Belasını Versin [Ali AYDIN, Kamil DEDİK, Kişisel Görüşme: 2019]*
Bu kargış günümüzde halk arasında öfke ve kızgınlık sonrasında, söylenen kişi için yaratandan her türlü bela ve musibeti dileyen bir dilektir. Kargış türleri arasında en kötü beddualardan biridir ve karşıdaki kişi için yaratan tarafından bütün kötülüklerin istenmesidir.
- *Allah Cezanı Çalsın [Emine ALTINKAYA, Necibe ŞENOL, Kişisel Görüşme: 2019]*
“Çalmak” fiili anlam olarak başkasına ait olan bir eşyanın, kişinin haberi olmadan alınması anlamına gelir. Diğer yandan, yöresel ağızda “çalmak” bir işi ya da eylemi yapmak veya vermek anlamlarında da kullanılmaktadır. Örneğin, “Yoğurt çalmak”, yoğurt yapmak veya yoğurt mayalamak gibi bir eylem içermektedir. Bu sebeple, “Allah cezanı çalsın” kargışı, söylenen kişi için beddua anlamında olup, yaratanın kişi için cezasını yaratanın vermesini ve Allah’a havale etmek anlamlarında kullanılmaktadır.
- *Gıran Guyulası [Halil ALTINTEPE, Kişisel Görüşme: 2019]*
Bu kargış türü, Eflani yöresine has bir beddua tipidir. Mana olarak “Evine/Ocağına Kıran Girsin” anlamındadır. “Kıran”, insanların ya da hayvanların toplu ölümüne yol açan salgın hastalık olarak tanımlanan bir hastalıktır. Bu kargış, söylenen kişinin evine ve ocağına bu salgın hastalığın girerek kötü bir sonucun meydana gelmesini dileyen bir bedduadır. İç Anadolu yöresine has “K” harfinin “G” olarak telaffuz edilmesi Eflani yöresinde de görülmektedir. Bu kargış için “Kıran Kuyularına Gelesin/Giresin” veya “Kökü Kurusun” gibi açık şekilde ifade edilebilir. Ayrıca, bu kargışın daha değişik söyleniş tipi “Gıran Guyulupta Guyulmayasicalar” şeklindedir. Bu ise “Kökü Kuruyupta Kuruyamayasicalar” olarak tercüme edilebilir.
- *Ateş Guyulası [Halil ALTINTEPE, Kişisel Görüşme: 2019]*
Bu kargış, öfke ve kızgınlık sonrasında, söylenen kişinin evine ve ocağına ateşlerin düşmesi veya girmesi anlamında yaratana edilen beddua niteliğindedir.

Açıkça yazılırsa “Evine/Ocağına Ateş Girsin/Düşsün” veya “Ateş Kuyularına Gelesin” şeklinde ifade edilebilir. İç Anadolu şive özelliklerini bu kargışta da görmek mümkündür. “Ateş Guyulası” ifadesini “Ateş Kuyuları” veya “Ateş Kuyularına” olarak söylenebilir.

- *Evini Ateş Alsın [Halil ALTINTEPE, Kişisel Görüşme: 2019]*

Bu beddua, söylenen kişiden nefret edildiğinde veya söylenen kişiye kızıldığında edilmektedir. Söylenen kişinin evinde ve hanesinde huzursuzlukların, kötü olayların ve ölümlerin yaratan tarafından verilmesi dilenmektedir.

- *Devrile Galası [Ali AYDIN, Kişisel Görüşme: 2019]*

Bu beddua, “Devrilip Kalasın” olarak açık şekilde ifade edilebilir. Anlam olarak, söylenen kişi için yaratan tarafından güç, kuvvet ve dermanın alınması, kötü şeyler yaşaması ve hiç kendine gelememesi şeklinde açıklanabilir. Yine İç Anadolu yöresel şive özelliklerini burada da görmek mümkündür. “Kalasın” ifadesi “Galasın” olarak telaffuz edilmektedir.

- *Gara Kurtlar Yiyesi [Ersin ÖZKAN, Kişisel Görüşme: 2019]*

Bu kargış, kızgınlık ve yüksek öfke sonrasında söylenen bir kargış örneğidir. Eski zamanlarda, vahşi doğada yaşayan kurtlar için büyük ve korkunç canavarlar olarak bahsedilmekteydi. İnsanlarda kurtların geçtiği hikayeler ve efsanelerden korkmaktaydılar. Bu nedenle, kurtların içinde olduğu bu kargış günümüzde kullanılmaktadır. “Seni kurtlar yesin” anlamında kullanılmaktadır. Özellikle, küçük çocukların yaramazlık yapmalarında veya huysuz olduklarında kullanılmaktadır. Ayrıca, yine İç Anadolu şive özelliği burada da görülmektedir. “Kara” ifadesi “Gara” olarak telaffuz edilmektedir.

- *Ocağı Söğünesi [Emin AYDEMİR, Kişisel Görüşme: 2019]*

Bu beddua, açık olarak yazıldığında “Ocağın Sönsün” şeklinde ifade edilmektedir. Kızgınlık ve öfke sonrasında söylenen kişinin evinin, barkının yıkılmasını, yuvasının dağılmasını ve ailesinin huzurunun kalmaması anlamlarında kullanılmaktadır. Kızgınlık derecesinin en fazla olduğu durumlar kullanılmaktadır. “Sönsün” ifadesi “Söğünesi olarak şive özelliğinde telaffuz edilmektedir. “Söğünesi”, söğünmek kökünden gelmekte ve anlam olarak “sönmek, inmek, solmak” şeklinde ifade edilmektedir.

- *Ağzından Çıkan Koynuna Girsin [Muhammer YAPICI, Vasfi KARAGÖZOĞLU, Kişisel Görüşme: 2019]*
Karşıdaki kişi için, söylediği her kötü sözün, düşündüğü her kötü düşüncenin kendisini bulmasını için söylenen bir kargıştır.
- *Ya Sabır [Halil KARAKAŞ, Kişisel Görüşme: 2019]*
Bu beddua, birine çok kızıldığında, çok ağır sözler sarf etmemek için kullanılan bir kargış tipidir. Böylece, insanın kendini tutmasıyla söylenecek ağır sözler engellenmiş olur.
- *Depesi Üstü Gelesin [Emin AYDEMİR, Selçuk YAVUZ, Kişisel Görüşme: 2019]*
Bu beddua, “Tepe Üstü Gelesin/Yıkılasın” şeklinde açıkça ifade edilebilir. Kızgınlık ve öfke anından sonra, söylenen kişinin tepesi üstü yıkılmasını, bütün işlerinin ters gitmesini, hayatının alt üst olmasını yaratandan dileyen bir beddua türüdür. Kargış içerisinde yer alan “Depesi” ifadesi yöresel şive ile telaffuz edilmiş olup “Tepesi” şeklinde açıkça yazılabilir.
- *Boynun Altında Kalasın [Emin AYDEMİR, Mustafa ÇELİK, Kişisel Görüşme: 2019]*
Bu alkış, özellikle kadınlar tarafından sıklıkla kullanılan, erkeklere çok fazla kızgınlık ve öfke anından sonra yaratandan dilenen bir bedduadır. Anlam olarak, yaratandan, söylenen kişi için gelecek yaşantısında sürünmesini, ölmesini aşırı şiddetli bir seviyede dile getirmeyi içermektedir.
- *Hotur Hotur Hortlayası [Emin AYDEMİR, Kişisel Görüşme: 2019]*
“Hotur” kelimesi Türkçe karşılık olarak “Yaşlı, ihtiyar” manasına gelmektedir. Bu alkış türü, kızgınlık ve öfke sonrasında derecesi diğer kargışlara kıyasla daha düşük olan bir beddua niteliğinde kullanılmaktadır. Anlam olarak, söylenen kişinin uykusundan yaşlı bir şekilde uyanması veya hortlaması olarak açıklanmaktadır.
- *Mezar Yüzü Görmeyesi [Emin AYDEMİR, Kişisel Görüşme: 2019]*
Bu kargış, çok kızgınlık ve öfke sonrasında kullanılmaktadır. Söylenen kişinin, öldükten sonra mezarının olmaması, yattığı yerin bilinmemesi, unutulup gitmesi, mezarı için yerinin olmaması anlamında yaratandan dilenen bir bedduadır. Anlamı, “Mezarda bile yatacak yerin olmasın” olarak açıklanabilir.

- *Depesi Üstün Gitsin [Mahir ERENLER, Muzaffer ÇETİN, Kişisel Görüşme: 2019]*

Bu beddua, söylenen kişinin hayatının baş aşağı kötü gitmesini, hayatının alt üst olmasını, gelecekteki bütün işlerinin ters gitmesini, sürünmesini yaratandan dilemek için kullanılmaktadır. Çok kızgınlık ve öfke sonrasında derecesi diğerlerinden daha fazla olan bir kargıştır. Kargış içerisinde yer alan “Depesi” ifadesi yöresel şive ile telaffuz edilmiş olup “Tepesi” şeklinde açıkça yazılabilir.

- *İki Burnundan Gelesi [Mustafa ÇELİK, Kişisel Görüşme: 2019]*

Bu kargış, söylenen kişinin hayatı boyunca yediği ve içtiği her şeyin ağzından burnundan gelmesini, hiçbir şeyden tat alamamasını, yaptığı her şeyin kendisinden çıkmasını yaratandan dileyen bir beddua türüdür. Kargış içindeki “Gelesi” ifadesi, yöresel şive kullanılmasıyla “Gelsin” ifadesinin telaffuz edilmiş halidir.

- *Aklı Beyni Guruyası [Nazire ÇELİK, Kişisel Görüşme: 2019]*

Bu kargış, “Aklı beyni kurusun” şeklinde açıkça ifade edilir. Söylenen kişinin gelecek günlerde düşündüğü her şeyi unutmasını, hiçbir şey yapamayacak ve düşünemeyecek hale gelmesini yaratandan dileyen bir kargıştır. Kargış içerisinde kullanılan “Guruyası” yöresel şive ile telaffuz edilmiş olup “Kurusun” anlamına gelmektedir.

- *Dede Surathı [Nazire ÇELİK, Kişisel Görüşme: 2019]*

Eflani yöresinde, yaşlı kadınların kızgınlık ve öfke sonrasında kocaları için kullandıkları bir kargış türüdür. Söylenen kişinin, yüzünün bir anda yaşlanmasını, çirkinleşmesini yaratandan dileyen bir bedduadır. Yaşlı, somurtkan, içi geçmiş gibi davranan insanlara için de söylenmektedir.

- *Muşmula Surathı [Nazire ÇELİK, Kişisel Görüşme: 2019]*

Bu beddua, yöre içerisinde özellikle yaşlı kadınların kocaları için veya yaşlı erkekler için söylenen bir kargıştır. Kızgınlık ve öfke derecesi düşük zamanlarda kullanılır. Ayrıca, bu kargış türü, asık suratlı, hiç gülmeyen, her zaman somurtan, sorunlu, uyumsuz kişiler için de kullanılmaktadır.

- *Zıkkımın Kökünü Yiyesi [Nazire ÇELİK, Kişisel Görüşme: 2019]*

Türk kültüründe başka yörelerde aynı şekilde kullanılan bir beddua türüdür. Bu kargış, söylenen kişinin hayatı boyunca yediği veya içtiği hiçbir şeyin helal

olmamasını, hiçbir şeyden tat alamamasını yaratandan dilemek anlamında kullanılmaktadır. Genel olarak yöre içerisinde anneler, kızdıkları çocukları için söylemektedirler.

- *Ah Bok Yiyesi [Nazire ÇELİK, Kişisel Görüşme: 2019]*
Bu kargış, kızgınlık ve öfke anında, ani tepkiler ile karşıdaki kişiye söylenmektedir. “Ah” kullanılarak kargışa sitem anlamı da yüklenmektedir.
- *Kara Kan İçesi [Nazire ÇELİK, Kişisel Görüşme: 2019]*
Çok kızgınlık ve öfke duyulan birine karşı kullanılan, özellikle kadınlar arasında kullanılan bir kargış türüdür. Anlam olarak, söylenen kişinin hastalanmasını, kötü şeyler yaşamasını temenni eden bir ifade biçimidir.
- *Geberesice [Neriman KÖKSAL, Kişisel Görüşme: 2019]*
Bu kargışta, yüksek dereceli kızgınlık ve öfke anından sonra söylenen kişinin, ölmesini, gebermesini yaratandan beklenti şeklinde ifade edilmektedir.
- *Yıkıla Kalsın [Engin ALTAY, Kişisel Görüşme: 2019]*
Söylenen kişinin hayatı boyunca sürünmesini, kötü şeyler yaşamasını, ayağa kalkamamasını temenni eden bir bedduadır. Bu kargış, “Yıkılıp Kalsın” olarak açıkça şekilde yazılabilir.
- *Yerin Dibine Batsın [Engin ALTAY, Kişisel Görüşme: 2019]*
Bu beddua, söylenen kişi için insan içine çıkacak yüzünün kalmamasını, kimsenin yüzüne bakamamasını, ettiği şeyleri bulması anlamında kullanılmaktadır.
- *Dede Bacaklı [Fikret YERLİKAYA, Kişisel Görüşme: 2019]*
Bu kargış, söylenen kişinin gelecekte ayağının aksamasını veya total kalarak sağlıklı bir şekilde yürüyememesi, iş göremez hale gelmesi için bir temenni anlamında kullanılmaktadır. Derecesi düşük kızgınlık ve öfke sonrasında kullanılmaktadır. Diğer yandan, bu kargış türü yöre içerisinde topallayan insanlar için bir seslenme veya lakap takma anlamında da kullanılmaktadır.
- *Dede Kör [Fikret YERLİKAYA, Kişisel Görüşme: 2019]*
Bu kargış, söylenen kişinin aksi ve nemrut bir karaktere sahip olması için yaratandan bir temenni şeklinde kullanılmaktadır. Derecesi düşük kızgınlık ve öfke sonrasında kullanılmaktadır. Diğer yandan, bu kargış türü yöre içerisinde bir seslenme veya lakap takma anlamında da kullanılmaktadır.

- *Allah'ından Bulasın [Sadi IŞIK, Kişisel Görüşme: 2019]*
Halk içerisinde en yaygın kullanılan kargışlardan biridir. Bu kargış, söylenen kişi için başkalarına yaşattığı kötülüklerin ve istenemeyen durumların aynısını kendisinin de yaşaması için yaratandan dilemek için kullanılan bir beddua türüdür. Allah'a havale etmek anlamında kullanılmaktadır. Aynı zamanda, içerik olarak sitem derecesi de barındırmaktadır.
- *Gor Guyulasıca [Dilen ŞENTÜRK, Kişisel Görüşme: 2019]*
Bu kargış, yüksek kızgınlık ve sinir sonrasında söylenen kişinin içerisine kor ateşlerin düşmesini, bu kor ateşler nedeniyle acı çekmesini yaratandan temenni niteliğinde dileyen bir bedduadır.
- *Bekine Kalası [Cemile SABIRLI, Kişisel Görüşme: 2019]*
Bu kargışta kullanılan "Bekine" yöresel ağızda "Ölüsü" anlamına gelmektedir. Bu kargışla, söylenen kişinin yaratandan ölüp kalması, nefes alamaması, can vermesi dilenmektedir. Diğer yandan, başka yörelerde "Babanın bekini yiyessin" denilmekte ve "Babanın ölüsünü ye" anlamı taşımaktadır.
- *Şeytanından Bulsun [Sehre YILDIRIM, Kişisel Görüşme: 2019]*
Halk dilinde yaygın ve sık kullanılan kargışlardan biridir. Bu kargışta, söylenen kişinin başkalarına yaşattığı olumsuz ve kötü şeylerin, kendisi gibi kötü birinden veya kendi elinden bulmasını dileyen bir bedduadır.
- *Dede Burunlu [Sehre YILDIRIM, Kişisel Görüşme: 2019]*
Bu kargış, söylenen kişinin gelecekte yaşlı insanlar gibi büyük burunlu veya çirkin bir burnu sahip olmasını temenni eden bir bedduadır. Derecesi düşük kızgınlık ve öfke sonrasında kullanılmaktadır. Diğer yandan, bu kargış yöre içerisinde bir seslenme veya lakap takma anlamında da kullanılmaktadır.
- *Günü Gününden Kötü Gelsin [Nihat ARSLAN, Kişisel Görüşme: 2019]*
Bu kargış, söylenen kişinin gelecekteki günlerinin her zaman kötü geçmesini, yaşadığı her günün birbirinden kötü geçmesini yaratandan dileyen bir kargış örneğidir.
- *Şeytanına Dolaşsın [Hüsnü ERKAN, Kişisel Görüşme: 2019]*
Bu beddua, kızgınlık ve öfke derecesinin yüksek olduğu durumlarda kullanılmaktadır. Anlam olarak, söylenen kişinin yaptığı kötülüklerin sonucunda hayatına kendi gibi kötü insanların girmesini, kendi yaptığı kötülüklerin bu

insanlardan görmesini ve hayatına giren kötü insanlardan belasını bulmasını temenni etmektedir.

- *Allah Ehlinden Evladından Çıksın [Osman ALAK, Kişisel Görüşme: 2019]*
Bu kargışta, söylenen kişinin yaptığı kötülüklerin ve yaşattıklarının kendisinden, ailesinden, çocuklarından çıkmasını yaratandan temenni eden bir beddua niteliğindedir. Söylenen kişinin, aynı kötü durumlara düşmesini, o kişinin çocuklarının da aynı kötülükleri ve olumsuzlukları yaşamasını temenni eden bir dilek niteliğindedir.
- *Sülalesi Kurusun [Osman ALAK, Kişisel Görüşme: 2019]*
Bu beddua, kızgınlık ve öfke derecesinin yüksek olduğu durumlarda kullanılmaktadır. Anlam olarak, söylenen kişinin ailesinin, soyunun yok olması, hayatta kimsesinin kalmaması, sevdiği herkesin ölmesi temennisini içermektedir.
- *Kurtlar Yesin [Selçuk YAVUZ, Kişisel Görüşme: 2019]*
Bu kargış, genellikle çocukların yaramazlık yaptıkları zaman, tatlı bir tehdit anlamında kullanılmaktadır. “Yaramazlık yaparsan seni kurtlar yer, bu nedenle uslu dur” anlamında kullanılmaktadır.
- *Allah Seni Ölmüşlerinize Kavuştursun [Münir YILMAZ, Kişisel Görüşme: 2019]*
Bu kargış, bir alkış görünümünde olup aslında bir beddua niteliğindedir. Söylenen kişinin, ölmesini yaratandan da dileyen bir temenni niteliğindedir.
- *Şipi Suratlı [Selçuk YAVUZ, Kişisel Görüşme: 2019]*
“Şipi” anlam olarak, sacdan alınan yufka ekmeğini yağlamak için kullanılan bezdir. Bu bez çok kullanıldığı için kırışık, yıpranmış ve eskimiş görünümündedir. Bu nedenle, kullanılan bu kargış türünde, söylenen kişinin kırışık ve çirkin yüzlü olduğu nitelenmektedir. Özellikle, annelerin kız çocuklarına kızdığı durumlarda kullanılmaktadır.
- *Davun Çıkasıca [Fatma ERTÜRK, Kişisel Görüşme: 2019]*
“Davun” yöresel şivede, eşek arısının soktuğu yer anlamına gelmektedir. Halk arasında kullanılan bu kargış, söylenen kişinin yüzünde veya vücudunda eşek arısının soktuğu yer gibi büyük, acılı yaraların ve izlerin oluşmasını temenni etme anlamına gelmektedir.

- *Boynu Altına Gidesi [Hüseyin Lütfi ERSOY, Kişisel Görüşme: 2019]*
Bu kargış aşırı sinir anında, söylenen kişinin en acı ölümü tatmasını dilemek için kullanılmaktadır. Çünkü boyun altına gidip ölmek en acı veren ölümlerdendir.
- *Gidişin Olsunda Dönüşün Olmasın [Hüseyin Lütfi ERSOY, Kişisel Görüşme: 2019]*
Bir yere gitmesini istemediği oğluna, eşine veya istemediği halde kendisini terk eden kişiye söylenen bir bedduadır.
- *Kanın İçine Aksın [Hüseyin Lütfi ERSOY, Kişisel Görüşme: 2019]*
Aşırı sinir ve nefret sonrasında söylenen kişi için şiddetli bir ölüm isteğini belirten bir kargış türüdür. Kanın içine akması, yüksekte düşme, uçurumdan düşme veya bir şeye şiddetli çarpma sonucu oluşan iç kanama ile meydana gelir ve iç kanama yüksek ihtimalle ölümle sonuçlanmaktadır.
- *Burnundan Gelsin [Hüseyin Lütfi ERSOY, Kişisel Görüşme: 2019]*
Aşırı öfke ve nefret anında söylenen bu kargışta, karşıdaki kişinin aşırı derece açığı çekerek yediği, içtiği her şeyin, o ana kadar gülüp mutlu olduğu her anın burnundan fitil fitil gelsin anlamını taşımaktadır.
- *Kara Haberin Gelsin [Hüseyin Lütfi ERSOY, Kişisel Görüşme: 2019]*
Söylenen kişinin arkasından, ölüm veya kötü bir durumda olduğunu belirten haberinin gelmesini dileyen bir kargıştır. Bu kargışın çıkış noktasında, Eflani'nin ova köylerinden birinde gurbete çalışmaya gitmek isteyen bir delikanlıya babasının izin vermediği söylenmektedir. Babasının izin vermemesine karşılık o da "köyde durmayla ne edeyim baba. Devşekleri (çocukları) size bırakıp gideyim bir iş tutayım" diye karşılık vermiş. Bunun üzerine babası inatla izin vermemiş. Bu sefer "müsaade et baba bir baltaya sap olayım" demiş. Babasının iznini alamayan delikanlı, arabanın olmadığı o devirde eline bohçasını alarak, yürüyerek önce Ovacuma köyüne, buradan da kamyonla Safranbolu'ya ve ardından İstanbul'a gitmek üzere yola çıkmış. Delikanlının bindiği kamyon Safranbolu'ya varamadan devrilmiş ve delikanlı kamyonun altında kalarak hayatını kaybetmiş. Bunun üzerine bütün ahali babasının ettiği bedduayı hatırlayarak, bu bedduanın tuttuğuna inanmışlardır.

- *Gözüne Dizine Dursun [Hüseyin Lütfi ERSOY, Kişisel Görüşme: 2019]*
Bu kargış, özellikle sitem ve kişisel duyguların ağır bastığı durumlarda, söylenen kişiye büyük emek verilmiş, ekmek yedirilmiş, uzun süre destek verilmiş bir kimseye vefasızlık yapıldığında kullanılmaktadır.
- *Yağlı Kurşunlara Gidesin [Hüseyin Lütfi ERSOY, Kişisel Görüşme: 2019]*
Aşırı sinir ve öfke durumunda, söylenen kişinin ölümünün kurşunla olmasının istenmesi için kullanılmaktadır. *Yağlı kurşun* söyleminin sebebi, bu tip kurşunun isabet ettiği bir şeyi acı içinde öldürdüğünün bilinmesidir. Bu tür kurşun her şeye atılmayacağı gibi, büyük ve vahşi hayvan avcılığında kullanılmaktadır. Değerli ve zor bulunan bir kurşun çeşididir.
- *Allah Ondumasın [Hüseyin Lütfi ERSOY, Kişisel Görüşme: 2019]*
Bu kargışta, söylenen kişinin iş gücü bakımından ele muhtaç kalması istenmektedir. Ayrıca anlam olarak sağlık bakımından maraz kalmasını dileğini de içermektedir.
- *Viran Galsın [Hüseyin Lütfi ERSOY, Kişisel Görüşme: 2019]*
Oturduğu ev, yaşadığı köyle ilgili maddi -manevi zorluk geçim darlığı veya insanların kendisine haksızlık yaptığı bundan dolayı orada yaşama ve barınma imkânı bulamadığına inanan kişinin oturduğu eve semte köye kente yaptığı bedduadır.
- *Baykuş Ötsün/Baykuş Türesin [Hüseyin Lütfi ERSOY, Kişisel Görüşme: 2019]*
Baykuşun yalnız yaşamayı, yalnız avlanmayı seven asil bir kuş olduğu bilinen bir gerçektir. Yuvasını oldukça sarp ve تنها yerlere yapar. El ayağın çekildiği yerlerdedir. İnsanların olduğu yerlerde yaşamazlar. Yukarıdaki bu iki söz baykuşun öttüğü, yuva yaptığı ve konduğu yerin insansız olmasına atıfta bulunarak o ev ya da evler de hayat sona ermeli ki baykuşlar yuva yapmalı gerçeğinden yola çıkarak beddua edilir.
- *Ak Tekkeli Görmeyesin [Hüseyin Lütfi ERSOY, Kişisel Görüşme: 2019]*
Bir kimseye erkek çocuğu olmaması için edilen bedduadır. Tekkedeki Ak'ın hikmeti ise temiz, ak, saf olmakla birlikte aslında hayırlı bir erkek evlat Allah sana vermesin anlamındadır.

- *Gün Yüzü Görme [Hüseyin Lütfi ERSOY, Kişisel Görüşme: 2019]*
Buradaki gündün kasıt yaşanılacak bir gün veya güneş anlamına gelmekle birlikte esas manada bir an bile mutlu olmayasın yüzün gülmesin anlamındadır.
- *Devrüleşi Devrüle Kalası [Hüseyin Lütfi ERSOY, Kişisel Görüşme: 2019]*
Beddua da açık olduğu gibi bir insan kastedildiğinde olduğu şartlardaki imkanlarını kaybetmesi, hayvan kastedildiğinde (bu hayvan yerinde durmak bilmeyen, huysuz hayvandır) yıkılması, hasta olması kastedilir.
- *Ekmeğini İt Başını Bit Yesin [Hüseyin Lütfi ERSOY, Kişisel Görüşme: 2019]*
Ekmeğini it yemesinden kasıt sofrana misafir gelmesin, kimse dönüp bakmasıdır. Başından da bela, kaza eksik olmasıdır.
- *Aşağıya Eğil Dizine Dursun, Yukarı Doğrul Gözüne Dursun [Hüseyin Lütfi ERSOY, Kişisel Görüşme: 2019]*
İnsan bedensel engelinden dolayı ayakta yapamadığını oturarak yapar. Kişinin de bu hale düşmesini ister. İki halde de kötü olmasını ister.
- *Gözlerin Fersiz Dizlerin Halsiz Kalsın [Hüseyin Lütfi ERSOY, Kişisel Görüşme: 2019]*
Bu kargışta söylenen kişinin yaşama sevincinin, hayat ışığının yok olması, sağlığının ve sıhhatinin gitmesi anlamlarını taşımaktadır. Gözlerdeki fer kişinin canlılığını ve enerjisini temsil ederken, dizlerin halsiz kalması sağlığının yitip gitmesini belirtmektedir. Diğer kargışlara benzer şekilde öfke ve nefret anlarında kullanılmaktadır.
- *Ellerin Cobuz Olsun, Ayakların Topuz Olsun [Hüseyin Lütfi ERSOY, Kişisel Görüşme: 2019]*
“Cobuz olmak” demek, el parmaklarını kaybeden kimsenin eli işlevsiz bir eldir. Ayak parmaklarıyla ayağının belirli bölümünü kaybeden veya bununla birlikte çok ciddi şekil bozukluğu olana topuz denir. Bu bedduadan kasıt el ve ayaktan mahrum kalarak sakat kalınmasıdır.

4.1.2.2. Sitem Sonrası Söylenen Kargışlar

- *İyi Gün Görme İnşallah [Hacer AYDIN, Kişisel Görüşme: 2019]*
Geçmişten beri farklı yörelerde kullanılan bu kargış, yöre içerisinde de yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu kargış, söylenen kişinin hayatı boyunca hiç güzel

günler yaşamamasını, mutlu olmadan bir hayat sürmesini yaratan dileyen bir temenni niteliğindedir.

- *Allah Hayrını Çalsın [Halil KARAKAŞ, Kişisel Görüşme: 2019]*

Bu kargış, söylenen kişinin elinden yaratanın hayırlı bir işi alması ve hayırlı bir işin gerçekleşmemesi temennisini içermektedir.

- *Seni Götüren Adamın Tekeri Kırılsın [Emin AYDEMİR, Kişisel Görüşme: 2019]*

Bu kargış, söylenen kişinin kendisine yardım eden kişinin de işlerinin rast gitmemesini yaratan dileyen bir temennidir.

- *Allah En Kötüleri Tebelleş Etsin Başına [Halil KARAKAŞ, Kişisel Görüşme: 2019]*

Bu kargış, söylenen kişi için, yaratanın en kötü işleri başına açması, hiç mutluluk vermemesi, hayatına kendisinden daha da kötülerin girerek gün yüzü görmemesi anlamlarını taşımaktadır.

- *Kurban Olduğum Allah Her Yerde [Şadi IŞIK, Kişisel Görüşme: 2019]*

Bu kargış, söylenen kişinin başına gelen musibetin veya beladan memnuniyet duyduğunu belirtmek için kullanılmaktadır.

4.1.2.3. Kötülüğe Engel Olmada Kullanılan Kargışlar

- *Eşğın Kuyruğundan Asılma Yularından Asıl [Emin AYDEMİR, Kişisel Görüşme: 2019]*

Yaptığı işleri tersten yapma, yani yanlış yaptığını ifade eden anlamlarda kullanılır.

4.1.2.4. Ayıplama Amacıyla Kullanılan Kargışlar

- *Bu Yaşta Sakal Bırakmış [Nazire ÇELİK, Kişisel Görüşme: 2019]*

Bu kargış, söylenen kişinin hal ve hareketlerinin, davranışlarının beğenilmemesi, söylenen kişinin ayıplanması ve kınanması amacıyla kullanılmaktadır.

4.1.3. Karabük Halk Edebiyatında Alkış ve Kargışlar

4.1.3.1. Karabük Halk Edebiyatında Alkışlar

Karabük ve genelindeki oyunlarının en yaygın bilineni *Açkapı* oyunudur. Açkapı oyununu erkekler tarafından daha sert, kadınlar tarafından daha nazik oynanır. Açkapı için söylenen türküde, gelen kişiyi karşılamak için yaygın olarak kullanılan *Sefa Geldin Hoş Geldin* alkışı kullanılmıştır.

“Aç gapıyı ben geldim

Sefa geldin hoş geldin

El ediyor el ediyor

O yar beni del’ediyor

Kara da gözleri kül ediyor” [Nazmiye AYDIN, Kişisel Görüşme: 2019]

Halk arasında yaygın olarak bilinen bir diğer türkü ise *Alçacuk Duvardayım* türküsüdür. Bu türkü aynı zamanda Eflani fıdaydası olarak bilinmektedir. Türküyü söyleyen kişi sevdiği ile baş başa kalmayı yaratandan temenni etmekte ve dizelerde dile getirmektedir.

“Mercimek goydum aşı

İğne attım gumaşı

Allah’dan dileğimdir

Galalım biz baş başa” [Nazmiye AYDIN, Kişisel Görüşme: 2019]

Ramazan aylarında mahallede dolaşan davulcu ve bekçiler yerel halka maniler dizmekte ve bu manilerde alkışlar görülmektedir. Davulcu aldığı bahşiş karşılığında veren kişilerin ellerinin dert görmemesini dilerken, aynı zamanda yaratandan onlara bereket vermesini temenni etmektedir.

“Bahşişi aldık bergüzar

Almışım eylemem inkar

Veren eller dert görmesin

Bin berekat versin Settar” [Nazmiye AYDIN, Kişisel Görüşme: 2019]

Benzer şekilde bekçilerde bahşiş almak için mâni söylenen kişinin evlatlarının Allah tarafından bağışlanmasını dilemektedirler.

“Tavlada atın kişnesin

Nüfuzun daim işlesin

İki gözüüm Hasan Bey'im

Allah evlatların bağışlasın" [Nazmiye AYDIN, Kişisel Görüşme: 2019]

Davulcu-Bekçi mânilerinin yanında, türkülerinde de benzer şekilde alkışlara rastlandığı görülmektedir. Ramazan ayının mübarek olmasını, halkın kalplerinin nur ile dolmasını ve hoş kalmasını dileyen temenniler bulunmaktadır.

"Sahur vakti çıktık yola

Selam verdik sağa sola

Ramazan-ı Şerifiniz de mübarek ola

Galbiniz nur ile dola" [Nazmiye AYDIN, Kişisel Görüşme: 2019]

"Ayağında sedef nalın

Beyim sen köşkünde salın

Bahşiş aldık da gidiyoruz

Safa ile hoşça kalın" [Nazmiye AYDIN, Kişisel Görüşme: 2019]

"Bir Giderim Beş Ardıma Bakarım" türküsü Karabük ve Eflani yöresinde bilinen en hareketli oyun havalarından birisidir. Bu türküde sevdiğine seslenirken yaratandan onu nazardan koruması için temenni niteliğinde alkış kullanımı görülmektedir.

"Amaniii

Sözüme sadıkam dönmem bazardan (aman)

Hak saklasın yavrum seni nazardan (aman aman Aman)" [Nazmiye

AYDIN, Kişisel Görüşme: 2019]

Karabük ve genelinde bilinen bir diğer türkü olan "Denizde Urganım Var" efe oyununda alkış kullanımına nakarat bölümünde rastlanmaktadır. Söyleyen kişiyi seven dostların ve arkadaşların mert olması temenni edilmektedir. Aynı zamanda kendilerini yenen düşmanların kahrolması kargışlarında dile getirilmektedir.

"Denizde urganım var

Gümüşt en yorganım var

Gız ben seni alırsam

Gara koç kurbanım var

Öyl'olsun da hanım gelin böyl'olsun (aman)

Bizi seven ahbaplar merd'olsun (aman)

*Bizi yeren düşmanlar gahrolsun (aman)” [Nazmiye AYDIN,
Kişisel Görüşme: 2019]*

Bu türkünün başka bir söylenişinde nakarat bölümündeki alkış, gelin hanımı seven dostları ve arkadaşlarının mert olması temennisini taşımaktadır.

“Öyl’olsun da hanım gelin böyl’olsun (aman)

Ah seni seven ahbapların merd olsun (aman)

*Bizi yeren düşmanların gahrolsun (aman)” [Nazmiye AYDIN,
Kişisel Görüşme: 2019]*

Karabük genelindeki “*Getirin Gına Yakalım Nenni*” adlı kına havasında, kına yakılan kızın kınasının kutlu olmasını ve evinde dirliğinin, düzeninin tatlı olmasını dileyen alkış bulunmaktadır.

“Getirin gına yakalım

Yetmezse azca gatalım

Gelinin halini soralım

Nenni haşam benim paşam

Yatrayım ak pamuğum

A gelin gınan kutlu olsun

Evde dirli(ği)n datlı olsun” [Nazmiye AYDIN,

Kişisel Görüşme: 2019]

4.1.3.2. Karabük Halk Edebiyatında Kargışlar

Karabük ve etrafında halk arasında bilinen “*Çek Deveci*” türküsünde de sevgilinin annesi için *hotur hotur hortlasın* ve *akan sular başından bulansın* olarak kargışlar kullanılmıştır.

“Çek deveci develeri otlasın aman otlasın aman

Senin annen hotur hotur hortlasın aman (Aman aman develi)

Çek deveci develeri sulansın aman sulansın aman

*Akan sular başından bulansın aman (Aman aman develi)” [Ağaoğlu vd.,
2015, s. 171]*

Karabük’te türkülerin yanında manilerde ve özellikle sevda manilerinde kargış kullanımları görülmektedir. Bu maniler yedi heceli olup tek dörtlükten oluşmaktadır.

Manilerde Anadolu insanının düşünce yapısını, örf ve adetlerini görebilmek mümkündür.

*“Gökten uçan garlanguç
Ganadı ayruç ayruç
Beni yardan ayıran
Kan kussun avuç avuç” [Ağaoğlu vd., 2015, s. 195]*

Sevda manileri ile gelin kaynana manilerinde kargışlar görülmektedir. Bu manilerde gelin ve kaynana karşılıklı olarak birbirlerine sitem ve bedduaları dile getirmektedirler. Kaynana gelini için;

*“Gelin misin kız nesin
Yeter kesilsin sesin
Sen gibi gelini
Uyuz kediler yesin” [Ağaoğlu vd., 2015, s. 195]*

diye söylemektedir. Söylemlerinde kargış dile getirirken yaratandan gelinin sonsuza dek susmasını dilerken, diğer yandan hayvanları da katarak tatlı bir sitemini de göstermektedir. Kaynananın bu söylemine karşılık gelin de;

*Ay ışıktır ışıktır
Sufram dolu gaşukdur
Çatla patla gayına
Oğlun bana aşıktır [Ağaoğlu vd., 2015, s. 196]*

demektedir. Gelinin söyleminde, kaynananın söylemine göre daha ince ve daha nazik bir dile kullanıldığı görülmektedir. Gelin-kaynana karşılıklı manileri ve kullandıkları kargışlar aşağıda görüldüğü gibi devam etmektedir.

Kaynana

*“Gelin aldım dert gördüm
Sonunda dizim döğdüm
Ermesin muradına
Gelin değil kördüğüm”*

Gelin

“Gayınnalar kül çöreği

*Ağrır inşallah yüreği
Cehennemın baş direği
Gayınnalar gayınnalar”*

Kaynana

*“Şu dağın ardı meşe
Gün batar gölge düşe
Oğlumu benden ettin
Başına dağlar düşe”*

Gelin

*“Oğlun geldi odama
Boşver dedi anama
İkimizin aşkını
Bozamazsın kaynana”*

Kaynana

*“Gelin geldin ne yaptın
Sabah akşam hep yattın
Her işimi ben gördüm
Gene beni çatlattın”*

Gelin

*“Gaynanamın nesini
Sıçan yisin meşini
Öldürürün kaynanamı
Verürün diyetini” [Ağaoğlu vd., 2015, s. 196]*

Genel de gelinin daha naif bir dil kullandığı manilerden başka bazı manilerde daha sert nefret ve öfke duyguları da görülebilmektedir.

*“Ak tavuk olmadın mı
Dallara gonmadın mı
Kör olası gaynana
Sen gelin olmadın mı” [Ağaoğlu vd., 2015, s. 126]*

“Denizde Urganım Var” adlı efe oyununda kargış kullanımı nakarat bölümünde görülmektedir. Düşmanın yaratan tarafından kahredilmesini dileyen kargış kullanılmıştır.

“Denizde urganım var

Gümüştten yorganım var

Gız ben seni alırsam

Gara koç kurbanım var

Öyl’ olsun da hanım gelin böyl’ olsun (aman)

Bizi seven ahbaplar merd’ olsun (aman)

Bizi yeren düşmanlar gahrolsun (aman)” [Nazmiye AYDIN,

Kişisel Görüşme: 2019]

“Eğrem de Büğrem Şu Saray’ın Yolları” adlı türküde sevdiğine laf ve söz eden insanlar için dilleri tutulsun anlamında kargış kullanımı görülmektedir.

“Eğrem de büğrem (aman) şu Saray’ın yolları

Bükülmeyoor nazlı yârin kolları

Tutula (da) galsın yüz bin sene diyen dilleri” [Nazmiye AYDIN,

Kişisel Görüşme: 2019]

“Elimi Isırdı Pire” adlı türkü Karabük genelinde kadınlar arasında söylenen bir türküdür. Türkünün son mısrasında sevgilinin, sevdiğinin başka birine aşık olması durumunda gözlerinin kör olmasını dileyen bir kargış bulunmaktadır.

“Sabah ezanı okunsun

Elim eline dokunsun

Benden başka yar seversen

İki gözlerin kör olsun” [Nazmiye AYDIN, Kişisel Görüşme: 2019]

“Garşudan Garşuya Olur mu Böyle” adlı Kayabaşı bozlağı türküsünde, sevdiğine varamayan kızların kefenlerinin boyunlarına dolanıp ağlamalarını dileyen bir beddua içermektedir.

“Of

Açıldı güller de gelmedi yazlar

Soğuk su başında durnalar gazlar

On sekiz yaşında murad almayan kızlar

Kefeni boynuna dolasın da ağlasın
Çekiverin gır atı nalband nallasın” [Nazmiye AYDIN, Kişisel
Görüşme: 2019]

Eskiden Anadolu’da genç kızlar kendilerinden yaşça büyük erkekler ile evlendirilmelerini anlatan ve kızların sitem söylemlerini içeren “*Goc’Adam’a Yatak Serdim Gül Gibi*” türküsünde, evliliğinden memnun olmayan kızın annesine ettiği beddua görülmektedir.

“Goc’adam’a yatak serdim gül gibi
Zabahısı galkım altına baktım göl gibi
Beni ona veriverdiler kör gibi
Annem beni güldürmedi gülmesin
Benden başka evlat yüzü görmesin” [Nazmiye AYDIN,
Kişisel Görüşme: 2019]

4.1.4. Batıl İnançlar

4.1.4.1. Gelenek ve Görenekler İle İlgili Batıl İnançlar

- *Düğünler Mübarek Günlerde Bitirilir [Selçuk YAVUZ, Kişisel Görüşme: 2019]*
Eflani yöresindeki inanişaya göre düğünler hayırlı, uğurlu ve bereketli olması nedeniyle mübarek günlerde bitirilir. Özellikle, İslamiyet’te perşembe günü, kutsal bir gün olarak kabul edilen cuma gününe bağlayan gün olduğu için düğünler bugünde bitirmeye çalışılmaktadır. Böylece, yapılan evliliğin güzel, mutlu, hayırlı ve bereketli olduğuna inanılmaktadır.
- *Perşembe Duvak Serpme Günü Yapılır [Selçuk YAVUZ, Kişisel Görüşme: 2019]*
Eflani yöresindeki inanişta, duvak serpmenin perşembe günü yapılmasına özen gösterilmektedir. Bu inanişta, anlam olarak farklı iki tane batıl inanç söz konusudur. İlk olarak Duvak Serpme, düğünden sonraki günde kadınların duvak için toplanıp, gelinin başına iki adet tülbent bağlamalarıyla, elinde oklava ve kucağında oğlan çocuğu olan bir kişinin gelinin duvağını sağdan sola ve soldan sağa savurma eylemidir. Bunun amacının, gelinin hayırlı bir oğlan çocuğuna sahip olması isteğidir. Bu batıl inanişaya ek olarak, özellikle perşembe günü yapılmaya özen gösterilmesi, Duvak Serpme’nin hayırlı ve bereketli olması için

kutsal bir günde yapılması inancı bir yandan batıl inanç olarak düşünülebildiği gibi kültürel bir gelenek olarak da kabul edilebilir.

- *Kedi Koyma [Bergüzar CEYHAN, Kişisel Görüşme: 2019]*
Yeni evlenen gelin ile damadın evine evlendiklerinin ertesi günü erkek tarafından biri kedi sokar. O gün gelin uyandığında ilk misafiri olarak kediyi görür ve o günden sonra gelinin evine gelecek misafirlerden hiçbir kimseye kin duymayacağına inanılır. Çünkü gelin bütün kinini kediye yüklemiştir. Damadın ailesine kötü ve kibirli davranmaz.
- *Düğünde Kalburla Su Taşınır [Selçuk YAVUZ, Kişisel Görüşme: 2019]*
Bu batıl inanışta, düğünde kalburla su taşındığında gelin ve damat hayatları boyunca birbirlerine yardım edip, her türlü zorluklara katlanacakları, evliliklerinin her türlü zorluk karşısında su gibi bereketleneceği inanışı, mecazi bir söylemdir.
- *Gelinin Ayağının Altında Bardak Kırmak [Fatma AYDIN, Hatice ÇAVUŞOĞLU, Sehime AYHAN, Kişisel Görüşme: 2019]*
Eflani yöresinde düğün günü gelinler, kaynana evine gelinlikleriyle uğrarlar ve geldiklerinde ayaklarıyla bardak kırarlardı. Halk inanışına göre gelinler bardağı kırabilirlerse o eve uğur getireceğine, kıramazlar ise uğursuzluk getireceğine inanılmaktadır.
- *Gelin Arkasından Buğday Atmak [Fatma AYDIN, Hatice ÇAVUŞOĞLU, Sehime AYHAN, Kişisel Görüşme: 2019]*
Anadolu kültüründe olduğu gibi Eflani yöresinde de buğday, bereket anlamına gelmektedir. Bu sebeple, düğün günü yeni evlenen çiftlerin üstüne veya gelinin arkasından buğday saçılmaktadır. Buğday saçılmasının çiftin evliliklerinin bolluk bereket içinde geçmesini sağlayacağına inanılmaktadır.
- *Atla Gelin Alma [Fatma AYDIN, Hatice ÇAVUŞOĞLU, Sehime AYHAN, Kişisel Görüşme: 2019]*
Yöre düğünlerinde gelinler at üzerinde damat evine getirilmektedir. At üzerinde gelinin getirilmesi murat anlamında olduğu için, bu inanış evliliğin hayırlı olması için yapılmaktadır.

- *Gelinin Üstüne Asma Gerilmesi [Fatma AYDIN, Hatice ÇAVUŞOĞLU, Sehime AYHAN, Kişisel Görüşme: 2019]*

Yine yöre içerisinde yapılan düğünlerde gelinin üzerine asma gerilmektedir. Düğün günü asma gerildikten sonra yöre içerisindeki herkes gönlünden kopan hediyeyi gelin için atmaktadır. Ayrıca, asma ağacının meyvesi üzüm olmasından ve üzümün de bereket sayılmasından ötürü, yeni gelinin evliliğinin bereketli ve bolluk için olması amacıyla bu inanış yapılmaktadır.

- *Gelinin Atına Beyaz Gömlek Bağlamak [Fatma AYDIN, Hatice ÇAVUŞOĞLU, Sehime AYHAN, Kişisel Görüşme: 2019]*

Düğün günü gelinin atına beyaz gömlek bağlamak yöre içerisinde inanılan bir diğer batıl inanıştır. Ata beyaz gömlek bağlanarak, gelinin evliliğinin, saf ve temiz olacağına inanılmaktadır. Ayrıca, beyaz gömlek bağlamak, gelinin yeni bir hayata başlaması anlamına da gelmektedir.

- *Yeni Gelin Eşikten Geçirilirken Bal Yedirmek [Sadi Yaver ATAMACI, Kişisel Görüşme: 2019]*

Yörede düğün günü gelin yeni evine girerken kapı eşiğinden geçtiği sırada bal yedirilmektedir. Bal yedirilmesiyle, gelinin evliliğinin tatlı, sevgili, saygılı, güzel olacağına ve eşiyle, çocuklarıyla tatlı bir muhabbet içinde olacağına inanılmaktadır. Aynı zamanda, bal yiyen gelinin dilinin tatlı olacağına ve damatla muhabbetlerinin hoş olacağına inanılmaktadır.

- *Evlendikleri Zaman Damadın Sağ Eline Kına Yakılması [İbrahim TURGUT, Kişisel Görüşme: 2019]*

Eflani ilçesinde düğünlerde damatların sağ eline kına yakılmaktadır. Yöre halkı, damadın sağ eline kına yakılmasıyla, ailesine, yuvasına, eşine, çocuklarına kurban olacağına, onlar için her türlü fedakarlığa katlanabileceğine inanmaktadır.

- *Erkeğin Önünden Bayanlar Geçmez [Selçuk YAVUZ, Muhammer YAPICI, Vasfi KARAGÖZOĞLU, Kişisel Görüşme: 2019]*

Eski zamanlardan günümüze kadar gelmiş ve halen uygulanmakta olan en eski batıl inançlardan birisidir. Eflani yöresinde, erkeğin yaşı kaç olursa olsun bir kadın asla önünden geçemez. Bunun nedeninin erkeğe duyulan saygıdan geldiği düşünülmektedir. Diğer bir inanış ise erkeğin bereketinin yabancı bir kadın

tarafından eksiltildiği inanışıdır. Yöredeki kadınlar yolda giderken arkalarında erkek varsa onu beklerler ve asla bir erkeğin önünde yürümezler. Ayrıca erkeğin işinin rast gitmesi için bayanın önünden geçmemesi gerektiğine inanılır.

- *Bal Sürme [Ağaoğlu vd., 2015, s. 132]*
Yeni gelin evine girerken yuvası tatlı olsun, mutlu olsun diye evin kapısının üst tarafına bal sürülme inancı bulunmaktadır.
- *Ev İşi Yapma [Ağaoğlu vd., 2015, s. 132]*
Yöre halkı arasında gelin ilk geldiği gün ev işi yaparsa bütün hayatı boyunca iş yapacağına dair bir inanış yer almaktadır.
- *Üst Üste Kına Yakılmaz [Sebahat ÖZDEMİR, Kişisel Görüşme: 2019]*
Eflani’de yöre halkı kına yakıldıktan sonra altına geçmeden üst üste iki kınanın yakılmayacağına inanmaktadır. Bunu sebebinin, üst üste iki kına yakılırsa o kişinin iki kez evleneceğini düşünmeleridir.
- *Mutsuz Evlilik [Ağaoğlu vd., 2015, s. 132]*
Yeni evlenen çiftin düğün gününde yağmur yağarsa o evliliğin mutsuz olacağına dair bir inanış yer almaktadır.
- *Yeni Gelin Ev Benimsemesi [Kadriye İŞGÖREN, Kişisel Görüşme: 2019]*
Yöre halkındaki inanışa göre yeni gelin düğünden sonra erkek tarafını evine gitmektedir. Erkek tarafının evine gittiğinde burada bir şeyler yemeli veya en azından bir bardak su içmesi gerekmektedir. Bu sayede yeni gelinin erkek tarafını ve evini benimseyeceğine inanılmaktadır.
- *Gelinin Kucağına Erkek Çocuk Verme [Bergüzar CEYHAN, Kişisel Görüşme: 2019]*
Gelin atıyla erkek kapısına geldiği zaman, erkek tarafından bir kadın gelinin kucağına erkek çocuğu verir. Bu kadın erkek çocuğunu gelinin kucağına üç kere koyup geri alır. Bu sayede gelinin erkek çocuk sahibi olacağına inanılır.
- *Erkek Çocuk Yuvarlama [Bergüzar CEYHAN, Kişisel Görüşme: 2019]*
Yeni evlenen çiftin evlendikleri gün yataklarında daha hiç kimse yatmadan önce erkek çocuğu yuvarlanır. Yöre halkı bu sayede gelinin erkek çocuk sahibi olacağına inanmaktadır.

4.1.4.2. Hayvanlar İle İlgili Batıl İnançlar

- *Kara Kedi İnancı [Selçuk YAVUZ, Kişisel Görüşme: 2019]*

Diğer yörelerde olduğu gibi Eflani yöresinde de kara kedilerin uğursuzluk getirdiği inancı hakimdir. Bu nedenle, evlerde, bahçelerde ve tarlalarda kara kedi beslenmemekte ve kara kedi görüldüğünde onlardan uzak durulup, önünden geçilmemektedir.
- *Kedi Girmemesi [Hacer, 2007, s. 51]*

Yöre halkı cenaze evine kedinin girmesine izin vermemektedir. Kedinin ölünün ruhunu çalacağına inanmaktadırlar.
- *Köpek Uluması [Hüseyin Lütfi ERSOY, Kişisel Görüşme: 2019]*

Karabük'te olduğu gibi Eflani ilçesinde de köpek ulumasına halk arasında ölümün geleceği, yakın veya uzak zamanda bir ölümün gerçekleşeceği inancı yer almaktadır.
- *Evin Damına Baykuş Konması [Hüseyin Lütfi ERSOY, Kişisel Görüşme: 2019]*

“Köpek Uluması” inancına benzer şekilde, bir evin damına baykuşun konması da yine ölüm habercisi olduğuna inanılmaktadır.
- *Ev Yılanı [Ağaoğlu vd., 2015, s. 141]*

Halk arasında, eski evlerde her evin bir yılanı olduğuna ve bu yılanın o evi koruduğuna inanılmaktadır. O yılan evin eşiğinde ya da evin altındaki topraklarda yaşadığı düşünülmektedir. Bu yılanın hane halkına zarar vermediği, hane halkının da ona zarar vermediğine inanılmaktadır.
- *Tavşan ve Yılan Görmek [Kadriye İŞGÖREN, Kişisel Görüşme: 2019]*

Hamile kadının tavşan ve yılan görmesi halk arasında uğursuz sayılmaktadır. Hamile kadın eğer tavşan görürse çocuğun dudağının tavşan dudağı gibi ayrık olacağına inanılır. Diğer yandan hamile kadın yılan görürse çocuğun derisinin yılan derisi gibi pütür pütür olacağı düşünülmektedir.
- *Kelebekler Öldürülmez [Hacer, 2007, s. 51]*

Kutsal gecelerde eve giren kelebekler yöre halkı tarafından öldürülmez. Ayrıca bu kelebekler girmiş ise evden dışarıda çıkartılmaz. Giren bu kelebeklerin evin büyüklerinden birinin ruhunu taşıdığına inanılmaktadır.
- *Karga Gelmesi [Hacer, 2007, s. 51]*

Sabah evin önüne karga gelmesi bir haber geleceğinin işareti olduğuna inanılmaktadır.

- *Karıncaya Basımama* [Hacer, 2007, s. 51]
Yöre halkı karıncalara ve karınca yuvalara basımamaya özen göstermektedir. Basıldığı takdirde karıncaların yuvalarının yıkıldığı gibi o kişinin de yuvasının yıkılacağına inanılmaktadır.
- *Buzağının Ters Doğması* [İsmail BİLDİK, Kişisel Görüşme: 2019]
Oduunun ince tarafından kesilmeye başlanırsa ev hanesinde hamile ineğin doğuracağı buzağının ters doğacağına inanılmaktadır.

4.1.4.3. Doğa Olayları İle İlgili Batıl İnançlar

- *Gök Gürültüsü* [İbrahim ŞAHİN, Kişisel Görüşme: 2019]
Yöre halkı arasında gök gürültüsü meydana geldiğinde taze pişmemiş sütün çökeleğe dönüştüğüne dair inanç bulunmaktadır. Gök gürlediği zaman süt kesilmekte ve süt olma özelliğini yitirdiği düşünülmektedir.
- *Kar Yağma* [Ağaoğlu vd., 2015, s. 132]
Genç bir kız tencerenin kapağından yemek yerse düğününde kar yağacağına inanılmaktadır.
- *Yağmur Duası* [İsmail BİLDİK, Kişisel Görüşme: 2019. Ağaoğlu vd., 2015, s. 141]
Halk arasında kuraklık veya az yağmur yağdığı zamanlar yağmur duasına çıkılmaktadır. Yağmur duasına genç, yaşlı, kadın, erkek bütün ahali çıkmakta ve dua etmektedir. Yağmur duası edilirken ceketler ters olarak giyilmektedir. Bunun manası “Allah’ım, ne kadar da perişanınız” demektir. Duadan önce tövbe edilir, küsler barışır ve eller toprağa dönük olur.
Yağmur duasının başka bir uygulamasında ise köy halkı toplu olarak yağmur duası yapmak için ormanlık bir alana giderler. Giden topluluk arasında en temiz, haram yememiş, etek ucu değmemiş (karşı cinsle hiçbir ilişkisi olmamış kimse) seçilir. Bu seçilen kişi “Hacı Mehmet Efendi” adında biridir. Giden topluluk ile beraber bu kişi küçük taşlar toplar. Sonra yağmur duasını yapıp, toplanan taşları temiz bir suya atarlar. Bu sayede yağmur yağacağına inanırlar.

4.1.4.4. Uğursuzluk İle İlgili Batıl İnançlar

- *Eşikte Oturulmaz [Selçuk YAVUZ, Murat ÇALIŞKAN, Kişisel Görüşme: 2019. Ağaoğlu vd., 2015, s. 141]*

Halk arasında eşikte oturmanın uğursuzluk getireceğine ve bereketi yok edeceğine inanılmaktadır.

- *Ayna Kırılması [Ağaoğlu vd., 2015, s. 141]*

Yöre halkı arasında aynanın kırılmasının uğursuzluk getirdiğine inanılmaktadır.

- *Tabak Kırma [Ağaoğlu vd., 2015, s. 141]*

Yere düşen bir tabak kırılmaz ise yöre halkı tarafından hemen bu tabak kırılmaktadır. Eğer kırılmadan kullanılır ise uğursuzluk getireceğine inanılmaktadır.

- *Gece Evden Dışarı Yemek Verilmez [Yusuf ÖZTÜRK, Kişisel Görüşme: 2019. Ağaoğlu vd., 2015, s. 141]*

Yöre halkı tarafından gece evden dışarıya yemek verilmemekte, verildiği takdirde uğursuzluk getireceğine inanılmaktadır. Eğer zorunlu bir şekilde süt verilecek ise süt verilecek kabın bir yerine sönmüş köz parçası yada çörek otu koyulmaktadır.

- *Üstünden Atlanmaz [Nazmiye AYDIN, Kişisel Görüşme: 2019]*

Halk arasında yiyecek besinlerinin üzerinden atlanmasının uğursuzluk getirdiğine inanılmaktadır. Özellikle pazarda satış yapan kadınlar yumurta üzerinden atlandığı takdirde, atlayan kişinin hepsini satın alması gerektiğine, aksi takdirde uğursuzluk getireceğine inanılmaktadır.

4.1.4.5. Dini İnançlar İle İlgili Batıl İnançlar

- *Seccade Açık Bırakılmaz. Şeytan Namaz Kılar. [Selçuk YAVUZ, Kişisel Görüşme: 2019]*

Halk arasında yanlış bir inanış olmasına rağmen, Eflani yöresindeki insanlar geçmişten günümüze bu batıl inanışa inanmaktadırlar. Gerçekte, namaz sonrasında seccadeyi kapatmak, dini bir vecibe değildir. Bu eylem, seccadenin temiz kalması amacıyla yapılan örfi bir uygulamadır. Seccadenin açık kalmasıyla üzerine basılması veya üzerinden geçilmesi onun kirlenmesine neden olur. Ayrıca namaz sonrasında düzgünce katlanıp kaldırılması âdet olmuştur. Bu

eylem, zaman içerisinde dinî bir gereklilikmiş gibi anlaşılmasına sebep olmuştur. Eflani yöresinde de halk arasında seccadenin açık bırakılmaması eylemi halen uygulanmakta olan bir eylemdir. Fakat bunun nedeninde, “Eğer seccadeyi kapatmazsan şeytan üzerinde namaz kılar” inancı süregelmektedir.

- *İnsanları Okuyup, Üfleme [Selçuk YAVUZ, Kişisel Görüşme: 2019]*
Eflani yöresinde, nefesi güçlü hocaların insanlara okuyup üflemleri ile ruhi sıkıntıların giderildiği inancı yaygındır. İnsanlar bu kişilerin kendilerinde bulunan Nur’u, dualar ile süsleyerek rahatsızlanan insanların yüzüne üflemeyle, büyü, negatif enerji, nazar, kem göz gibi olumsuz şeylerin giderildiğine inanmaktadır.
- *Muska İnancı [Selçuk YAVUZ, Kişisel Görüşme: 2019]*
Bazı hastalıkları, kötülükleri ve nazarı uzaklaştırmak için boyna asılan veya üstte taşınan, çoğu zaman üç köşeli olarak katlanan yazılı kâğıtlara muska denir. Muskalar, genellikle muhtemel bir hastalıktan korunmak veya tedavi maksadıyla yazılarak taşınır. Bu muskaların muhtevası çok farklı olabilmektedir. Bunlara ayet, hadis, dua, Esmâ-i Hüsnâ’dan bazıları, anlaşılmasız simgeler, garip işaretler, tılsımlı sözler, gibi şeyler yazılabilmektedir. Halk arasında yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.
- *Su İle Ateş Söndürülmez [Selçuk YAVUZ, Kişisel Görüşme: 2019]*
Eflani yöresinde, bu batıl inanış için üç harfli diye tabir edilen varlıkların başa toplanması gibi bir etkisi olduğu söylenmektedir. Bu nedenle yöre halkı, kor ateşi su ile söndürme eyleminden kaçınmaktadır. Eğer su dökülürse, kendi başlarına kötü ve olumsuz şeylerin geleceğine inanmakta ve su dökme eyleminden kaçınmaktalar.
- *Küle İdrar Yapılmaz [Selçuk YAVUZ, Kişisel Görüşme: 2019]*
Eflani yöresindeki halk inanışına göre, yanmış küle idrarı yapmak günah olarak kabul görmektedir. Özellikle küçük yaşlardan beri insanlar, küle idrar yapılması halinde çarpılacağına, ayakların ters döneceğine, keçi gibi meleyip gezileceğine inandırılmıştır. Bu nedenle, insanlar küle idrar yapmazlar ve kendi çocuklarına da bu batıl inanışı inandırmaktadırlar.

- *Akşam Ezanından Sonra Dışarıya Çıkmaz [Selçuk YAVUZ, Kişisel Görüşme: 2019]*

Eflani yöresinde en yaygın batıl inançlardan birisi akşam ezanından sonra dışarıya çıkılmamasıdır. Yöre halkı, özellikle çocukların ve kadınların akşam ezanından sonra dışarıya çıkmalarına izin vermemektedir. Yalnızca komşu ziyaretlerine, aile büyükleri ile gidilirken çocukların çıkmalarına müsaade edilir. Bunun nedeni olarak, akşam ezanından sonra yerlerin görünmeyen varlıklar tarafından mühürlendiği inancı yatmaktadır.

- *Seccade Sağına Dürülür [Ayşe AYTAÇ, Kişisel Görüşme: 2019]*

Bu batıl inanışta, meleklerin seccade üzerinde namaz kıldığı düşünülerek sağ yönüne doğru dürülmesi veya katlanması düşüncesi bulunmaktadır.

- *Sofra Ortada Bırakılmaz [Selçuk YAVUZ, Kişisel Görüşme: 2019]*

Yöre haklı arasında yemek sofrasının ortada bırakılmaması inanışı hakimdir. Bunun sebebinin, şeytanın gelip ortadaki sofradan yemek yediği, sofranın bereketinin kaçacağı düşüncesidir. Bu nedenle yemek sonrasında yer sofrası ortada bırakılmaz hemen toplanır.

- *Kesilen Saç Dışarı Atılmaz [Mehmet ATMACA, Kişisel Görüşme: 2019. Ağaoğlu vd., 2015, s. 142]*

Eflani ilçesindeki insanlar, tıpkı “gece tırnak kesilmez” inanışında olduğu gibi kişiye ait olan saç parçalarının dışarıya atılmasından kaçınılmaktadırlar. Bunun nedeni, yine benzer batıl inançlarda olduğu gibi büyü korkusuna dayanmaktadır. Bu nedenle, yöre halkı kestikleri saç parçalarını dışarıya atmak yerine, toprağa gömme veya sobaya atma eğilimindedirler. Benzer şekilde sokağa atılan saç tellerini kuşların toplayacağına ve o saçlardan yuva yaparsa saç tellerinin sahibinin baş ağrısından kurtulamayacağına inanılmaktadır.

- *Erkeklere Askere Gönderilirken Kına Yakmak [Sebahattin KALAYCI, Kişisel Görüşme: 2019]*

Askerlik çağına gelmiş erkekler askere uğurlanırken kına yakılmaktadır. Halk inanışına göre, erkek çocuğuna yakılan kına ile askerde erkek çocukları şehit olmakta ve vatana kurban olmaktadır.

- *Eşiğe Basılmaz [Selçuk YAVUZ, Kişisel Görüşme: 2019. Ağaoğlu vd., 2015, s. 141]*

Halk arasında eşiğe basılmamaya özen gösterilmektedir. Evin içinde bir eşiğe basıldığı takdirde cinlerin musallat olacağına inanılmaktadır.

4.1.4.6. Nazar ile İlgili Batıl İnançlar

- *Nazar Boncuğu [Selçuk YAVUZ, Kişisel Görüşme: 2019. Ağaoğlu vd., 2015, s. 142]*

Eflani yöresinde, halk arasında nazara fazlaca inanılmakta ve nazardan fazlasıyla korkulmaktadır. Yöre halkı nazar korkusu nedeniyle kendilerini korumaya çalışmakta ve bu koruma için çeşitli dualar edip, nazar boncukları kullanmaktalar. Bu nazar boncuklarını, mavi boncuğu, insanlar üzerlerinde, görünür yerlerde taşımakta veya evlerin görünür yerlerine asmaktadır.

- *Kurt Dişi [Ağaoğlu vd., 2015, s. 142]*

Nazardan korunmak için ayrıca kurt dişi kişilerin üzerinde taşınmasına inanılmaktadır.

- *Üzerlik Tohumu [Ağaoğlu vd., 2015, s. 142]*

Nazardan korunmak için bir beze dikilmiş halde üzerlik tohumu küçük bir çatal iğne ile herhangi bir çamaşıra takılmakta ve nazardan korunması istenen kişi bunu üstünde taşımaktadır.

- *Sarımsak Kökü [Ağaoğlu vd., 2015, s. 142]*

Nazardan korunmak için sarımsak kökünün de insanların üzerinde taşıdığı görülmektedir. Mavi bir bez varsa işlem mavi beze uygulanır. Özellikle çocuklara ve çok nazar değen kişiler için kullanılır.

- *Bahçeye Asma [Ağaoğlu vd., 2015, s. 142]*

Yöre halkı nazardan korunmak için bahçelerine at kafası, yumurta kabuğu veya kaplumbağa kabuğu asılmaktadır.

- *Geyik Boynuzu [Ağaoğlu vd., 2015, s. 142]*

Evlerin dış kısımlarına, çatıya yakın bir yere nazardan korunmak için geyik boynuzu asılma inanişi bulunmaktadır. Eve bakan kişilerin ilk olarak bu geyik boynuzlarını görmesi ve kötü bir göz ile baktıysa gözünün zehrinin bu boynuzlar tarafından alındığına inanılmaktadır.

- *Çıtlak Otu [Ağaoğlu vd., 2015, s. 143]*
Yeni doğan çocuklara çok nazar değdiği için anneler nazar değmesi durumunda kale altında yetişen çıtlak otunu alırlar ve bir soba küreği üzerine bu çıtlak otunu atarlar. Çıtlak otunun tüten dumanını bebeğin beşiğinin yanında tütürür. Ayrıca bu küreğin içine tuz atılır ve aynı şekilde bu tuzda beşiğin kenarında tütürülür.
- *Cam Çatlaması [Ağaoğlu vd., 2015, s. 143]*
Herhangi bir cam eşyanın çatlaması iyi bir olay olarak görülmekte ve nazarın çıktığına inanılmaktadır.
- *Ayakkabıyı İğne İle Delmek [Bergüzar CEYHAN, Kişisel Görüşme: 2019]*
Eflani halkına göre eve gelen misafirin nazarı evin çocuğa değdiğinde evin çocuğu huysuzlanır ve rahat durmaz. Bu durumda ev sahibinden biri nazarının değmesinden şüphelendiği kişinin ayakkabısını, misafirin haberi olmadan büyük çarşaf iğnesi ile delerler.
- *Kara Sürmek [Murat ÇALIŞKAN, Kişisel Görüşme: 2019]*
Yöre halkının inanişına göre yeni doğan çocuğa veya küçük çocuğa nazar değmesin diye alına kül, kömür gibi maddelerin karaları sürülür. Yöre halkı sürülen bu karanın nazar değmesini engelleyeceğine inanmaktadır.
- *Leğene Köz Atmak [Bergüzar CEYHAN, Kişisel Görüşme: 2019]*
Küçük bir çocuğa nazar değdiğinde anne leğende çocuğunu yıkadıktan sonra elleriyle çocuğunu kapatarak leğenin içine köz atar. Atılan közün çıkan dumanıyla birlikte nazarın gittiğine inanırlar. Hatta bu işlemden sonra çocuğun rahatladığını ve güzel bir şekilde uyuduğunu söylemektedirler.
- *Hayvanlara Nazar Değmesi [İbrahim ŞAHİN, Rafet ÖZTÜRK, Kişisel Görüşme: 2019]*
Yöre insanları, tıpkı insanlara olduğu gibi hayvanlara da nazar değdiğine inanmaktadır. Bu inanişte hayvanlara nazar değmemesi için, nazar duasını hayvanın yemine ve tuzu okutarak, bu yem ve tuzu hayvana yedirirler.
Hayvanlara nazar değmesinde bir diğer uygulamada hayvanına nazar değdiğini düşünen kişi hocaya giderek nazar duasını bir yumurtaya okutur. Okunan bu yumurtayı hayvanının alnının ortasına vurarak kırar. Yumurtanın kırılması ile nazarın çıktığına inanılmaktadır.

- *Kurşun Dökme [Ağaoğlu vd., 2015, s. 143]*

Nazar değdiği inanan kişiye kurşun dökme inancı bulunmaktadır. Kurşun dökme işlemi kurşun dökme ocağında yapılmaktadır. Kurşun maddesinin nazarla insana geçen negatif enerjiyi uzaklaştıracağına inanılmaktadır. Kurşun dökme sırasında kullanılan su üç yol ağzına veya ayak basılmayan bir yere dökülmektedir. Kurşun döktürülen kişi kurşun döken kişiye bir hediye verir, vermez ise kurşun dökmenin işe yaramayacağı düşünülmektedir.

Bir kurşun dökme inancında hasta olan kişi Kibleye doğru yönelerek yere oturtulur. Üzerine bir çarşaf serilir. Kurşun döken kişi bir tavada kurşunu eritir. Bir başka kap içerisine de su konur. Bu kap bir tepsinin içine yerleştirilir. Bu büyük tepsi içine (küçük kabın etrafına) bıçak, şiş, tarak koyulur. Kurşun tavada erirken Ayet’el Kürsi, üç İhlas, üç Felak, üç Nas suresi okunur. Eritilen kurşun önce hastanın başının üstünde, sonra karnının ve bacaklarının hizasında üç kez suyun içine dökülür. Daha sonra tarak, bıçak ve şiş ile su kesilir gibi yapılır. İşlem tamamlandıktan sonra, içinde eritilmiş kurşun bulunan bıçağın ucuyla su alınarak hastanın üzerine serpilir. Yüne bu sudan hasta üç yudum su içer. Kalan su bir suya dökülür ve nazarın akan suyla gideceğine inanılmaktadır.

- *Nazar Tedavisi [Ağaoğlu vd., 2015, s. 143]*

Yaygın inanış olarak nazar değen kişiye muska yazılmaktadır. Nazar tedavisi için hoca üç adet muska yazmaktadır. Bu muskalardan biri nazar değen kişinin banyo suyunun içerisinde atılır. Diğerleri boş bir bardağa konularak üzerine su eklenir ve bu suyu nazar değen kişi içer. Üçüncü muska da bir akarsuya atılır veya toprağa gömülür.

Bir başka inanışta nazar değen kişinin eşyasından bir parça kesilir. Yedi merdivenden, yedi kazıktan küçük parçacıklar alınır. Bu parçacıklar yakılarak, tütsüsüyle nazar değen kişinin etrafında Ayet’el Kürsi, Nas, Felak, İhlas sureleri okunarak gezdirilir. Bir başka okuma şeklinde nazar değen kişiye üçer adet İhlas, Felak, Nas ve Ayet’el Kürsi sureleri okunur. Her bir sure okunduktan sonra kişiye doğru üflenir. Surelerin okunması bittikten sonra nazar değmiş bir bardak su getirmesi istenir ve dua eden kişi bu suyu içer. Suyun içilmesinin amacı nazar değmiş kişinin ağırlığının dua eden kişiye geçmemesidir.

Bir diğer tedavi inancında bir kap içerisine köz alınıp içine soğan, sarımsak konur ve üzerine şeker ve tuz serpilir. Bu karışımın dumanı dua eden kişinin

etrafında dua edilerek döndürülür. Yine bir tahta parçası üzerine şeker, pekmez, tuz konur. Bu tahta parçası akşam ezanı okunup hava karardıktan sonra evin dışında bir yere dua okunarak bırakılmaktadır.

Bunların yanında nazar tedavisi için nazar ocakları bulunmaktadır. Nazar değen kişi bu ocaklara götürülür. Nazar değdiğine inanılan varlık bir hayvan ise yedi evden toplanan ekme yedirilir. Bu hayvan inek ise yedi evden toplanan odun ile ineğin sütü pişirilir.

4.1.4.7. Karanlık Vakit İle İlgili Batıl İnançlar

- *Akşam Sakız Çiğnenmez [Selçuk YAVUZ, Kişisel Görüşme: 2019]*

Anadolu'nun birçok yerinde yaygın olarak bulunan bu batıl inanç, Eflani yöresinde de kullanılmaktadır. Eflani yöresinde ki inanişaya göre geceleri sakız çiğneyen insanların, ölü eti çiğnediklerine inanılmakta ve bu nedenle yöre halkı geceleri sakız çiğnemekten kaçınmaktadırlar.

- *Gece Tırnak Kesilmez ve Dışarı Atılmaz [Selçuk YAVUZ, Kişisel Görüşme: 2019]*

Eflani yöresinde de bu inaniş yaygın olarak bulunmaktadır. İnsanların inanişına göre gece tırnak kesmemekte ve dışarı atmamaktadır. Bu inanişın kökeni, eski Anadolu geleneklerine katar uzanmaktadır. Anadolu'da çok Tanrılı dinler zamanında, büyü ile uğraşan insanlar, büyü yapılacak kişiye ait vücudundan ayrılmış bir parçasını istemekteydi. Özellikle, kara büyü yapılacağı zaman, kişiye ait tırnak veya saç parçası kullanılmaktaydı. İnsanlarda kara büyülerden korktukları için gündüzleri tırnaklarını keserler, kimsenin bulmaması için beze sarıp gömerlermiş. Bu nedenle, insanlar kendilerini büyülerden korumak için, gece tırnak kesilmez algısını oluşturup, yıllarca bu batıl inaniş nesilden nesile yayılmıştır. Türkler, Anadolu'ya yerleştiklerinde, yerel halkın kültürü ile de kaynaşmalarından dolayı bazı yerel kültür öğeleri din adı altında Türk kültürüne yerleşmiştir.

- *Bebekle Anne Dışarı Çıkmaz [Kadriye İŞGÖREN, Kişisel Görüşme: 2019]*

Yöre halkı arasında yeni doğan bebek ile anne akşam ezanından sonra dışarıya çıkmazlar. Dışarıya çıkmamalarının sebebi olarak sübyan perisinin musallat olacağına inanılmaktadır.

4.1.4.8. Çocuklar İle İlgili Batıl İnançlar

- *Yeni Doğan Çocuklar 40 Gün Olmadan Birbirine Gösterilmez [Ayşe AYTAÇ, Kişisel Görüşme: 2019]*

Eflani ilçesinde farklı ailelerde doğmuş, kardeş olmayan yeni doğan iki çocuk kırk günleri geçmeden birbirlerine gösterilmez. İnanışa göre, eğer bu çocuklar birbirlerine gösterilirse iki aileye de uğursuzluk getireceği ve belaların musallat olacağı düşünülmektedir.

- *Bir Yaşına Kadar Çocukların Sacı Kesilmez [Serdar ENGİN, Kişisel Görüşme: 2019]*

Eflani ilçesindeki insanlar, küçük çocukların bir yaşından önce kesilen saçlarının çocuğun hayatı boyunca uğursuzluk getireceğine ve işlerinin ters gideceğine inanmaktadır. Bu sebeple küçük çocukların saçlarını bir yaşından önce asla kesmemektedirler.

- *Çocuğun Göbek Bağını Cami Avlusuna Bırakmak [Sebahattin KALAYCI, Kişisel Görüşme: 2019]*

Yöre halkında, yeni doğan çocuklarının göbek bağlarının cami avlusuna bırakılması veya cami avlusuna gömülmesiyle, çocuğun büyüdüğünde hoca veya hafız olacağı inancı bulunmaktadır. Bu nedenle, her yeni doğan çocuğun göbek bağı cami avlusuna veya okul bahçesine bırakılır veya gömülür.

- *Yeni Doğan Çocuklara İsim Verme [Ağaoğlu vd., 2015, s. 124. Rafet ÖZTÜRK, Kişisel Görüşme: 2019]*

Karabük ilinde çocuğu yaşamayanlar, yeni doğmuş çocukların uzun ömürlü olmaları için Durdu, Dursun, Yaşar, Sönmez, Solmaz, Ömür gibi isimler vermektedir. Bu sayede çocuklarının ömürlerinin uzun olacağına ve sağlıklı sıhhatli bir yaşam süreceğine inanmaktadırlar.

Ayrıca, birbiri ardına kız çocuk sahibi olanlar erkek çocuk sahibi olmak için, son kız çocuğuna Döndü adını vermektedirler. Benzer şekilde, başka çocuk istenmiyorsa son doğmuş çocuğa Yeter, Soner, Songül isimleri verilmektedir.

İsim verme ile ilgili bir diğer inanışta, çocuk doğduğu zaman evin yaşça büyüğü üç gün içinde bebeğe isim verir. İsim verme işleminde evin en büyüğü, evin içerisinde bulunan merdivenleri üç defa inip çıkar. Bebek üst tarafta merdivenlerin başında durur. Evin büyüğü bebeği kucağına alarak ezan okur ve

ismini verir. İsim verme adetinde bebeğin ismine anne veya baba değil yaşça daha büyükler karar verir.

- *Yeni Doğan Bebeğin Tırnak Kesilmesi [Ağaoğlu vd., 2015, s. 126. Kadriye İŞGÖREN, Kişisel Görüşme: 2019]*

Yeni doğan çocuğun ilk tırnaklarının kesilmesinde, çocuğun dedesinin veya babasının cebine el sokularak alınan para ile çocuğa bakırdan yapılma bir eşya alınır. Benzer şekilde yeni doğan bebeğin tırnağı kesilmeden önce babasının cebine elini sokup para aldığı ve bu paranın gelecekte hırsız olmaması için kendisinin olduğu inancı da bulunmaktadır. Bazı yörelerde ise tırnak kesilmesi hadisesinde, bebeğin kırkı çıkmadan tırnağı kesilmemektedir. Çocuğun kırkı çıktıktan sonra dayısından para alınarak tırnağı kesilir.

- *Yeni Doğan Bebeğin İlk Banyosu [Ağaoğlu vd., 2015, s. 126]*

Yeni doğmuş çocuğun ilk banyosu doğduktan bir iki gün sonra yaptırılır. İlk banyosu yaptırılırken banyo suyuna tuz ve yumurta beyazı konmaktadır.

- *Yeni Doğan Bebeğin İlk Dişi [Ağaoğlu vd., 2015, s. 126. Ali AYKUT, Kişisel Görüşme: 2019]*

Yeni doğan bebeğin ilk dişini gören kişi tarafından bakır tas alınma inancı yer almaktadır. Bebeğinin ilk dişi çıktığında evde cevizli çörek yapılmaktadır. Bu çöreğe *diş çöreği* adı verilir. Çöreğin yapılma esnasında çörek hamuru içerisine küçük bir boncuk konulur. Bu boncuk çöreği yiyen kişilerden kime denk gelirse o kişi bebeğe hediye alır.

Diğer yandan diş çıkararak bebeğin eline pırasa verilme adeti bulunmaktadır. Bebek pırasayı diş etlerine sürmekte ve pırasa acısının diş etlerine faydalı olduğuna inanılmaktadır.

Yeni doğan bebeğin ilk süt dişi çıktığında, bu süt dişi bir yufkaya sarıp, köpeğin ağzına atılır. Bu inanışta çocuğun dişlerinin güçlü ve düzgün çıkacağına inanılmaktadır.

- *Yeni Doğan Bebek ve Üç Harfliler [Bergüzar CEYHAN, Kişisel Görüşme: 2019]*

Yöre halkı yeni doğan bebeğin kırkı çıkana kadar üç harfliler tarafından rahatsız edilebileceğine inanmaktadır. Hatta üç harflilerin bebeğin huyunu ve karakterini etkileyerek değiştireceklerini düşünürler. Üç harflilerin bebeğe musallat olmaması için bebeğin beşiğinin bir tarafına büyük demir maşa, diğer tarafına ise büyük süpürge koyarlar.

- *Bebeği Sıkı Sarmak Ve Yüz Örtüsü Kapalı Tutmak [Kadriye İŞGÖREN, Kişisel Görüşme: 2019]*
Halk arasında yeni doğan bebeğin sıkı sarıldığı görülmektedir. Aynı zamanda sıkı sarılan bebeğin yüz örtüsü daima kapalı tutulmakta ve bunun sebebi de bebeğin gözünden soğuk almasını engellemektir.
- *Bebek Aynaya Baktırılmaz [Kadriye İŞGÖREN, Kişisel Görüşme: 2019]*
Yeni doğan bebek yöre halkı tarafından aynaya baktırılmamaktadır. Eğer yeni doğan bebek aynaya bakarsa, bebeğin sırtık olma inancı bulunmaktadır.
- *Nazar İçin Yıkama [Yaşar ÇIKRIKÇI, Kişisel Görüşme: 2019]*
Yöre halkının inanışına göre yeni doğan bebek nazarı çiksin diye kırkinci gününde yıkanır. Bebeğin üstüne kalbur ile su dökerler. Böylece hem nazarin çıktığına hem de bebeğin hayatının bereketli olacağına inanmaktadırlar.
- *Burun Sıkma [Ali AYKUT, Kişisel Görüşme: 2019]*
Eflani halkı arasında ki inanişaya göre yeni doğan bebeğin ileride güzel burunlu olması için bebeğin kırkı çıkana kadar burnunu sıkmak gerekmektedir.
- *Süt İle Ovma [Ali AYKUT, Kişisel Görüşme: 2019]*
Halk arasındaki inanişaya göre yeni doğan çocuğun ileride güzel olması için anne kırkı çıkana kadar bebeğinin başını, ensesini, yüzünü kendi sütüyle ovmaktadır.

4.1.4.9. Kısmet İle İlgili Batıl İnançlar

- *Kısmetin Kapanması [Ağaoğlu vd., 2015, s. 132]*
Halk arasında süt pişmiş tencerenin dibini yiyen genç kızın kısmetinin kapanacağı inancı bulunmaktadır. Aynı zamanda evde kapı eşiğinin üstünde oturanın kısmetinin ve bahtının kapanacağı inancı da bulunmaktadır.
- *Kısmetin Açılması [Ağaoğlu vd., 2015, s. 132]*
Halk arasında farklı köy ve kasabalarda bulunan türbeleri dolaşmak, bu türbelerde dua etmenin genç kızların kısmetinin açılması için gerekli olduğuna inanılmaktadır. Ayrıca, Hıdrellez günü erken kalkılıp, evin kapıları ve genç kızların çeyiz sandıkları açılarak evin bereketleneceği ve kızların kısmetinin açılacağına inanılmaktadır.
Hıdrellez gecesi kısmetinin bağlı olduğu düşünülen genç kızlara ait kolye, yüzük, küpe gibi takılar küçük bir küp içerisine koyularak gül dalında

bekletilmektedir. Sabah olduğunda gece bekletilen bu küp genç kızın başında açılmaktadır. Bu sayede, genç kızın o sene evleneceği inancı bulunmaktadır.

4.1.4.10. Yolculuk İle İlgili Batıl İnançlar

- *Yola Gidenlerin Önünden Geçilmez [Ayşe AYTAÇ, Kişisel Görüşme: 2019]*
Eflani ilçesinde, yola giden insanların önünden asla geçilmez. Bunun arkasında, yola giden insanın önünden geçildiğinde uğursuzluk getireceğine olan batıl inanış bulunmaktadır.
- *Pazara Gidenin Önünden Gidilmez [Ayşe AYTAÇ, Kişisel Görüşme: 2019]*
Yöre halkı arasında pazara giden insanların önünden geçilmemesi inancı bulunmaktadır. Bu batıl inanışta, eğer pazara giden birinin önünden geçilirse o kişinin işinin gücünün rast gelmeyeceği, pazarda esnaflık yapanların bereketlerinin kaçacağı inancı bulunmaktadır.

4.1.4.11. Duyu Organları ile İlgili Batıl İnançlar

- *Kulak Çınlaması [Cengiz YILMAZ, Kişisel Görüşme: 2019]*
Yöre halkında, günlük hayatta birinin kulaklarının çınlaması iyi veya kötü anlamda birilerinin onun hakkında konuştuğu inancı vardır. Bu batıl inanış, sağ veya sol kulağın çınlaması olarak iki farklı şekilde olmaktadır. Sağ kulağın çınlamasında, kulağı çınlayan kişi hakkında olumlu konuşulduğunu, sol kulağın çınlaması halinde ise kulağı çınlayan kişi hakkında olumsuz konuşulduğu düşünülmektedir.

4.1.4.12. Çiftçilik ile İlgili Batıl İnançlar

- *Kasım Ayında Ekin Ekmek İçin Dolunay Beklenir [Selçuk YAVUZ, Kişisel Görüşme: 2019]*
Yöre halkı arasında ekin ekmek için dolunay zamanının beklenmesi inancı bulunmaktadır. Dolunayın bolluk ve bereket olduğuna inanılmakta ve tarla ekmek için bu zaman beklenmektedir. Böylece, tarladan alınan verimin arttığı, ekinlerin kat kat fazlaca yetiştiğine inanmaktadırlar.
- *Tarla Ekilmez [İbrahim ŞAHİN, Kişisel Görüşme: 2019]*

Yöre halkı Hıdırellez'den on gün önce veya on gün sonra tarlanın ekilmeyeceğine inanırlar. Bu tarihlerde tarla ekilir ise ürünün verimsiz olacağı düşünülmektedir. Ayrıca Hıdırellez gününde ambarların kapılarını açarlar ve Hızır'ın uğramasıyla ürünlerin bereketleneceğini düşünürler. Ekim yapılmayacak bir diğer zaman ise ay karanlığıdır. Yine yöre halkı ay karanlığında tarlada ekim yapmamaktadır.

- *Bayramın Sonuna Kadar Sebze, Meyve Toplanmaz [İbrahim ŞAHİN, Kişisel Görüşme: 2019]*

Yöre halkının inanişına göre Kurban Bayramı'nın ve Ramazan Bayramı'nın sonuna kadar bahçe ve tarladan sebze ve meyve kopartılmaz.

4.1.4.13. Çocuk Sahibi Olmakla İlgili Batıl İnançlar

- *Türbeye Adak Adama [Hüseyin Lütü ERİSOY, Kişisel Görüşme: 2019]*

Evlendikten sonra uzun bir süre çocuk sahibi olamayanlar, buldukları memleketlerinde çocuk sahibi olmak için çeşitli unsurlara başvururlar. Bunlardan en yaygın olanı ve Eflani yöresinde de yaygın olarak kullanılan inaniş, evliya olduğuna inanılan bir türbeye veya yatırlara adak adama inanişidir. Türbeye adak adama inanişinden, adaklık bir koç veya koyunla birlikte çocuk sahibi olmak isteyenler türbeye gider. Eflani yöresinde bu özelliği ile meşhur olmuş Şeyh Mahmud Türbesi bulunmaktadır. Bu türbe Küre-i Hadid (Demirli Köyü)'de yer alan 1451 yılında yapılmış Candaroğlu İsmail Bey Camii yanında bulunmaktadır. Getirilen adaklık koç veya koyun türbe çevresinde dolandırılır. Bu dolanma sırasında, Allah'tan hayırlı bir çocuk vermesi ve çocuk sahibi olma istenir. Dualar edildikten sonra adaklık koç veya koyun türbede kesilir. Bu ritüel yapıldıktan sonra ileriki zamanlarda çocuk sahibi olunursa, onu türbeye sattım niyeti ve duasını ettikleri için doğan çocuk kız olursa "Satiye", erkek olursa "Sati" veya "Satılmış" isimleri verilir.
- *Taş Alma [Hüseyin Lütü ERİSOY, Kişisel Görüşme: 2019]*

Eflani yöresinde, çocuk sahibi olmak için inanılan bir diğer batıl inanç taş alma inancıdır. Karabük'ün güneyinde Siphahiler köyünün başında "Küre Havuzu" denilen eski bir yapı bulunmaktadır. "Küre Havuzu" denilen yapı, Roma dönemine ait demir ocağı ve benzeri binalara ait kalıntıları içermektedir. Yöre

halkı arasında “Küre Havuzu” kutsal bir yer olarak inanılmaktadır. Çocuk sahibi olmak isteyenler bu “Küre Havuzu” yapısından fındık ve ceviz büyüklüğünde taş toplarlar ve bu taşları çocuk sahibi olacakları zamana kadar saklarlar. Taşları toplama sırasında çeşitli dualar ederek, taş toplama ve dua etmeleri sayesinde çocuk sahibi olacaklarına inanırlar. İleriki zamanlarda çocuk sahibi oldukları takdirde aynı taşları geri getirerek, topladıkları yere bırakırlar.

- *Çocuğu Yaşamayanlar [Ağaoğlu vd., 2015, s. 126]*

Sürekli çocuğu ölen kadınlar, kırk ev dolaşırlar ve dolaştıkları her evden bir bez parçası alırlar. Daha sonra aldıkları bu bez parçaları ile çocuğa elbise dikilir ve giydirilir. Diğer yandan, çocuğu yaşamayan kadınlar türbelere gider, adak adarlar ve türbenin etrafında dua ederek yedi defa dönerler.

- *Kaplıca Bulguru [Kadriye İŞGÖREN, Kişisel Görüşme: 2019]*

Yöre halkı arasında çocuk sahibi olmayan kadınların çocuk sahibi olmaları için bir leğen içerisine kaynatılmış sulu kaplıca bulguru konmaktadır. Bu kaplıca bulgurunun buharı çıkarken çocuk sahibi olmak isteyen kadın leğenin üstünde durmaktadır. Kadının üstüne boylu boyunca bir örtü örtülmektedir. Bu şekilde kaplıca bulguru tedavisi uygulanarak kadının çocuk sahibi olması beklenmektedir. Ayrıca bir evde kaplıca bulgurunun olması zenginlik göstergesidir ve bu bulgur çeşidi çok besleyici ve sağlıklı besin olarak kabul edilmektedir.

- *Koç Kafası Asma [Yaşar ÇIKRIÇI, Kişisel Görüşme: 2019]*

Bir aile erkek çocuk istiyorsa evlerinin kapılarına koç kafasının iskeletini asarlar. Bu şekilde erkek çocuk sahibi olunacağına inanılır.

- *Bel Çekme [Bergüzar CEYHAN, Kişisel Görüşme: 2019]*

Eflani Çelebiler Mahallesi'nde Konyalı lakaplı yaşlı bir kadın çocuk sahibi olmak isteyen kadınların tedavi amaçlı sıklıkla gittiği bir kişidir. Bu kadın çocuk sahibi olmak için gelen kadının belini çeker ve kadının kasıklarına büyük kalıp sabunlar sarar. Bu şekilde çocuk sahibi olamayan kadınların şifa bulduğuna inanılır.

- *Gökkuşağının Altından Geçmek [Yusuf ÖZTÜRK, Kişisel Görüşme: 2019]*
Halk arasında yağmur yağdıktan sonra gökkuşağı çıktığında altından yoğurt kabıyla yeni gelinin geçmesi inancı bulunmaktadır. Bu sayede çocuk sahibi olunacağına inanılmaktadır.

4.1.4.14. Rüyalar ile İlgili Batıl İnançlar

- *Rüyada Odun Görmek [Ağaoğlu vd., 2015, s. 132]*
Kötü ve karışık rüyalar görmek halk tarafından çeşitli kötü anlamlara geldiğine yorulmaktadır. Özellikle rüya içerisinde odun görmek yakın zamanda bir ölümün gerçekleşeceğine işaret olduğuna inanılmaktadır. Bunun sebebi, tabutun ölüm anlamına gelmesi ve tabutun yapıldığı maddenin odun olmasından kaynaklanmaktadır.
- *Rüyada Diş Çekilmesi [Ağaoğlu vd., 2015, s. 132]*
Halk arasında rüyada diş çekilmesinin ölüm getireceği ve ölüm gerçekleşeceği inancı yer almaktadır. Rüyaı gören kişinin kendi dişı çekilirken acı hissederse veya ön dişlerinin birinin çekildiğini görürse yakın akrabalarından veya aileden birinin öleceğine inanılmaktadır. Rüyada dişı çekilirken acı hissetmez ise uzak birisinin öleceğine inanılmaktadır.
- *Hastanın Öleceğine Yorulan Rüyalar [Ağaoğlu vd., 2015, s. 132]*
Yöre halkı arasında hasta bir insan rüyasından soğan, mezarlıkta kuş ve ışıkların yandığını görmesi, bu hastanın yakın zamanda öleceğine yorulur ve inanılır. Bu hastaya zemzem suyu verilir, eğer ölüm vakti gelmiş ise dudaklarına zemzem damlatılır.

4.1.4.15. Ölüm ile İlgili Batıl İnançlar

- *Elbise veya Eşya Koyma [Ağaoğlu vd., 2015, s. 133]*
Bir kişinin annesi, babası, çocukları gibi yakın akrabaları gurbetteyse ölemediğine, yakınlarını beklediğine inanılmaktadır. Ölüm anında bu yakınlar gelemeyecek ise kişinin üstüne o yakınların elbise veya eşyaları konmaktadır. Böylelikle o kişinin rahatça ruhunu teslim ettiğine inanılmaktadır.
- *Ölü Yıkayan Suyu Ayak Basmama [Ağaoğlu vd., 2015, s. 133]*

Halk arasında ölü yıkanan suya ayak basmama inancı yer almaktadır. Eğer bu suya ayak basılırsa, topukların çatlayacağına inanılmaktadır. Ölü yıkanan bu su ayak basılmayan bir ağaç dibine dökülmektedir. Ayrıca ölünün yıkandığı suyun kaynatıldığı kazan ters çevrilmekte ve üç gün süreyle bu şekilde durma inancı bulunmaktadır.

- *Mezara Toprak Atma [Ağaoğlu vd., 2015, s. 133]*
Merhum defin edilirken cenazeye toprak atan yöre halkı kullandıkları küreği elden ele vermezler. Yere bırakırlar ve alacak kişi yerden küreği alır.
- *Susam Çiçeği [Ağaoğlu vd., 2015, s. 134]*
Halk inancına göre mezar üzerine susam çiçeği dikilmektedir. Bunun sebebinin ölünün susam çiçeğinden su içtiği inancıdır. Ayrıca mezarın başucuna kuşların su içebileceği bir su kabı konulmaktadır. Kuşların su içmesiyle ölünün ruhunun ferahlayacağına inanılmaktadır.
- *Uyumama [Ağaoğlu vd., 2015, s. 134]*
Cenaze evinde gelen kişilerin uyumaması gerektiğine inanılmaktadır. Cenazenin ağırlığının uyuyan kişiye geçeceği düşünüldüğü için gelen kişilerden bebek bile uyusa hemen uyandırılmaktadır.
- *Işıkları Yanık Bırakma [Ağaoğlu vd., 2015, s. 134]*
Cenaze evinde ölenin ruhunun geleceğine inanılarak cenazenin çıktığı odanın kırk veya yedi gün süreyle ışıklarının yanık bırakılması inancı bulunmaktadır. Bir diğer inanışta, vefat eden kişinin ruhu yedisi çıkana kadar eve gelmektedir. Bu nedenle, eve kelebek gelirse o kelebeğin vefat eden kişinin ruhu olduğuna inanılmaktadır.
- *Eşyaların Yakılması [Rafet ÖZTÜRK, Kişisel Görüşme: 2019]*
Yöre halkının inancına göre bir kişi öldüğü zaman tüm eşyaları ailesi tarafından yakılmalıdır. Bir fakir veya tanıdığa vermeye kıyamazlar ve bunu da istemezler. Çünkü ölen kişinin anılarının eşyaların verildiği kişide yaşayacağına ve yazık olacağına inanmaktadırlar.

- *Ruhun Perşembe Akşamları Gelməsi* [Murat ÇALIŞKAN, *Kişisel Görüşme: 2109*]

Halk tarafından ölen bir kişinin ruhunun Perşembe akşamları veya diğer kutsal günlerde evine geleceğine inanılmaktadır. Ölen kişinin ruhunun yakınlarda dua beklediğini düşünmektedirler.

- *Öldüğü Gün Ev Temizlenmez* [Ali AYKUT, *Kişisel Görüşme: 2019*]

Ölen kişinin evinin öldüğü gün temizlenmeyeceği inancı halk arasında yaygındır. Kişinin ruhunun hâlâ evde olduğuna ve ruhun rahatsız olacağına inanırlar. Aynı zamanda ölünün yattığı oda da badana yapılır. Öldüğü zaman kişinin kanının sıçramış olabileceğini düşünürler.

- *Kırk Gün Cam Kapatılmaz* [Ali AYKUT, *Kişisel Görüşme: 2019*]

Eflani halkında ölen bir kişi var ise ailesi kırk gün boyunca evin camlarını kapatmaz. Ölen kişinin ruhunun eve uğrayacağına ve camlar kapalı olursa giremeyeceğini düşünürler.

4.1.4.16. Hastalık ile İlgili Batıl İnançlar

- *Arpacık veya İtdirseği* [Ağaoğlu vd., 2015, s. 134]

Yöre halkı arasındaki inanışa göre, arpacık veya göz kapağı iltihabı (itdirseği) rahatsızlığı geçiren kişi için şifa duası okunarak bir demir para iltihaplı bölgeye sürülür ve bu para sokakta bir yere atılır.

- *Karın Ağrısı* [Ağaoğlu vd., 2015, s. 135]

Karın ağrısı olan kişi toprağa yatırılır ve kekik demlenerek içirilir.

- *Kan Korkusu* [Yaşar ÇIKRIKÇI, *Kişisel Görüşme: 2019*]

Kişilerde kan korkusunun önüne geçmek ve oluşmasını engellemek için kesilen büyük bir baş hayvanın kanı kişinin alınına sürülür.

- *Siğil Tedavisi* [Ağaoğlu vd., 2015, s. 135]

Siğil için halk hekimi dua okutacak kişiden kendisine taze bir asma dalıyla gelmesini istemektedir. Asma dalı hastanın yanına konulmakta ve hekim hem hastaya hem de asma dalına dua okumaktadır. Daha sonra bu asma dalı evde bir yere konularak gözlemlenir. Asmanın dalının kurumması ile siğillerin de kuruyacağına inanılmaktadır.

- *Gece Yanığı Hastalığı [Ağaoğlu vd., 2015, s. 135]*
Gece yanığı hastalığı (zona) geçiren kişi, Safranbolu Navsaklar Köyü'nde bir toprak bulunmaktadır. Hasta kişi Besmele çekip üç İhlas ve bir Fatiha okuyarak gece yanığı toprağından bir miktar alır. Toprağı alan kişi toprağı arkasını dönmeden geri geri yürüyerek bölgeden ayrılır. Gece yatsı namazının ardından yine üç İhlas ve bir Fatiha okuyarak bu toprağı suyla ıslatır ve kına yakar gibi hastalıklı bölgeye sürmektedir. Halk arasında sabah kalkınca hastalığın geçtiğine inanılmaktadır.
- *Hafıza Kaybı [Muhammer YAPICI, Vasfi KARAGÖZOĞLU, Kişisel Görüşme: 2019]*
Mezarlık başında bulunan yazıların okunması halinde, okuyan kişide hafıza kaybı olacağına inanılmaktadır.
- *Taşın İçinden Karşıya Geçirme [Muhammer YAPICI, Vasfi KARAGÖZOĞLU, Kişisel Görüşme: 2019]*
Yöre halkı arasında büyüymeyen, gelişemeyen, rahatsızlığı olan çocuklar Eflani Bostancı Köyü'nde yer alan kutsal olduğuna inanılan delikli bir taşın içinden karşıya geçirilmektedir. Hasta çocuk üç defa bu taşın içinden karşıya geçirilir. Bu inanış özellikle Cumartesi günü yapılmaktadır. Çocuğun taştan geçirilmesinden sonra taşın altına para, düğme gibi bir nesne koyulur. Günümüzde bu kutsal sayılan taş bulunmasa da yöre ismi bu taştan gelerek Delikli Taş olarak kalmıştır. Ayrıca bu Delik Taş yöresindeki mezarda bulunan toprağı alıp bacağı, kola, başa sürerek ağrının geçeceğine inanılmaktadır.
- *Alazlama Taşı [Muhammer YAPICI, Vasfi KARAGÖZOĞLU, Kişisel Görüşme: 2019]*
Ediller Mahallesi yöresinde Alazlama Taşı adı verilen taşlar yöre halkı tarafından hastalıkların tedavisi için kullanılmaktadır. Bu bölgeden alınan taşlar ağrıyan bölgeye konulmakta ve taşlar ağrıyan bölgeye yapışmaktadır. Zamanla Alazlama Taşı vücuttaki ağrıyı almakta ve daha sonra kendiliğinden vücuttan düşmektedir. Günümüzde bu uygulama hala devam etmektedir.
- *Küpürleme [Muhammer YAPICI, Vasfi KARAGÖZOĞLU, İbrahim ŞAHİN, Kişisel Görüşme: 2019]*

Çelebiler Mahallesi bölgesinde kaşıntıların geçmesi için küpürleme adında bir tedavi uygulanmaktadır. Küpürleme inancında koyun postu hastanın sırtına serilir, kaşıntı olan bölgeye de toprak dökülür, bu toprakta daha sonra süpürgeyle süpürülmektedir. Küpürleme tedavisi sonunda Allah'a dua edilerek tedavinin gerçekleştiğine inanılmaktadır.

Küpürleme, el üstünde yuvarlak madeni demir para şeklindeki yaraların iyileştirilmesi için kullanılmaktadır. Sakalar Köyü'nde Lazin Mustafa lakaplı bir kişinin bu yaraları tedavi ettiğine inanılmaktadır. Bu kişinin evinde ocak bulunmakta ve bu ocaktaki külü alıp özellikle Cumartesi günü hasta kişinin yaralarının üzerine sürmektedir. Külün yaranın üstüne sürülmesi ile yaraların iyileştirildiğine inanılmaktadır.

Akören Köyü'nde Şeref ESAT isimli bir kişinin ayrı kül sürme yöntemini uyguladığı ve yaraları iyileştirdiğine inanılmaktadır. Kül sürme işini evin en yaşlısı yapmakta ve ocaklara Cumartesi günü dışında gidilmemektedir.

- *Hayvan Postu [Muhammer YAPICI, Vasfi KARAGÖZOĞLU, Kişisel Görüşme: 2019]*

Hastalıkların tedavisinde yöre halkı arasında hayvan postu yaygın olarak kullanılmaktadır. Hayvan postu, özellikle koyun postu seccade olarak kullanılmaktadır. Deri kısmı alta, yünlü kısmı üste gelecek şekilde serilmektedir.

- *Baş Aşağı Sallandırma [Muhammer YAPICI, Vasfi KARAGÖZOĞLU, Kişisel Görüşme: 2019]*

Özellikle çocuğu olmayan kadınları ayaklarından bağlayıp baş aşağı olacak şekilde sallandırılıp bırakılır. Bu şekilde çocuk sahibi olmak isteyen kadının her ne hastalığı var ise tedavi edildiğine inanılmaktadır.

- *Geyrek Batması [Muhammer YAPICI, Vasfi KARAGÖZOĞLU, Kişisel Görüşme: 2019]*

Yöre halkı arasında Geyrek Batması adı verilen bir tedavi yöntemi bulunmaktadır. Bu tedavi yönteminde, Kara Sakız olarak adlandırılan bir zift çeşidi bulunmaktadır. Bu Kara Sakız, demir çelik fabrikasında özel zift çukurları içerisinden kazıyarak çıkarılmaktadır. Daha sonra bu zift, ıslatılarak bir bezin üzerine yayılmaktadır. Isıtıldığı zaman bu zift kolayca bez üzerine yayılabilmektedir. Daha sonra bu bez, kaburgaların alt kısmına doğru

sarılmaktadır. Böylece, kaburga bölgesindeki ağrıların geçeceğine inanılmaktadır.

- *Köstek Kesme Adeti [İsmail BİLDİK, Kişisel Görüşme: 2019]*
Yürümeyi beceremeyen ve devamlı düşen çocuklar için *köstek kesme* adeti uygulanmaktadır. Bu adette köstek, iyi yürüyen birine değirmenden geldikten sonra veya Cuma namazından ilk çıkan kişiye köstek kestirilir. Köstek kesmede, köstek kesen kişi eline bir bıçak alır ve çocuğun etrafına bir daire çizer. Daha sonra çocuğun içinde durduğu daireyi, yine çocuğun bacak arasından ikiye böler ve ne yaptığını soranlara *köstek kesiyorum* der. Bir başka inanışta ise yürüyemeyen çocuk Cuma namazından sonra kibleye doğru döndürülerek *sallanır*.
- *Tereyağı Sürme [İsmail BİLDİK, Kişisel Görüşme: 2019]*
Eflani yöresinde bazı eski evlerde büyük ocaklar bulunmaktadır. Selam köyünde ocak bulunan evde bir kadın tereyağına dua okurmuş. Tedavi için gelen hasta bu tereyağını ağrıyan bölgesine sürer ve iyileşeceğine inanmaktadır. Şifa dağıttığı söylenen bu kadın şu an yaşamamaktadır.
- *Halazlamak İnancı [İbrahim ŞAHİN, Kişisel Görüşme: 2019]*
Eflani yöresinde Ediller Köyü'nde "muduklar" lakabı ile bilinen (Eski Demirciler) vücutta ağrı olan yerlere kül sürerler. Bu sayede ağrının geçeceğine inanılmaktadır. Bu küller ise ocak adı verilen özel evlerde bulunmaktadır.
- *Sarılık İyileştirilmesi [İbrahim ŞAHİN, Kişisel Görüşme: 2019]*
Esencik Köyü'nde Maçanın Mehmet isimli kişinin yeni doğan ve sarılık geçiren bebekleri iyileştirdiğine inanılmaktadır. Sarılık geçiren bebek özellikle Cumartesi günü yıkanarak, sarılık bu yıkama işlemi ile geçmektedir. Sarılık için bir diğer tedavi yöntemi tülbent örtme işlemidir. Bu uygulamada sarılık olan bebek üzerine sarı tülbent örtülür veya sarı zıbın giydirilir. Örtülen tülbent ve giydirilen zıbının sarı renkli olması sebebiyle sarılık hastalığının geçeceğine inanılmaktadır.
- *Kekeme ve Konuşamayan Çocuğun Dilinin Açılması [Hüseyin Lütüf ERSOY, Kişisel Görüşme: 2019]*
Eflani yöresinde konuşamayan veya konuşma zorluğu çeken çocukların dillerinin açılması ve çözülmesi için iki inanış bulunmaktadır.

Birinci inanışta, evin tuvaletinin çamdu başından (köşesinden), merdiven başından, merdivenlerin basamaklarının ucundan veya ortasından bıçak kullanılarak çeşitli yongalar alınır. Daha sonra alınan bu yongalar bilinen dualar ile (evladım bülbül gibi ötsün, herkes gibi konuşsun şeklinde) ocakta yakılır. Yanan bu yongaların dumanı ve kokusu tütsü olarak kekeme veya konuşma zorluğu çeken çocuğa verilir.

İkinci inanışta, Cuma günü Cuma namazı sırasında iç ezan okunurken (İç ezan, Cuma hutbesinden önce Cuma namazının sünnetinden sonra müezzinin okuduğu ezan) kömüştü çanına veya inek tıngıroğuna (çanına) su koyulur. Buzağılar için kullanılan çanlar genellikle ince ve küçük olur, sesleri de az çıkar. Diğer yandan, inek tıngıroğu büyük olması ve sesinin de gür çıkması sebebiyle bu çan kullanılır. Doldurulan bu su Cuma iç ezanı okunurken kekeme veya konuşma zorluğu çeken çocuğa içirilerek konuşabileceğine veya sesinin gür ve güçlü olacağına inanılır.

- *Şerbet Dökme [Bergüzar CEYHAN, Kişisel Görüşme: 2019]*

Karabasan, kötü rüyalar gibi olaylara maruz kalan ve üç harflilerin üstüne basmış olduğuna inanılan kişiler için yapılan bir tedavi şeklidir. Bu uygulamada üç-beş tane bulgur şekeri ve su bir kaptaki karıştırılarak kaynatılır. Bu karışım hasta kişiye nefesi güçlü ve dua bilen birileri tarafından verilir. Hasta kişi karışımı akşam namazından sonra pencereden saçakların altına gelecek şekilde döker ve dökme işleminde “Al hastalığımı ver sağlığımı, al hastalığımı ver sağlığımı” şeklinde üç kere söyler. Bu şekilde hasta kişinin bu dertlerinden kurtarılacağına inanılır.

4.1.4.17. Kutlama ve Anmalar İle İlgili Batıl İnançlar

- *Beddam [Ağaoğlu vd., 2015, s. 136. Yaşar ÇIKRIKÇI, Kişisel Görüşme: 2019]*
21 Mart Nervuz günü yapılan şenliğe *beddam* adı verilmektedir. Bu beddam şenliği yöre halkı tarafından kutsal sayılmaktadır. Beddam günü yöre halkı bağ bahçe işi yapmazlar, toprak yarılar inanışı ile bahçeye kazma vurmazlar. Ayrıca dağdan eve yılan gelir inanışı ile odun getirmezler. Ayrıca beddam şenliğinde yöre büyük dumanlar çıkaran ateşler yakarlar. Bu dumanlı ateşin halk arasında birlik ve beraberliği arttıracığına inanılır.

- *Hıdırellez [Ağaoğlu vd., 2015, s. 137]*

6 Mayıs gününde kutlanan Hıdırellez, Hızır a.s. ve İlyas a.s. buluştuğuna inanılan gündür. Yöre halkı bugünde adaklarını keserler ve kendi adağından hiç kimse yemez. Birbirlerinin adaklarının etlerinden yerler. Ayrıca, Hıdırellez gününün öncesinde bahçede toprakta bulunan yeşil soğanın yaprakları eşit uzunlukta ortadan ikiye ayırırlar. Dualar eşliğinde bu yaprakların birine siyah, diğerine beyaz ip bağlarlar. Hıdırellez günü soğana bakarak siyah ip bağlanan yaprak uzamış ise o yıl boyunca cefa çekileceğine, beyaz ip bağlanan yaprak uzamış ise o sene sefa sürüleceğine inanılmaktadır.

Yine Hıdırellez gecesinde süt uyutulacak şekilde içerisine yoğurt mayası koyulmadan bir yerde sabaha kadar bekletilir. Hızır a.s. o eve uğrayarak sütün mayasız yoğurt olacağına inanılmaktadır.

Ayrıca Hıdırellez gecesinde bulgur, un, tarhana gibi besinler bir tepsi içinde açıkta bir yere konulmaktadır. Hızır a.s. o eve uğraması halinde bu yiyeceklerde el izi olacağına ve evin bereketleneceğine inanılmaktadır.

Hıdırellez gecesinde genç kızların sandıkları, kiler ve ambarların kapıları, yiyecek fiçilerinin kapakları açık bırakılarak eve bereket geleceğine ve genç kızların kismetlerinin açılacağına inanılmaktadır.

Hıdırellez gecesi para kesesine veya cüzdana bir miktar para koyularak gül dalına bağlanmaktadır. Bu sayede bereket geleceğine inanılmaktadır. Ayrıca, Hıdırellez'den sonraki günün sabahında erken kalkılarak bahçeye çıkılır. Bahçede Hızır a.s. ayak izleri var ise o ayak izlerine basılarak yürünür. Bu yürüme hadisesinde bereket getireceğine halk arasında inanılmaktadır.

4.1.4.18. Bereket ve Uğur İle İlgili Batıl İnançlar

- *Fıçı veya Çuval Tamamen Boşaltılmaz [Ağaoğlu vd., 2015, s. 140]*

Yöre halkı büyük çuval veya fiçilerde bulunan yiyecekleri günlük kullanımlar için küçük kaplara bölmektedir. Küçük bir bardak veya tas kullanılarak şeker, un veya diğer besinlerin bir kısmı bereket getirmesi amacıyla çuval veya fiçi içerisinde bırakılmakta, kullanılan çuval ve fiçiler tamamen boşaltılmamaktadır.

- *Çörek Otu [Ağaoğlu vd., 2015, s. 140]*
Halk arasında çörek otunun bereket getirdiğine ve nazardan koruduğuna inanılmaktadır. Bu nedenle hane içerisinde kıyı ve köşelere çörek otunun koyulması inaniş yer almaktadır.
- *Ekmek Atma [Hacer, 2007, s. 23]*
Gelin alma töreni sırasında gelin bir suyun üzerinden geçerken içine ekmek atılır. Böylece gelinin bereket getireceğine inanılmaktadır.
- *Geyik Boynuzu [İsmail BİLDİK, Kişisel Görüşme: 2019]*
Eflani halkı uğur ve şans getireceğine inandıkları için binaların saçaklarının köşelerine zincirle geyik boynuzu asarlar.
- *Hayvan Besleme [İsmail BİLDİK, Kişisel Görüşme: 2019]*
Halkın inancına göre bir evde eti yenmeyen (mundar) bir hayvan beslenirse o evde ürünün çoğalacağı, bereketin artacağı düşünülmektedir. Ayrıca beslenecek hayvan sayısının da artacağına inanılmaktadır.
- *Başak Toplama [Murat ÇALIŞKAN, Kişisel Görüşme: 2019]*
Tarladan son ürün kaldırıldıktan sonra bir demet başak toplanır ve tarlada uygun yere bu başak demeti gömülür. Gömüldükten sonra üzerine üç adet taş konur ve dualar edilir. Bu şekilde bir sonraki sene daha çok ve verimli ürünler elde edileceğine inanılmaktadır.

4.1.4.19. Hamilelik İle İlgili Batıl İnançlar

- *Reçel, Ayva, Yumurta Yeme [Kadriye İŞGÖREN, Kişisel Görüşme: 2019. Ağaoğlu vd., 2015, s. 122]*
Karabük halkı arasında hamile olan kişinin reçel, ayva, yumurta yediğinde doğacak çocuğunun güzel olacağı batıl inaniş yaygındır. Diğer yandan, hamile kadın ayva yer ise doğacak çocuğunun gamzeli olacağına da inanılmaktadır. Yine gamzeli olmak ile ilgili bir diğer inanişte, hamilelikte ayva yenirse ve yanağa parmakla bastırılırsa doğacak çocukta gamze oluşacağına inanılmaktadır.
- *Gül Koklama [Ağaoğlu vd., 2015, s. 122]*
Reçel, ayva, yumurta inancına benzer şekilde hamile bir kadının gül kokladığı zaman doğacak çocuğunun güzel olacağı da yaygın inanişlerden biridir.

- *Aynaya Bakma [Ağaoğlu vd., 2015, s. 122]*
Karabük'te bir diğer batıl inanışta, hamile kadınlar güzel bir çocuk doğurmak için aynaya bakmakta ve bu inanış yaygın olarak kullanılmaktadır.
- *Mantar Yedirmemek [Ağaoğlu vd., 2015, s. 123]*
Karabük halkı arasında hamile kadınların mantar yemesine engel olunmaktadır. Hamile kadının mantar yemesi halinde, çocuğunun kulağının büyük olacağına inanılmaktadır.
- *Çiğ Balık ve Çiğ Ciğer [Ağaoğlu vd., 2015, s. 123]*
Karabük'te hamile kadınlara çiğ balık elletilmez ve çiğ balığa dokunmaları istenmez. Bu batıl inanışta, doğacak bebeğin balık gibi beşikten kayıp gideceğine inanılmaktadır. Ayrıca hamile kadınlar çiğ ciğer ellemezler ve hamile kadınlara çiğ ciğer doğratılmaz. Bu inanışta, çiğ ciğer elleyen veya doğrayan hamile kadın elini yüzüne sürerse bebeğinin yüzüne, koluna sürerse bebeğinin koluna dokunduğunu ve dokunduğu uzuvlarda bebeğinde leke oluşacağına inanılmaktadır.
- *Cinsiyet Belirlemek [Kadriye İŞGÖREN, Kişisel Görüşme: 2019. Ağaoğlu vd., 2015, s. 123]*
Hamile kadınların bebeklerinin cinsiyetini belirlemek için halk arasında bıçak ve makasın kullanıldığı batıl bir inanış bulunmaktadır. Bu inanışta, ev içindeki divan veya minderlerden birinin altına bıçak, diğerinin altına makas konulmaktadır. Hamile kadın bıçak olan mindere oturduğu takdirde çocuğunun erkek, makas olana oturduğunda ise çocuğunun kız olacağına inanılmaktadır. Cinsiyet belirlemek ile ilgili bir diğer inanış, hamile kadının başında İhlas-ı Şerife okunmakta ve okuma sırasında tuz serpilmektedir. Hamile kadın tuz serpme sonrasında, elini tülbindine götürürse doğacak çocuğun kız, elini yüzüne sürer ise çocuğun erkek olacağına inanılmaktadır. Çocuğun cinsiyetinin tahmini ile ilgili bir diğer inanışta hamile kadının karnının şekline bakılarak yorumlanmaktadır. Bu inanışta eğer hamile kadının karnı sivri ise doğacak çocuğun erkek olacağına, yayvan ise kız olacağına inanılmaktadır.

- *Aş Erme [Kadriye İŞGÖREN, Bergüzar CEYHAN, Kişisel Görüşme: 2019. Ağaoğlu vd., 2015, s. 123]*

Hamilelik döneminde, aş erme görüldüğünde, kadın ekşi şeyler ister ise doğacak çocuğun kız, tatlı şeyler ister ise erkek olacağı düşünülmektedir. Ayrıca, aş erme döneminde hamile kadına aş erdiği yiyecek verilmez ise doğacak çocuğun bir uzvunun eksik olacağına inanılmaktadır. Bu nedenle, aş erilen yiyecek çeşitli sebepler ile bulunup getirilmez ise, hamile kadından “yedim” diyerek üç kere avucunu yalaması istenmektedir.

- *Hayvan Kesilirken Hamile Kadın Ortamda Bulunmaz [İbrahim ŞAHİN, Kişisel Görüşme: 2019]*

Eflani yöresindeki halk arasında yaygın bir diğer inanışta, büyük veya küçük baş bir hayvan kesilirken, hamile bir kadın kesimin yapıldığı ortamda bulunmamalıdır. Eğer hamile kadın o ortamda bulunursa doğacak çocukta lekeler oluşacağına inanılmaktadır.

4.1.4.20. Doğum İle İlgili Batıl İnançlar

- *Doğumun Kolay Geçmesi [Ağaoğlu vd., 2015, s. 123. Hacer, 2007, s. 14]*

Doğum öncesinde hamile kadın, doğumun kolay ve sıkıntısız geçmesi amacıyla su üzerinden atlatılır. Ayrıca yine doğumun kolay olması amacıyla hamile kadın merdiven indirilir ve çıkartılır. Diğer yandan, doğumun kolaylaşması amacıyla ebe, hamile kadının sırtını sıvazlayarak “gök göçtü sen de göç” demektedir. Hamile kadın doğum yaptığı sırada evdeki su dolu kaplar boşaltılır. Ayrıca bütün musluklar da açık bırakılır. Bu sayede doğumun kolay geçeceğine inanılmaktadır.

- *Doğum Sonrası [Ağaoğlu vd., 2015, s. 123]*

Doğum sonrasında bebeğe ağzının ıslanması, tatlı dilli olması amacıyla şekerli su verilir. Şekerli suyun yanında, ezilmiş küçük parçalar halinde hurma veya zezem suyu da yine aynı amaçla yeni doğan çocuğa verilmektedir.

- *Lohusa Kadın [Kadriye İŞGÖREN, Kişisel Görüşme: 2019]*

Lohusa döneminde olan kadın 40 gün süreyle evden çıkarılmaz. Ayrıca, lohusanın mezarının da 40 gün açık kalma inancı da halk arasında görülmektedir.

- *Süt Umar [Kadriye İŞGÖREN, Kişisel Görüşme: 2019]*
Yeni doğum yapmış ve emzirme döneminde olan annenin gördüğü her yiyeceği tatmak zorunda olduğuna inanılmaktadır. Eğer gördüğü yiyecekleri tatmaz ise annenin göğsünün şişeceğine ve anne istemese bile süt umar olacağına inanılmaktadır.
- *Ot Suya Koyma [Kadriye İŞGÖREN, Kişisel Görüşme: 2019]*
Yöre halkının inanışına göre doğumdan önce Kabe'den gelen bir ot suya konmaktadır. Suya konulan bu ot eğer açarsa doğumun kolay olacağına inanılmaktadır.

4.1.4.21. Kırk ile İlgili İnanışlar

- *Kırk Gün İnanışı [Ağaoğlu vd., 2015, s. 124]*
Karabük halkı arasında doğum yapmış iki kadının kırk gün boyunca birbirlerini görmemeleri gerektiği inancı bulunmaktadır. Eğer bu kadınlar birbirlerini görürler ise doğmuş olan çocuklarının kırk basacağına inanılmaktadır. Eğer bu kadınlar birbirlerini görme mecburiyetinde olurlar ise birbirlerine iğne alıp verirler.
- *Kırk Basması [Sebahat ÖZDEMİR, Kişisel Görüşme: 2019. Ağaoğlu vd., 2015, s. 124]*
Halk arasında kırk basması olarak bilenen durum, birbirini gören yeni doğum yapmış kadınların çocuklarının aniden zayıflayıp hastalanmaya başlaması veya çocuklarının ölmesi durumudur. Aynı zamanda, zamanı geldiğinde yürüyemeyen çocuk içinde kırk bastığına inanılmaktadır. Kırk bastığına inanılan çocuk için, kırk basan kimselerden karşılıklı olarak evlerinin bacalarından yumurta atarlar. Kırk basan çocuk hocaya götürülüp okutulur. Başka bir inanışta, yedi evden yedi bez parçası alınır ve bu bez parçalarından elbise dikilerek çocuğa giydirilir. Kırkı çıkmayan kadınlar görüşmek zorunda kalırlar ise birbirlerine bir şey hediye etmek zorundadırlar. Bu hediye ucu sivri bir nesne, iğne, makas gibi şeyler olmalıdır. Ayrıca kırkı çıkmamış bebek odada yalnız bırakılmaz. Zorunlu bir şekilde yalnız bırakılacak ise, kullanılmamış temiz bir süpürge bebeğin beşiğine bırakılır.

Bir diğerk inanışta kırkı basmış çocuklar Eski Hamam'da erkekler bölümündeki mühürlü kurnadan alınan su ile yıkanır. Bu kurnadan su alınmasını sebebi, eskiden ulu bir zatın ayak izinin olmasıdır.

- *Kırkınıc Güin [Ağaoğlu vd., 2015, s. 124]*

Kırkınıc günü dolan yeni doğum yapmış kadın çocuğunu kırklar. Bu duruma *kırklama* veya *kırk uçurma* adı verilir. Kırklama için bir kabın içerisine su konulur ve bu su içerisine iğne, makas, yüzük, sarımsak atılarak, çocuk bu suyla yıkanır.

Yine kırklama için kırkınıc gün anne ve çocuğa gusül abdesti aldırılır. Abdest almak için bir kovanın içerisine sıcak su konur ve suya beş parmakla sayarak altın bir yüzük kırk bir defa sokulup çıkartılır. Anne ve çocuğu bu suyla abdest alırlar. Abdest alma işleminden sonra, hısım ve akrabalardan en zengin olanın evine misafirlige gidilir. Misafirlige gidilen ev sahibi bebeğin alnına un sürer. Evden ayrılırken de ev sahibi anne ve bebeğine un ve yumurta verir. Ayrıca başka bir inanışta, abdest alınan bu su evin önlerine ve bahçeye serpilir. Serpme sırasında “kırkı uçup gitsin” diye dua edilir.

Kırklama durumunun başka bir uygulamasında yeni doğan bebek kırklama için üç ev dolaştırılır. Bu evlerde bebeğin yüzüne “edepsiz olmasın, aksakallı pir olsun” diye kül sürülmektedir.

4.1.4.22. Anne, Bebek ve Çocuk Hastalıkları ile İlgili Batıl İnançlar

- *Yılcık Hastalığı [Ağaoğlu vd., 2015, s. 125]*

Karabük'teki inanışa göre çocuk emziren bir kadın tarlada, bahçede bir yılan görürse hemen eve gelip yıkanmak zorundadır. Eğer banyo yapmaz ise çocuğunda yılcık hastalığının çıkacağına inanılmaktadır.

Yılcık hastalığının nazardan dolayı görüldüğüne inanılmaktadır. Bu durumda yılcık hastalığına yakalanan kişi yılcık ocağına götürülür, ocakta güsül abdesti aldırılır. Abdest aldırılan kişi, orada bulunan halk hekimi tarafından okunur.

- *Sarılık Hastalığı [Ağaoğlu vd., 2015, s. 125]*

Yeni doğan bebeğin sarılık hastalığına yakalanmaması için doğumdan sonra bebeğin koluna bir parça sarı yün ip bağlama inanışı bulunmaktadır. Beşiğine de

sarı ve kırmızı renklerde örtüler serilir. Doğum sonrasında ilk on gün boyunca bebeğin yıkama suyunun içerisine altın ve sarı çiçekler yerleştirilir. Yine çocuğun alnına bal mumu ile sarı altın yapıştırılması da görülen inanışlardan biridir. Sarılık hastalığına yakalanan çocuk ise sarılık ocağına götürülür. Sarılık ocağına getirilen çocuk üç kez ocak sahibinin söylediği günlerde yıkanır.

- *Dil Çözme Adeti [Ağaoğlu vd., 2015, s. 125]*

Konuşma çağına geldiği halde konuşamayan çocuklar için dil çözme adeti uygulanır. Bu gelenekte konuşamayan çocuk bir çanta içerisine konularak yedi ev dil topluyoruz diyerek dolaştırılır. Evlerden de elma, şeker, erik gibi meyveler verilir. Toplanan bu yiyecekler daha sonra çocuğa yedirilir. Dolaşılan ev sayısının kırk olduğu zamanlarda bulunmaktadır.

4.1.4.23. Diğer Batıl İnançlar

- *Fotoğraf Çekmek [Fatma AYDIN, Hatice ÇAVUŞOĞLU, Sehime AYHAN, Kişisel Görüşme: 2019]*

Eflani yöresinde insan suretini resmetmek veya fotoğraf çekme Allah'a şirik koşmak olarak düşünülmektedir. Bu sebeple ilçe içerisinde fotoğraf çeken veya çektiren insanlar görülmemektedir. Bu batıl inanışta, fotoğraf çekildiğinde uğursuzluk, bereketsizlik getireceğine, günah olduğuna inanılmakta ve fotoğraf çekmekten uzak durulmaktadır.

- *Elden Ele Makas Verilmez [Emine AYDOĞDU, Kişisel Görüşme: 2019]*

Eflani yöresindeki bu batıl inanış, elden ele makas, bıçak, balta, keser gibi kesici aletlerin verilmemesi çok yaygındır. İnanışa göre, bir kişinin elinden kesici alet alınır, o kişi ile kanlı bıçaklı kavga edilir, aralarında husumet doğar, kan davaları çıkar. Bu nedenler yöre halkı, birbirlerinin elinden özellikle makas ve bıçak almamaya özen göstermektedir.

- *Ekmek İnancı [Ağaoğlu vd., 2015, s. 139]*

Yöre halkı arasında ev içerisinde yerde ekmek parçası görülürse alınarak üç kere öpme, başa koyma ve üflenerek yeme inancı bulunmaktadır. Sokakta bir ekmek parçası görüldüğünde ise yine üç kere öpülüp başa konulmakta ve duvar gibi yüksek bir yere bırakılma inancı da yer almaktadır. Ekmek kırıntılarının zayi olması durumunda fakirleşileceğine inanılmaktadır.

Ayrıca bir kişinin yattığı odada ekmek kırıntılarının olması durumunda cinlerin o kişiyi rahatsız edeceğine inanılmaktadır.

Sacta yufka ekmeği pişirirken ise pişen ilk ekmek yöre halkı tarafından yenmez. Kişinin ilk yufka ekmeğini yemesi halinde eşinin öleceğine inanılmaktadır. Aslında ilk pişen yufka ekmeğinin yenmemesinin sebebi, sacın isini tozunu bu ilk pişen ekmeğin almasıdır.

- *Ocak, Sacayağı İnancı [Ağaoğlu vd., 2015, s. 139]*

Ev içerisinde yemeklerin yapıldığı yere *ocak* denmektedir. Bu ocakta üç veya dört ayaklı sac ayağı kullanılmakta ve tencere veya kazanların ateşin üstünde düzgün durmasını sağlamaktadır. Yemek pişirildikten sonra bu sac ayakları yerde bırakılmamaktadır. Mutlaka kenara kaldırılmakta veya duvara asılmaktadır. Yerde bırakılan sac ayaklarının eve uğursuzluk getireceğine dair inanış halk arasında yer almaktadır.

- *Su İnancı [Ağaoğlu vd., 2015, s. 140]*

Halk arasında tencere içerisinde boşuna su kaynatılmamaktadır. Tencerede boşuna kaynayan suyun düşmanları arttıracığına inanılmaktadır.

- *Ağuz İnancı [Ağaoğlu vd., 2015, s. 141]*

İneğin yavrulamasından sonra verdiği ilk süte *ağuz* adı verilmektedir. Bu ağuz yöre halkı tarafından pişirilerek yakın komşulara verilmektedir. Ağuz verilmesi sırasında üstüne biraz çörek otu serpilmiştir. Ağuzu alan komşu yiyip bitirdikten sonra kabı yıkayarak, içine biraz tuz koyar ve sahibine geri verir. Geri verirken de “damarı gür olsun” diye dua eder. İneğin tuz yemesinden dolayı kaba tuz koyma hadisesi gerçekleştirilir. Çörek otu ise nazardan korunmak için yapılmaktadır.

- *Çamaşır Yıkamaz [Yaşar ÇIKRIKÇI, Kişisel Görüşme: 2109]*

Eflani halkı cumartesi günü çamaşır yıkamazlar ve temizlik yapmazlar. Bu işlerin cumadan önce yapılmasının daha uygun olduğunu düşünürler. Çamaşırhanelerde cumartesi günü biri olursa bunun sonunu geldiğini düşünürler. Bu kişinin başına kötü bir şey geleceğine inanırlar.

- *Damadın Hırsız Olması [Bergüzar CEYHAN, Kişisel Görüşme: 2019]*

Halk arasındaki inanışa göre bir misafir gittiği evden sofranın tamamı kaldırılmadan kalkar ise o misafirin damadı hırsız olur.

- *Davulcu ve Zurnacı Getirilmeme [İsmail BİLDİK, Kişisel Görüşme: 2019]*
Eflani ilçesinde Güllüce Köyü'nde davul ve zurna gibi müzik aletleri asla çalınmaz, hatta köye davul ve zurna getirmeye bile cesaret edilemez. Bunun sebebinin köy içerisinde Şiy (Şeyh) Türbesi olarak bilinen büyük bir evliyanın yattığı esaslı bir türbe bulunduğu ve o evliyaya saygısızlık yapılacağına inanılmasıdır. Davulcunun davuluyla gelmesinden sonra davulcunun hastalanacağı veya öleceği düşünülmektedir.

4.1.5. Muhteva Bakımından Eflani'de Alkış, Kargış ve Batıl İnançlar

4.1.5.1. Din

Eflani bölgesinde geçmişten günümüze kadar yaşamış toplumun inancı, alkış, kargış ve batıl inançlara yansdığı görülmektedir. İslamiyet'in kabulünden sonra bu bölgede İslami unsurlar daha fazla görülmektedir.

- Allah kazadan saklasın
- Allah zihin açıklığı versin
- Allah selamet versin
- Allah gönlünüze versin
- Allah bela kaza vermesin
- Allah hayrını versin
- Allah kolaylık versin
- Allah yolunu açık etsin
- Allah bugününüzü aratmasın
- Allah ayağını taşa dolaştırmasın
- Allah nur içinde yatırsın
- Allah okuyanlarımızdan eylesin
- Allah işin saatin rast getirsin
- Allah eyilerini eksik etmesin
- Allah huzurunuzu bozmasın
- Allah razı olsun
- Allah ne muradın varsa versin
- Allah bin bereket versin

- Allah Hızır uğratsın
- Allah kahretsin
- Allah belasını versin
- Allah cezasını çalsın
- Allah'ından bulasın
- Şeytanından bulsun
- Şeytanına dolaşsın
- Allah ehlinden evladından çıksın
- Allah seni ölmüşlerinize kavuştursun
- Allah ondumasın
- Allah hayrını çalsın
- Allah en kötülerini tebelles etsin başına
- Kurban olduğum Allah her yerde
- Ağzında nur bitsin
- Ellerin cennet kapısı açsın
- Cenabı Hak kuru iftiradan sakınsın
- Kesene Hızır uğrasın
- Halil İbrahim bereketi versin
- Halil İbrahim sofrası olsun

4.1.5.2. Sağlık ve Sıhhat

Sağlık ve sıhhatin daim ve devam etmesi yada yok olup gitmesi sözlü kültür örneklerinde görülmektedir.

- Sıhhatimi daim eyle
- Acıya gelmeylesin
- İyi gün görürsün inşallah
- İyi gün görme inşallah

4.1.5.3. Gelin, Damat ve Düğünler

Gelenek, görenek, örf, adet toplum yaşayışı için önemli bir yer tutmaktadır. İslami açıdan evlenmek, yeni bir aile kurmak her zaman istenen ve tavsiye bir durum

olduğu için toplum kültüründe de yeni bir aile kurmak kutsal bir olgu olarak kabul edilmiştir. Bu nedenle, gelenek ve görenekler içerisinde en fazla düğün, gelin, damat unsurlarının yer aldığı alkış, kargış ve batıl inançlar yaygın olarak kullanılmaktadır.

- Düğünler mübarek günlerde bitirilir
- Düğünde kalburla su taşınır
- Gelinin ayağının altında bardak kırmak
- Gelin arkasından buğday atmak
- Gelinin üstüne asma gerilmesi
- Gelinin atına beyaz gömlek bağlamak
- Yeni gelin eşikten geçirilirken bal yedirmek
- Evlendikleri zaman damadın sağ eline kına yakılması
- Bal sürme
- Ev işi yapma
- Üst üste kına yakılmaz
- Mutsuz evlilik
- Yeni gelin ev benimsemesi
- Gelinin kucağına erkek çocuk verme
- Erkek çocuk yuvarlama

4.1.5.4. Doğa

Yıllar yılı insan ve doğa iç içe yaşamış, yiyeceğini, barınağını, giyeceğini ve bütün ihtiyaçlarını teknolojik ilerleme olmadan evvel doğadan karşılamaktaydı. Doğa olmadan insanın olmayacağı ve insan olmadan doğa olmayacağı için sözlü kültür anlatımlarında doğadan unsurlar da görülmektedir.

- Gök gürültüsü
- Kar yağma
- Yağmur duası
- Gökkuşağının altından geçmek

4.1.5.5. İnsan Uzuvarı

İnsanların gündelik hayattaki işlerini uzuvlarını kullanarak yapmaktadırlar. Bu nedenle bir insanın uzvunun olmaması veya o uzuv ile ilgili bir engelin olması kişinin yaşayışını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu nedenle özellikle kargışlarda insan uzuvlarının yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir. Alkış kullanımlarında ise insan uzuvlarının hareket engellenin olmaması veya o uzuvlara problem teşkil edecek engellerin meydana gelmemesi temenni edilmektedir.

- Eline ayağına taş dolaşmasın
- Ellerin dert görmesin
- Kara kaşlı kara gözlü bir şey versin sana
- Kör olmayasın inşallah
- Topal olmayasın
- İki burnundan gelesi
- Akli beyni guruyası
- Dede burunlu
- Dede suratlı
- Muşmula suratlı
- Şipi suratlı
- Burnundan gelsin
- Aşağıya eğil dizine dursun, yukarı doğru gözüne dursun
- Gözlerin fersiz dizlerin halsiz kalsın
- Ellerin cobuz olsun, ayakların topuz olsun
- Gözüne dizine dursun
- Dede bacaklı
- Dede kör
- Boynun altında kalasın
- Kulak çınlaması

4.1.5.6. Ağaç, Bitki, Meyve, Çiçek

Geçmişten günümüze hastalıkların tedavisinde ağaç, meyve, bitki ve bitkilerin çiçekleri kullanılmıştır. Günümüzde modern toplumda bile hala bu bitkilerin kullanımı

devam edilmektedir. Bitki, meyve ve çiçeklerin tanelerinin fazla olması, kokularının güzel olması ya da fiziki özelliklerinden dolayı sözlü kültür anlatımlarında kullanıldığı görülmektedir.

- Üzüm sofrası olsun
- Ocağına incir ağacı dikilsin
- Üzerlik tohumu
- Sarımsak kökü
- Çıtlak otu
- Susam çiçeği
- Çörek otu
- Reçel, ayva, yumurta yeme
- Gül koklama
- Mantar yedirmemek
- Ot suya koyma

4.1.5.7. Hayvan

İnsanların hayvanlarla iç içe yaşaması, hayvan davranışlarını gözlemlemeleri ve hayvanların özellikleri sözlü kültür anlatımlarına etkisinin olduğu görülmektedir. Bir hayvanın vahşiliği, yabaniliği, rengi gibi özellikleri ile kargış ve batıl inanç kullanımlarına yansıdığı görülür iken, başka bir hayvanın evcilliği, toplumdaki yeri, görünüşü gibi özellikleri de alkış kullanımlara etki etmiştir.

- Gara kurtlar yiyesi
- Kurtlar yesin
- Baykuş ötsün/baykuş türesin
- Ekmeğini it başını bit yesin
- Eşeğin kuyruğundan asılma yularından asıl
- Kedi koyma
- Atla gelin alma
- Kara kedi inancı
- Kedi girmemesi
- Köpek uluması

- Evin damına baykuş konması
- Ev yılanı
- Tavşan ve yılan görmek
- Kelebekler öldürülmez
- Karga gelmesi
- Karıncaya basmama
- Buzağın ters doğması
- Kurt dişi
- Geyik boynuzu
- Koç kafası asma
- Çiğ balık ve çiğ ciğer

4.1.5.8. Haftanın Günleri, Aylar, Kutsal Günler

Hem kutsal inançlarda hem de toplumsal yaşayışta kutsal günler, aylar veya belirli zaman dilimleri insanların tercihlerinde önemli bir rol oynamıştır. Sözlü kültür anlatımlarında da ayların, günlerin etkileri açıkça görülmek ile birlikte bunların kimisi somut deliller ile açıklanabilir iken diğerleri ise tamamen soyut dayanaklara sahiptir.

- Perşembe duvak serpmeye günü yapılır
- Kasım ayında ekin ekmek için dolunay beklenir
- Bayramın sonuna kadar sebze, meyve toplanmaz
- Hıdırellez
- Beddam

4.1.5.9. Yiyecek ve İçecekler

Günlük yaşayışta kutsal kabul edilen yiyecek ve içecekler sözlü kültür anlatımlarında da yerini bulmuştur. Özellikle Türk kültüründe önemli ve kutsal bir yere sahip olan ekmek ve toplumsal yaşayış ve sözlü kültürde görülmektedir.

- Ekmek atma
- Tereyağı sürme
- Şerbet dökme
- Ekmek inancı

- Su inancı
- Süt umar
- Kaplıca bulguru

4.1.5.10. Rüya

Rüya ve rüyada görülen nesnelere yorumlanması İslamiyet'ten önceki dönemlere kadar dayanmaktadır. Bu dönemlerde geleceği gören falcılar ve rüya yorumcuları insanların toplumsal yaşayışlarını ve karar verme yetilerini etkilemekteydiler. İnsanoğlunda var olan bu rüya inancı günümüze kadar süre gelmiş ve toplumun sözlü kültür anlatımlarında da yerini bulduğu görülmektedir.

- Rüyada odun görmek
- Rüyada diş çekilmesi
- Hastanın öleceğine yorulan rüyalar

4.1.5.11. Hamileler ve Bebekler

Çocuk sahibi olmak ve yeni doğan bebekler toplum içerisinde saygın ve önemli bir yere sahiptir. Teknolojinin ve bilginin bu kadar yaygın olmadığı zamanlar çocuk sahibi olan kadınlar ve yeni doğan bebeklerin geçirmiş olduğu rahatsızlıklar ve hastalıklar somut delillere dayanmasına rağmen, teknolojik yetersizlikten dolayı bunlar soyut kavramlar veya dini inanışlara göre anlamlandırılıyordu. Bu anlamlandırma günümüze kadar süre gelmiş ve sözlü kültür anlatımlarına da yansımıştır.

- Yeni doğan çocuklar 40 gün olmadan birbirine gösterilmez
- Bir yaşına kadar çocukların sacı kesilmez
- Çocuğun göbek bağına cami avlusuna bırakmak
- Yeni doğan çocuklara isim verme
- Yeni doğan bebeğin tırnak kesilmesi
- Yeni doğan bebeğin ilk banyosu
- Yeni doğan bebeğin ilk dişi
- Yeni doğan bebek ve üç harfliler
- Bebeği sıkı sarmak ve yüz örtüsü kapalı tutmak
- Bebek aynaya baktırılmaz

- Nazar için yıkama
- Burun sıkma
- Süt ile ovma
- Bebekle anne dışarı çıkmaz
- Cinsiyet belirlemek
- Doğumun kolay geçmesi
- Doğum sonrası
- Lohusa kadın

4.1.6. Muhteva Bakımından Eflani’de Alkış, Kargış ve Batıl İnançların Değerlendirilmesi

Toplumların manevi ve maddi kültürlerini, ahlaklarını, dini inançlarını, inanışlarını, yazılı ve sözlü edebiyatına yansımaları alkış, kargış ve batıl inançlar söylemleridir. Toplumda yaşayan insanların iyi veya kötü duygularını ifade etmekte bu söylemler yaygın olarak kullanılmaktadır ve bu özellikleri sayesinde sözlü kültürün taşıyıcısı konumunda yer almaktadırlar. Hemen her konu ile ilgili söylenebilen alkış ve kargışlar ile içinde birçok inanış barındıran batıl inançların insanlar üzerinde büyük etkisi vardır.

4.1.6.1. Anadolu ve Eflani Etkileşimi

Karabük iline bağlı Eflani ilçesi coğrafi konumu sebebiyle içe kapalı bir ilçe olarak yer almaktadır. Geçmişte farklı medeniyetlerin burada yer almış ve zaman içinde farklı etnik yapılar kaynaşmıştır. Göçebe topluluklar geldikleri yerlerdeki inanışlarını tümü ile terk etmeyip geldikleri yerlerde kısmen veya tamamen yaşatmışlardır. Bu yüzden Eflani’de görülen halk dilindeki sözlü folklor ürünleri hem buralara gelip yerleşen Türklerin eski inançlarından hem İslam inancından hem de Türklerden önce buralarda yaşayan toplumların inançlarından izler taşır. Kısaca günümüzde Eflani ilçesinde görülen alkış, kargış ve batıl inanışlar Anadolu’da görülenlerden farklı değildir.

4.1.6.2. İslami Unsurlar

Eflani ilçesinde, uzun tarihsel geçmişe sahip Türk milletinin alkış, kargış ve batıl inançlarında İslamiyet öncesindeki inanışların etkisini ve izlerini görmek mümkündür. Tanrı olarak isim verilen göklerdeki yüce bir varlık ve bu varlığa edilen dua ve beddualar günümüze kadar gelmiştir. Somut unsulara dayanmayan inanışlar hala etkisini alkış, kargış ve batıl inançlar da sürdürmektedir. Diğer yandan, İslamiyet'in kabul edişinden sonraki döneme ait İslam unsurları da bu söylemlere eklenmiştir. Alkış, kargış ve batıl inanışlarda Allah, Kuran-ı Kerim, peygamber, cin gibi unsurlar alkış ve kargışlarda kullanılmaktadır. Ayrıca, alkış ve kargışlar da dualarda, belanın defedilmesinde ve rahmetin dilenmesinde Allah unsuru kullanılmaktadır. Geçmişten günümüze kadar eski inançlarla İslami inançlar iç içe olarak söylemlere yansımıştır. (Örn; *Allah Kazadan Saklasın. Allah Zihin Açıklığı Versin. Allah Hayrını Versin. Allah Kahretsin. Allah'ından Bulasın. Şeytanından Bulsun.*)

4.1.6.3. Örf, Adet ve Geleneklerin İzleri

Eflani ilçesindeki alkış, kargış ve batıl inançlar, insan ve dini inanç merkezli psiko-sosyal örüntülü yapının sözlü ve yazılı kültüre yansımalarıdır. Bu yöredeki alkış ve kargışlar, bir yandan sözlü ve yazılı kültür atlasının günümüze ulaşan izlerini taşımakta ve diğer yandan yaşanan dönemin toplum ve insanlarından izler taşımakta ve toplumun dinamik pratiklerini yansıtmaktadır. Ayrıca toplumun örf, âdet, gelenek, görenek ve anane gibi inanç ve ahlak değerleri çizilmiş ve bu değerler sözlü anlatım ve dil aracılığıyla şekillendirilmiştir. (Örn; *Vardığın Yerde Mutlu Ol, Ananın Evini Unut. Kara Kaşlı Kara Gözlü Bir Şey Versin Sana. Allah Hızır Uğratsın. Şipi Suratlı. Davun Çıkasınca. Perşembe Duvak Serpme Günü Yapılır. Düğünde Kalburla Su Taşınır. Atla Gelin Alma.*)

4.1.6.4. Toplumsal Yaşayışın İzleri

Eflani ilçesinde kullanılan alkış, kargış ve batıl inançlarda, toplum ilişkilerinin biçimlenişi, toplumsal hayatının çeşitli yönlerini, sosyo-ekonomik kültürel kodlara ilişkin ipuçları görülmektedir. Toplumun bağlı buldukları örf ve adetlerinin, yöre insanlarının düşünce yapılarını, beğenilerini, kızgınlıklarını, hayatı algılama biçimlerini, çeşitli sosyal, psikolojik ve tarihi gerçeklerin izlerini kalıntılarını yansıtmaktadır. Alkış,

kargış ve batıl inanç söylemlerini yöresel biçimleriyle kullanmışlar ve anlatımı güçlendirmiş, duyguları belirleyici kılmışlardır. Ayrıca, bu söylemlerin günümüzde kullanılması, toplumun deneyimlerinin nesilden nesile aktarılmasında işlevsel bir araç haline getirmiştir. (Örn; *Gelin Arkasından Buğday Atmak. Gelinin Atına Beyaz Gömlek Bağlamak. Erkeğin Önünden Bayanlar Geçmez. Oğul Ekmeği Ye. Allah Ayağını Taşa Dolaştırmasın. Üzüm Sofrası Olsun. Devrile Galası. Ağzından Çıkan Koynuna Girsin.*)

4.1.6.5. Üslup Şekli

Eflani ilçesindeki alkış, kargışlarda, alkışlanan veya kargışlanan kişilerin çerçevesini, gelenek ve toplumun kuralları belirler. Özellikle kargışlarda, teşhir, sövgü, küfür gibi aşağılamalar yoktur. Yüksek kızgınlık ve öfke durumlarında bile en olumsuz duyguların dışı vurulmasında kaba sövgüler görülmemektedir. Her ne dileniyorsa her zaman yaratandan dilenmektedir. Bazı kargışlarda, olumsuz anlar bulunurken bile kısmen olumlu duygularda barındırmaktadır. (Örn; *Ağzından Çıkan Koynuna Girsin. Ya Sabır. İki Burnundan Gelesi. Yıkıla Kalsın. Şeytanından Bulsun. Allah Ehlinde Evladından Çıksın. Kanın İçine Aksın.*)

4.1.6.6. Toplumun Değer Yargıları

Eflani ilçesindeki alkış ve kargışlar, toplumun değer yargılarını içeren özlü sözlerdir. Toplumun değer yargılarının ve milli karakterinin izlerini bulmak mümkündür. Bu söylemlerin bir kısmı bir kısmı şartların ve insanların hayata bakışının değişmesiyle kullanıştan kalkmış, bir kısmı ise günümüze kadar gelmeyi başarmıştır. Yörede kullanılan alkış ve kargışların çoğu, bireysellik çizgisini aşarak duygu ve düşünce yoluyla topluma mal olarak anonimleşmiştir. (Örn; *Yağlı Kurşunlara Gidesin. Ak Tekkeli Görmeyesin. Topal Olmayasın. Oğul Ekmeği Ye. Allah Okuyanlarımızdan Eylesin. Kesene Hızır Uğrasın. Ocağına İncir Ağacı Dikilsin. Ocağı Söğünesi. Bekine Kalası. Boynu Altına Gidesi. Burnundan Gelsin.*)

4.1.6.7. Dil Olgusu

Alkış, kargış ve batıl inançlar geçmişten günümüze Türk kültüründe her dönem yer alan söylemlerdir. Bu söylemler, Türk kültürünün, toplumsal yapının sosyolojik, ekonomik yapısını yansıtmakta ve geçmişten günümüze kadar gelebilen söylemler o

dönemin izlerini taşımaktadır. Ayrıca, dil olgusu yaşanan bir canlı gibi yıldan yıla değişerek farklı özellikler sergilemekte ve her dilin bir kimliği olması sebebiyle farklı zaman ve coğrafyalarda aynı dili konuşan toplumlar arasındaki farkları ortaya koyulmakta, dillerin sahip oldukları unsur özellikleri diğer dillerden ayrılmasına sebep olmaktadır. (Örn; *Eline Ayağına Taş Dolaşmasın. Tekerine Taş Dolaşmasın. Allah Ayağını Taşa Dolaştırmasın. İşinin Saati Rast Gelsin. Allah İşin Saatin Rast Getirsin. Allah Bin Bereket Versin. Halil İbrahim Bereketi Versin. Halil İbrahim Sofrası Olsun.*)

4.1.6.8. Dinler ve İnanç Sistemleri İzleri

Alkış, kargış ve batıl inançlar, geçmişten yaşanılmış dinler ve inanç sistemleri hakkın bilgi sahibi olunmasına olanak sağlamaktadır. Ayrıca, her toplumun zaman içinde yaşadığı döneme ait bilgiler ve yıllar geçtikçe toplumların değişiklik göstermesi ve bu değişikliklerin altında yatan nedenler alkış, kargış ve batıl inanç söylemleri sayesinde anlaşılabilir. (Örn; *Allah Kazadan Saklasın. Allah Okuyanlarımızdan Eylesin. Kesene Hızır Uğrasın. Nazar için kurt dişi, üzerlik tohumu kullanımı. Zaman içinde muska ve nazar boncuğu kullanımı yaygınlaşmış ve günümüzde okuma adeti kullanılmaya başlanmıştır.*)

4.1.7. Eflani’de Bulunan Alkış, Kargış ve Batıl İnançların Dil Özellikleri

4.1.7.1. Gerçek Anlamlı

- Kör olmayasın inşallah
- Topal olmayasın
- Allah kazadan saklasın
- Sıhhatimi daim eyle
- Vardığın yerde mutlu ol, ananın evini unut
- İyi gün görürsün inşallah
- Allah selamet versin
- İşiniz rast gitsin
- Allah gönlünüze versin
- Allah bela kaza vermesin
- Güle güle git
- Allah hayrını versin

- Hayırlı yolculuğunuz
- Hoş geldin
- Sefa geldin
- Sefalar getirdin
- Allah kolaylık versin
- Kara kaşlı kara gözlü bir şey versin sana
- Allah yolunu açık etsin
- Allah bugününüzü aratmasın
- Oğul ekmeği ye
- Allah okuyanlarımızdan eylesin
- Allah işin saatin rast getirsin
- Cenabı hak kuru iftiradan sakınsın
- Allah eyilerini eksik etmesin
- Allah huzurunuzu bozmasın
- Allah razı olsun
- Allah ne muradın varsa versin
- Allah bin bereket versin
- Baş başa kalalım
- Bin bereket versin settar
- Allah evlatların bağışlasın
- Safa ile hoşça kalın
- Hak saklasın yavrum seni nazardan
- Bizi seven ahbablar merd' olsun
- A gelin gınan kutlu olsun
- Allah kahretsin
- Allah belasını versin
- Devrile galası
- Gara kurtlar yiyesi
- Ocağı söğünesi
- Ya sabır
- Depesi üstü gelesin

- Boynun altında kalasın
- Hotur hotur hortlayası
- Mezar yüzü görmeyesi
- Depesi üstün gitsin
- Ah bok yiyesi
- Geberesice
- Yıkıla kalsın
- Allah'ından bulasın
- Bekine kalası
- Şeytanından bulsun
- Günü gününden kötü gelsin
- Şeytanına dolaşsın
- Allah ehlinden evladından çıksın
- Kurtlar yesin
- Allah seni ölmüşlerinize kavuştursun
- Davun çıkasica
- Sıçan yisin meşini
- Bizi yeren düşmanlar gahrolsun (aman)

4.1.7.2. Mecaz Anlamlı

- Eline ayağına taş dolaşmasın
- Ellerin dert görmesin
- Çit sürene iyi iş göresin
- Tekerine taş dolaşmasın
- İşinin saati rast gelsin
- Allah ayağını taşa dolaştırmasın
- Allah nur içinde yatırsın
- Ağzında nur bitsin
- Ellerin cennet kapısı açsın
- Bir tuttuğun altın öbür tuttuğun gümüş olsun
- Gatem et

- Canı çıkmayasıca
- Kesene hızır uğrasın
- Allah hızır uğratsın
- Galbiniz nur ile dola
- Allah zihin açıklığı versin
- Acıya gelme yesin
- Evde dirli(ği)n datlı olsun
- Allah cezanı çalsın
- Gor guyulasıca
- Yerin dibine batsın
- Sülalesi kurusun
- Boynu altına gidesi
- Ocağına incir ağacı dikilsin
- Giran guyulası
- Ağzından çıkan koynuna girsin
- Ateş guyulası
- Evini ateş alsın
- İki burnundan gelesi
- Akli beyni guruyası
- Zıkkımın kökünü yiyesi
- Kara kan içesi
- Burnundan gelsin
- Ekmeğini it başını bit yesin
- Aşağıya eğil dizine dursun, yukarı doğru gözüne dursun
- Gözlerin fersiz dizlerin halsiz kalsın
- Ellerin cobuz olsun, ayakların topuz olsun
- Çatla patla gayına
- Senin annen hotur hotur hortlasın aman
- Başına dağlar düşe
- Kör olası gaynana
- Tutula (da) galsın yüz bin sene diyen dilleri

- Kefeni boynuna dolasın da ağlasın

4.1.7.3. Teşbih

- Üzüm sofrası olsun
- Halil İbrahim sofrası olsun
- Halil İbrahim bereketi versin
- Dede suratlı
- Muşmula suratlı
- Dede bacaklı
- Dede kör
- Dede burunlu
- Şipi suratlı

4.1.7.4. Zıt Anlamlı

- Aşağıya eğil dizine dursun, yukarı doğru gözüne dursun

4.1.7.5. Hitabet Sözleri İle Başlayan

- Ya sabır

4.1.7.6. Bir Cümleden Oluşanlar

- Allah kazadan saklasın
- Allah zihin açıklığı versin
- Allah selamet versin
- İşiniz rast gitsin
- Allah gönlünüze versin
- Allah bela kaza vermesin
- Allah hayrını versin
- Allah ayağını taşa dolaştırmasın
- Allah nur içinde yatırsın
- Allah okuyanlarımızdan eylesin
- Allah razı olsun

- Allah ne muradın varsa versin
- Allah bin bereket versin
- Allah Hızır uğratsın

4.1.7.7. Somut Anlamlı

- Kör olmayasın inşallah
- Topal olmayasın
- Kara kaşlı kara gözlü bir şey versin sana
- Kara haberin gelsin
- Yağlı kurşunlara gidesin

4.1.7.8. Soyut Anlamlı

- Ağzında nur bitsin
- Ocağına incir ağacı dikilsin
- Gara kurtlar yiyesi
- Ellerin cennet kapısı açsın

4.1.7.9. Kime Söylendiği Belli Olmayan

- Güle güle git
- Oğul ekmeği ye
- Gatem et
- Allah belasını versin
- Gara kurtlar yiyesi
- Ocağı söğünesi
- İki burnundan gelesi

4.1.7.10. Tariz

- Allah seni ölmüşlerinize kavuştursun

4.1.7.11. Benzetme

- Dede suratlı
- Muşmula suratlı
- Şipi suratlı
- Dede burunlu
- Dede kör
- Dede bacaklı

4.1.7.12. Kendine Söylenen

- Sıhhatimi daim eyle

4.1.7.13. Bir Kelimeden Oluşanlar

- Geberesice

4.1.7.14. Kelime Tekrarlı ve İkilemeli Olanlar

- Hotur hotur hortlayası

4.1.7.15. Birden Fazla Cümleden Oluşanlar

- Vardığın yerde mutlu ol, ananın evini unut

4.1.8. Eflani’de Bulunan Alkış, Kargış ve Batıl İnançların Dil Özelliklerinin Değerlendirilmesi

4.1.8.1. Alkışlar

a. Cümle Tipi

Alkışlar genel anlamda kişinin memnuniyetini, olumlu temennisini aktarmak için kullanılan kalıplaşmış söylemler olduğu için çok uzun cümlelerden oluşmamaktadır. Buna bağlı olarak Eflani bölgesinde incelenen alkışlarda da genel olarak uzun cümleler şeklinde söylenen alkışlara çok fazla rastlanmamıştır. Bütün alkışlar basit cümle şeklinde olup, birleşik cümleler yer almamaktadır.

Eflani yöresinde incelenen alkışların büyük bir kısmında yüklem sonda yer almış ve düz yani kurallı cümle yapısı bulunmaktadır. Nadiren de olsa devrik cümle yapıları görülmüştür. (Örn; *Allah Kazadan Saklasın. Allah Zihin Açıklığı Versin. Allah Selamet Versin. Kara Kaşlı Kara Gözlü Bir Şey Versin Sana.*)

b. Özne Kullanımı

Yörede kullanılan alkışlarda ikinci tekil kişi, ikinci tekil kişinin iyelik almış durumu ve Allah özne olarak kullanılmaktadır. Allah'tan başka nadiren diğer kişiler, bazı nesnelere ve varlıklar da özne olarak kullanılmaktadır. Allah ismi alkış içerisinde, duanın içtenliği ve samimiyetine vurgu yapmak amacıyla kullanıldığı görülmüştür. İkinci tekil kişinin iyelik ekiyle ve zamir *n*'sinin şekil olarak birbirine benzemesi iyelik eki almış ikinci tekil kişi ve üçüncü tekil kişinin birbirine karışmasına neden olur. Bu nedenle söz dizisinden söylemlerin üçüncü tekil kişi yerine ikinci tekil kişiyi belirttiği anlaşılabilir. (Örn; *Allah Yolunu Açık Etsin. Allah Bugününüzü Aratmasın. Ellerin Cennet Kapısı Açsın. Kesene Hızır Uğrasın. Allah Kahretsin. Ateş Guyulası.*)

c. İkinci Tekil Kişiden Özne

Kullanılan alkışlarda özne olarak ağırlıklı olarak ikinci tekil kişi kullanılmaktadır. İkinci tekil kişi kullanılan özneler de her zaman gizli özne kullanılmıştır ve alkıştan etkilenen ikinci tekil kişidir. Kullanılan ikinci tekil kişiler, yaygın olarak işi yapan olmayan, bunun yerine maruz kalması veya etkilenen öznelerdir. Bu cümleler isteme cümleleridir ve cümlelerdeki yüklem istek veya istek anlamında emir çekimiyle oluşturulmuş yüklemelerdir. (Örn: *Topal Olmayasın. İyi Gün Görersin. Ağzında Nur Bitsin*) İkinci tekil kişinin yanında, diğer kişiler de özne olarak kullanılabilir. Yalnız bu cümleler ikinci tekil kişi kadar yaygın olarak kullanılmadığı görülmektedir. Nadir olan bu cümlelerde birinci tekil ve çoğul kişiler, ikinci çoğul kişi, üçüncü tekil ve çoğul kişiler kullanılmaktadır. (Örn; *İşiniz Rast Gitsin*)

d. Tanrı'nın Özne Olma Durumu

İkinci tekil kişi ve ikinci tekil kişi iyelikli unsurlar ile beraber en çok kullanılan öznelerden biri "Allah, Tanrı" adıyla yaratandır. En çok kullanılan hali ise "Allah"

ismidir. (Örn; *Allah Gönlünüze Versin. Allah Selamet Versin. Allah Kazadan Saklasın. Cenabı Hak Kuru İftiradan Sakınsın.*)

e. İkinci Tekil Kişi İyelikli Unsurlardan Özne

Alkışlarda ikinci tekil kişi iyelikli unsurlar yaygın olarak özne olarak kullanılmaktadır. Diğer yandan, ikinci tekil kişi iyelik eki alan cansız varlıklar özne konumunda olduğunda, söylenen alkış doğrudan ikinci tekil kişiyi de etkilemektedir. Buda, kişilerin sahibi olduğu nesnelere veya ilgili olduğu kişilerin başlarına gelmelerinden etkilenmesine sebep olur. (Örn; *İşinin Saati Rast Gelsin. Kesene Hızır Uğrasın. Vardığın Yerde Mutlu Ol, Ananın Evini Unut. Bir Tuttuğun Altın Öbür Tuttuğun Gümüş Olsun.*)

f. Özne Olan Diğer Unsurlar

Kullanılan alkışlarda, yukarıda bahsedilenler özneler dışında da farklı unsurlar özne konumunda kullanılmaktadır. Bu cümlelerde özne-yüklem ilişkisi sonucunda ortaya çıkan olumlu durumlar, iyelikli veya zamirli cümle öğeleri aracılığı ile ikinci tekil kişiye yöneltilmektedir. (Örn; *Kara Kaşlı Kara Gözlü Bir Şey Versin Sana. İşinin Saati Rast Gelsin*)

g. Nesnelere

Kullanılan alkışlardaki nesnelere ağırlıklı olarak, ikinci kişi iyelikli unsurlar ile açık veya eksiltili hallerinde ikinci tekil kişilerden oluşmaktadır. Bunların dışında, diğer şahıslarla diğer unsurlar da nesne konumunda kullanılabilir. İkinci tekil kişiden nesne olan alkışlarda, söylenen iyilikler cümle içerisindeki diğer öğelerinde yerini almaktadır. Bahsi geçen iyilikler, alkışı söyleyen kişinin sevdiğinin yaşamasını veya ömrünün uzun olmasını, refah ve bolluk içinde yaşamasını işaret etmektedir. Bu alkışlardaki nesnelere, öznenin yaptığı işlerden etkilenmekte, cümle içerisinde özne ve nesne dışındaki diğer öğelerin ifadesini bulan alkıştan etkilenmektedir. (Örn; *Allah Okuyanlarımızdan Eylesin. Allah Eyilerini Eksik Etmesin*)

h. İkinci Tekil ve Çoğul Kişi İyelikli Unsurlardan Nesne

Alkışlardaki bazı nesnelere, ikinci tekil ve çoğul kişi iyelikli unsurlardan meydana gelmektedir. Bu nesnelere alkışın söylendiği kişinin, ikinci tekil kişinin, iyelik eki kullanılarak bağlandığı herhangi bir uzvu veya herhangi bir cansız varlıktır. Bu nedenle, alkıştan etkilenen uzuv veya cansız varlık aracılığıyla ikinci tekil veya çoğul kişidir. (Örn; *Ağzında Nur Bitsin. Ellerin Cennet Kapısı Açsın. Allah Huzurunuzu Bozmasın.*)

i. İsim Tamlamalarından Nesne

Alkışlarda, isim tamlamasından meydana gelen nesnelere vurguladığı ağırlıklı olarak özne, açık veya eksilteli dolaylı tümleç veya iyelik ekleri kullanılmasıyla ikinci tekil kişidir. (Örn; *Allah Zihin Açıklığı Versin. İşinin Saati Rast Gelsin. Allah İşin Saatin Rast Getirsin. Üzümler Sofrası Olsun.*)

j. Eksilteli Nesne

Eksilteli nesnelere kullanılan alkışlarda yaygın olarak ikinci tekil kişi kullanılmakla beraber, alkışın kişinin yüzüne karşı değil de gıyabında söylendiği durumlarda nesne üçüncü tekil kişi olmaktadır. (Örn; *Allah [seni/onu] Kazadan Saklasın. Allah [sana/ona] Zihin Açıklığı Versin. Allah [sana/ona] Selamet Versin. Allah [sana/ona] Bela Kaza Vermesin*)

k. Dolaylı Tümleç

Yöre içerisindeki alkışlarda yönelmeli, kalmalı ve çıkmalı olmak üzere çeşitli dolaylı tümleçler kullanılmaktadır. Kullanılan alkışlarda bulunan dolaylı tümleçlerin, eylemin olumlu yönleriyle değişik kişiler arasında, ağırlıklı olarak ikinci kişiler arasında bir bağ kurduğu görülmektedir. Bu bağında farklı biçim ve şekillerde olduğu belirlenmiştir. (Örn; *İşiniz Rast Gitsin. Güle Güle Git. Acıya Gelmeyesin.*)

l. Dolaylı Tümleç-Özne İlişkisi

Alkışlarda, cümle içerisinde dile getirilen dilek veya temenniler ile söylenen kişiyi kötü durumda görme isteği, dolaylı tümleç konumunda yer alan zamirler

kullanılarak doğrudan kişiye yöneltilmektedir. (Örn; *Kara Kaşlı Kara Gözlü Bir Şey Versin Sana*)

m. -asıca/-esice Eklerinin Kullanımı

-asıca/-esice ekleri daha çok kargışlarda kullanılmak ile birlikte nadiren de olsa alkışlarda da söylenmektedir. Burada, *-ası/-esi* sıfat-fiil ekinin, *-ca/-ce* eşitlik ekiyle genişletilmesinden *-asıca/-esice* eki oluşmaktadır. Bu ekler, Eski Anadolu Türkçesi döneminde gelecek zaman için kullanılmasına dayandığı anlaşılmaktadır. Bu ekinde özelliklerinden, kullanımının zaman anlamından ziyade, istek olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Ayrıca, ek üzerine *-ca/-ce* eşitlik ekinin getirilmesiyle, başlangıçta yapı içerisinde kip görevinde kullanıldığı, fakat kip ekinin özelliğinin unutulmasıyla, kip eki yerine, sıfat-fiil eki olarak algılandığını görülmektedir.

Genel olarak alkışlarda, tasarlama kiplerinden, istek ve emir çekimleri kullanılarak kurulmaktadır. Fakat bu noktada kullanılan emir çekiminin istek ve temenni anlamında olduğu görülmektedir. Alkışların yapısında istek ve temenni anlamı yatmaktadır. Eğer bir istek veya temenni Tanrı'ya dönük ise, Allah'tan bu istek ve temenninin olması isteniyorsa, alkışı söyleyen kişinin inancı açısından dilek, temenni veya yalvarma dışında herhangi bir şeyin söz konusu olmadığı açıkça anlaşılmaktadır.

Alkışlar, söyleyen kişinin içinden gelen istek, dua ve temennilerinin kısa olarak ifade edildiği söylemler olduğu için, incelenen alkışlar içerisinde isim cümlesinin kullanıldığı görülmemektedir.

4.1.8.2. Kargışlar

a. Cümle Tipi

Kargışlar, genel anlamda kişinin içinde bulunduğu olumsuz ve kötü durumdan kurtulmak için söylediği kötü ve nefret içeren olumsuz temennisini aktarmakta kullanılan kalıplaşmış söylemler olduğu için çok uzun cümlelerden oluşmamaktadır. Bu nedenle, Eflani bölgesinde incelenen kargışlarda uzun cümleler şeklinde söylenen kargışlar görülmemiştir. Bütün kargışlar basit cümle şeklinde olup, birleşik cümleler yer almamaktadır.

b. Özne Kullanımı

Eflani yöresinde kullanılan kargışlarda ikinci tekil kişi, ikinci tekil kişinin iyelik eki almış unsurları ve yaratanın Tanrı, Allah gibi isimleri özne konumunda kullanılmaktadır. Diğer yandan, söylenen dışındaki kişiler ve cansız varlıklarda özne olarak da yer alabilmektedir. Farklı yörelerdeki kargışlarda olduğu gibi genel yapıda özne kullanımları da dil bilgisi kuralları içerisinde olmaktadır. (Örn; *Allah Kahretsin. Allah Cezanı Çalsın. Allah'ından Bulasın*)

c. İkinci Tekil Kişiden Özne

Kargışın söylendiği kişi yaygın olarak ikinci tekil kişi olduğu için en fazla kullanılan öznelerden birisi ikinci tekil kişidir. İkinci tekil kişi kullanılarak yapılan özneler genellikle gizli özne olarak yer almaktadır. İkinci tekil kişi öznelerinin dışında, birinci tekil ve çoğul kişiler, ikinci çoğul kişiler ve üçüncü tekil ve çoğul kişilerde özne konumunda kullanılmaktadır. Diğer yandan, doğrudan üçüncü tekil kişiye söylenen ve kargışın söylendiği kişinin gıyabında konuşulan kargışlarda bulunmaktadır. (Örn; *Depesi Üstü Gelesin. Boynun Altında Kalasın.*)

d. Tanrı'nın Özne Olma Durumu

Yöre de kullanılan yaygın kargışlarda özne “Allah, Tanrı, Mevla” gibi yaratanın isimlerinin kullanıldığı öznelerdir. Bu özneler içerisinde de en çok karşılaşılan “Allah” ismidir. Bazı kargışlarda, üçüncü tekil kişi anlamı olmakla birlikte, aslında bahsedilen asıl muhatabın ikinci tekil kişi olduğudur. (Örn; *Allah Belasını Versin. Allah Cezanı Çalsın. Allah'ından Bulasın. Allah Ehlinden Evladından Çıksın.*)

e. İkinci Tekil Kişi İyelikli Unsurlardan Özne

Kullanılan kargışlarda, ikinci tekil kişi iyelikli unsurlar da sıklıkla özne konumunda kullanıldığı görülmektedir. Bu kargışlarda ikinci tekil kişi iyelik eki almış cansız varlıklar özne konumunda olduklarında, özneye yöneltmiş kargış doğrudan ikinci tekil kişiyi etkilemektedir. Bu durum, insanların sahip oldukları cansız varlıkların veya ilgili kişilerin söylenen kargışın başlarına gelmesinden dolayı etkilenmesi yüzündendir. Kargışlarda söylenen durumların gerçekleşmesi durumunda, bahsedilen

cansız varlıklar ve nesnelere ikinci tekil kişi için kötü sonuçlar doğuracağı görülmektedir. (Örn; *Evini Ateş Alsın. Ağzından Çıkan Koynuna Girsin. Boynun Altında Kalasın. Sülalesi Kurusun. Ocağına İncir Ağacı Dikilsin. Ekmeğini İt Başını Bit Yesin*)

f. Özne Olan Diğer Unsurlar

İkinci tekil kişi ve ikinci tekil kişi iyelikli unsurların dışında da özne konumunda kullanılan çeşitli unsurlar bulunmaktadır. Bu kargışlarda, özne-yüklem ilişkisi sonucunda ortaya çıkan olumsuz durumlar, iyelikli veya zamirli cümle unsurları kullanılarak ikinci tekil kişiye yöneltilmektedir. (Örn; *Kurtlar Yesin. Şipi Suratlı. Ak Tekkeli Görmeyesin. Seni Götüren Adamın Tekerini Kırılısın. Dede Suratlı*)

g. Nesnelere

Eflani yöresinde incelenen kargışlarda, cümle öge unsuru olarak nesnelere alkışlara oranla daha az kullanıldığı görülmektedir. Kargışlarda kullanılan nesnelere ikinci tekil kişi iyelikli unsurlu açık veya eksilteli biçimde kullanılmaktadır. Ayrıca, diğer şahıslara ait diğer unsurlarla da nesne olmaktadır. Kargışlardaki nesnelere tekil ikinci kişiden de oluşmaktadır. Bu nesnelere kullanıldığı kargışlardaki kötü ve olumsuz durumlar cümlenin farklı öğelerinde yerini almaktadır. Bu olumsuz ve kötü durumlar kargışın söylendiği kişinin maruz kalması istendiği durumlardır. (Örn; *Allah Seni Ölmüşlerinize Kavuştursun*)

h. İkinci Tekil ve Çoğul Kişi İyelikli Unsurlardan Nesne

Yörede kullanılan kargışlarda nesne olarak ayrıca, kargışın söylendiği kişinin ikinci tekil kişinin iyelik unsuru aracılığıyla ifade edilen herhangi bir uzvu veya şeyi kullanılmaktadır. Kargışın etkilediği uzvu veya nesne tekil veya çoğul ikinci kişi durumundadır. (Örn; *Allah Hayrını Çalsın. Allah Cezanı Çalsın.*)

i. İsim Tamlamalarından Nesne

Eflani'de kullanılan kargışlarda cümle öğelerinden nesne konumunda isim tamlamalarının kullanıldığı görülmektedir. Bu kargışlarda, nesne olan isim

tamlamalarının ifade ettiği durum, özne açık veya eksiltili dolaylı tümleç ya da iyelik eki aracılığı ile ikinci tekil kişiye yöneliktir. (Örn; *Ocağına İncir Ağacı Dikilsin. Mezar Yüzü Görmeyesi. Zıkkımın Kökünü Yiyesi*)

j. Eksiltili Nesne

Ayrıca, kargışlarda eksiltili nesne kullanımlarında görülmekte ve yine bu nesnelere ikinci tekil kişiye yöneltilmektedir. Eğer kargış, söylenen kişinin yüzüne söylenmiyor, bunu yerine gıyabında konuşuluyor ise kargıştaki nesne üçüncü tekil kişiye dönüşmektedir. Diğer yandan, olumsuz ve kötü durum yüklenen genellemelerde nesne, “sen” veya “o” öznelerine dönüşebileceği gibi “kimse” de olabilmektedir. (Örn; *Allah [seni/onu] Kahretsin. [seni/onu] Gara Kurtlar Yiyesi. [seni/onu] Kurtlar Yesin. Allah [seni/onu] Ölmüşlerinize Kavuştursun.*)

k. Dolaylı Tümleç

Yöre içinde kullanılan kargışlarda, yönelmeli, çıkmalı veya kalmalı gibi çeşitli dolaylı tümleçlere rastlanabilmektedir. Kargış içinde kullanılan dolaylı tümleçlerin, bahsi geçen eylemin olumsuz yönleriyle, farklı kişiler arasında, ağırlıklı olarak ikinci kişiler arasında bir bağ kurduğu görülmektedir. Ayrıca dolaylı tümleçlerin, eylemin olumlu veya olumsuz yönleriyle, değişik kişiler arasında, özellikle de ikinci kişiler arasında bir bağ kurulduğu görülmektedir. Bu bağ, kargış içerisinde değişik biçimlerde kurulabilmektedir. (Örn; *Ağızından Çıkan Koynuna Girsin. Yerin Dibine Batsın*)

l. Dolaylı Tümleç-Özne İlişkisi

Yörede kullanılan kargışlar içerisinde, kargışın odak noktasının dolaylı tümleç olduğu kargışlarda bulunmaktadır. Kargışın söylendiği kişinin maruz kalması istenen kötü ve olumsuz durumlar dolaylı tümleç yoluyla ifade edilir. Bu kargışlarda, dolaylı tümleçte söz konusu edilen şeye özne yönelmekte, dolaylı tümleç ile söz konusu edilen şeyde ve yerde bulunması istenmekte ve dolaylı tümleç ile söz konusu edilen durumdan dolayı iyi veya kötü durum istenmektedir. (Örn; *Ocağına İncir Ağacı Dikilsin. Bekine Kalası. Şeytanına Dolaşsın. Boynu Altına Gidesi. Burnundan Gelsin.*)

m. Dolaylı Tümleç-Nesne İlişkisi

Eflani'deki kargışlarda, dolaylı tümleç ile anlatılan karşılaştırılması veya karşılaştırılmaması istenen durumlar nesneye yüklenmektedir. Kargıştaki bu nesnelere açık veya eksiltileli ise özne ikinci tekil kişi konumundadır. İncelenen bu tip kargışlarda, cümle içerisinde bulunan kötü durumlar ve olumsuzluklar iyelik unsuru almış dolaylı tümleç kullanılarak iyeliğin belirttiği kişiye yöneltilmektedir. (Örn; *Allah [seni/onu] Kahretsin. [seni/onu] Gara Kurtlar Yiyesi. [seni/onu] Kurtlar Yesin.*)

n. Dolaylı Tümleç-Zamir İlişkisi

Eflani'deki kargışlarda, karşıdaki kişiyi kötü ve olumsuz durumlarda görme isteği dolaylı tümleç olan zamirler kullanılarak doğrudan kişiye yöneltilmektedir. Cümle içerisinde yöneltilen bu kişi yaygın olarak ikinci tekil kişi durumundadır. (Örn; *Burnundan Gelsin. Şeytanından Bulsun. Günü Gününden Kötü Gelsin. Allah Ehlerinden Evladından Çıksın.*)

o. İstek ve Emir Kipi Çekimleri

Eflani'deki kargışlarda genel olarak tasarlama kiplerinden, istek veya emir çekimleri kullanılarak kurulduğu görülmektedir. Burada kullanılan emir çekimlerinin istek anlamında ve görevinde olduğu anlaşılmaktadır. Kargışı söyleyen kişinin aciz bir durumda olması, kötülük karşısında yetecek gücünün olmaması, karşıdaki kişiyi cezalandıramayacağı bir durum içerisinde ve bu durumda emretme yapamayacağı açıktır. Bu nedenle, kargışı söyleyen kişinin dilek ve temennisi yaratana dönük ve yaratandan istediği için, kargışta dilek ve temenni dışında başka bir şeyin olması muhtemel değildir. (Örn; *Mezar Yüzü Görmeyesi. İki Burnundan Gelesi. Zıkkımın Kökünü Yiyesi. Yerin Dibine Batsın. Allah'ından Bulasın*)

p. -asıca/-esice Eklerinin Kullanımı

Yöredeki kargışlarda -asıca/-esice eklerinin yüklemde kullanıldığı görülmektedir. Bu kargışlarda, yüklem alıştırmak için kullanılan kip eki, sıfat-fiile dönüşmesiyle veya sıfat-fiil eki olan, ancak geçici olarak kip eki görevinde de kullanılan -ası/-esi ekinin kip eki görevinin ortadan kalkarak asıl göreviyle algılanmaya

başlanmasıyla, cümlenin ortadan kalktığı görülmektedir. Bu tip kargışlarda, ismi düşürülmüş bir tür sıfat tamlaması görünümü bulunmaktadır. (Örn; *Geberesice. Gor Guyulasıca*)

Bu kargışlarda, *-asıca/-esice* eklerinin yanında görülen istek biçimindeki yüklem, başlangıçta *-ası/-esi* biçimleriyle yüklem görevinde kullanıldığı, *-ası/-esi* eklerinin istek anlamı ve yüklem özelliğinin ortadan kalmasıyla, istek biçiminde kullanıldığı görülmektedir. Kip eki özelliğini yitirmiş *-ası/-esi* ekleri *-asıca/-esice* biçimleri hitap durumunda sıfat fiil grubu oluşturduğu belirtilmektedir. (Örn; *Ocağı Söğünesi. Hotur Hotur Hortlayası. Mezar Yüzü Görmeyesi. İki Burnundan Gelesi. Aklı Beyni Guruyası. Zıkkımın Kökünü Yiyesi. Kara Kan İçesi.*)

q. Yüklem Düşmesi

Kullanılan bazı kargışlarda, özne, nesne ve dolaylı tümleçlerde olduğu gibi yüklem de düştüğü görülmektedir. Düşen yüklem, olmak fiili ise, yüklem isim kısmı kalmaktadır. Düşürülen yüklem, olmak dışındaki diğer yüklemlerden biri ise cümlenin tümünden ve sözün gelişinden düşen yüklem ve çekimi bilinebilmektedir. (Örn; *Ya Sabır. Dede Suratlı. Muşmula Suratlı. Dede Bacaklı. Dede Kör. Şipi Suratlı.*)

r. İsim Cümlesi

Kargışlar, söyleyen kişinin içinden gelen öfke, nefret ve kötü anlamda temennilerinin kısa olarak ifade edildiği söylemler olduğu için, incelenen kargışlar içerisinde isim cümlesinin kullanıldığı görülmemektedir.

4.1.8.3. Batıl İnançlar

Eflani yöresinde incelenen batıl inançlarda gelenek, görenek, örf, adet inanç değerlerini içeren unsurlar ağırlıklı olarak yer almaktadır. Batıl inançlar ayrı ayrı ele alındığında dini motifleri içeren unsurların daha ağırlıklı olduğu görülmektedir. Toplumsal yaşayışın ipuçlarını veren düğün, evlilik gibi unsurlarda batıl inanış cümlelerinde yerini almıştır. (Örn; *Düğünler Mübarek Günlerde Bitirilir. Perşembe Duvak Serpme Günü Yapılır. Gelinin Ayağının Altında Bardak Kırmak. Gelin Arkasından Buğday Atmak. Erkeğin Önünden Bayanlar Geçmez.*)

Eflani yöresinde incelenen batıl inançlarda, alkış ve kargış örneklerine benzer şekilde basit yani kurallı düz cümlelerin ağırlıkta olduğu görülmektedir. Bu basit yani kurallı cümleler yüklem sonunda bittiği, fiil cümleleridir. Birleşik cümlelerin veya devrik cümlelerin yer aldığı batıl inançlar çok nadir şekilde halk arasında kullanılmaktadır. (Örn; *Su ile Ateş Söndürülmez. Küle İdrar Yapılmaz. Sofra Ortada Bırakılmaz. Gece Tırnak Kesilmez ve Dışarı Atılmaz. Bebek Aynaya Baktırılmaz.*)

Eflani yöresindeki batıl inançlarda, cansız varlıkların, nesnelere, hayvanların da nesne konumunda kullanıldığı görülmektedir. (Örn; *Kasım Ayında Ekin Ekmek İçin Dolunay Beklenir. Türbeye Adak Adama. Ölü Yıkanan Suyu Ayak Basmama.*)

Yöre halkı arasında kullanılan batıl inançlarda yaygın olarak, basit kurallı cümleler olumsuz eylem ile bitmektedir. Bu nedenle yaygın şekilde basit cümlelerde *atılmaz, çıkılmaz* gibi bir eylemin ya da fiilin yapılmamasına yönelen olumsuz yüklem kullanıldığı görülmektedir. Her ne kadar yüklem olumsuz olduğu durumlar görülse bile anlam olarak veya eylemin yapılmamasında meydana gelecek durum olumlu anlamdadır. (Örn; *Erkeğin Önünden Bayanlar Geçmez. Kelebekler Öldürülmez. Eşikte Oturulmaz. Gece Evden Dışarı Yemek Verilmez.*)

Batıl inançlardaki eylemlerin somut bir sebebe dayanmadığı ve genel olarak varsayımlar üzerinden meydana geldiği görülmektedir. Geçişten günümüze kadar batıl inanın tersine yapılan eylemlerin sonuçlarına ait somut deliller olmamakla birlikte, tamamen düşünceler ve inanışlar varsayımlar üzerine yer almıştır. (Örn; *Üstünden Atlanmaz. Seccade Açık Bırakılmaz. Şeytan Namaz Kılar. Su İle Ateş Söndürülmez. Akşam Ezanından Sonra Dışarıya Çıkılmaz.*)

Batıl inançlarda “Allah, cin” gibi dini motifler ağırlıklı olarak kullanılmaktadır. Bu batıl inançlarda dini motiflerin kullanılması, kişilerin batıl inançtan vaz geçmemesi, batıl inancın inanırlığa ve içtenliğine vurgu yapmak, içten ve kuvvetli bir inanış ile karşıdaki kişiyi etkilemek amacıyla eklendiği görülmektedir. (Örn; *Akşam Ezanından Sonra Dışarıya Çıkılmaz. Küle İdrar Yapılmaz. Su İle Ateş Söndürülmez. Kesilen Saç Dışarı Atılmaz. Eşiğe Basılmaz.*)

Eflani ilçesindeki batıl inançlarda olumsuzluk anlamı bildiren *-maz* eki yaygın olarak kullanılmaktadır. *-maz* eki aslında bir birleşik ek görevindedir. Burada, bu ek parçalara ayrıldığında *-ma* ve *-z* eklerinin birleşiminden oluştuğu görülmektedir. *-ma/-*

me olumsuzluk ekinin yükleme getirilmesi ile olumsuz anlamı yüklenmektedir. -r geniş zaman eki olumsuzlukta -z halini alarak, -ma/-me ekine eklenmesiyle -maz birleşik ekinin oluşmasını sağlamaktadır. Bu -maz/-mez bileşik ek yapısı, sıfat fiil (partisip) ekini oluşturmakta ve batıl inançların büyük bir çoğunluğunda yükleme getirilerek kullanıldığı görülmektedir. Bu sıfat fiil ekinin görevi yükleme getirilerek olumsuzluk anlamı katmaktır. (Örn; *Akşam Sakız Çiğnenmez. Bebekle Anne Dışarı Çıkamaz. Bir Yaşana Kadar Çocukların Sacı Kesilmez. Pazara Gidenin Önünden Gidilmez.*)

Yörede kullanılan batıl inançlarda, yapılması istenen veya yapılması istenmeyen durumlar yüklem ile belirtilmiş ve bu yüklem cümlede yer almıştır. (Örn; *Elden Ele Makas Verilmez. Sofra Ortada Birakılmaz. Kesilen Saç Dışarı Atılmaz.*)

Batıl inançlar cümle yapısında nesnelere ağırlık olarak özne konumunda yer almıştır. Cümlede içerisinde nesnelere açık veya eksilteli biçimde kullanılmış ve özne konumuna yerleşmiştir. Çoğu cümle yapısında, eylemin kimin yapması veya yapmaması gerektiği açık olarak belirtilmediğinden, sözde özne kullanımları yaygın olarak yer almıştır. (Örn; *Eşiğe Basılmaz. Kesilen Saç Dışarı Atılmaz. Akşam Sakız Çiğnenmez.*)

Batıl inanç cümleleri içerisinde, bulunma, uzaklaşma, yaklaşma bildiren ve yüklemi yer anlamı ile tamamlayan dolaylı tümleçlerinde kullanıldığı görülmüştür. Dolaylı tümleç yapıları cümle içerisinde -e, -de, -den ekleriyle oluşturulmuş sözcük ve sözcük grupları şeklinde yer almıştır. (Örn; *Gelinin Ayağının Altında Bardak Kırmağ. Erkeğin Önünden Bayanlar Geçmez.*)

Batıl inanç cümleleri içerisinde, zaman, yön, miktar, araç ve şart bildirimi ile yüklemi tamamlayan zarf tümleci sözcük veya sözcük gruplarının kullanımı bulunmaktadır. Zarf tümleçleri içerisinde zaman bildiren zarf tümleçleri ağırlık olarak kullanılmıştır. Cümle içerisinde kullanılan zarf tümleçlerinde, yüklemde olması veya olmaması istenen eylemin oluş biçimi, niteliği, çeşidi, süresi açıkça belirtilmektedir. (Örn; *Gece Evden Dışarı Yemek Verilmez. Üstünden Atlanmaz. Akşam Ezanından Sonra Dışarıya Çıkılmaz*)

Yukarı, aşağı, içeri dışarı gibi yön ve yer bildiren zarf tümleçleri yalın halde olmalarına rağmen, batıl inanç cümlelerinde hal ekleri olarak dolaylı tümleç ve nesne görevinde kullanıldığı görülmüştür. Dışarı sözcüğüne, -ya hal eki eklenerek, *dışarıya*

şeklinde dolaylı tümleç olarak cümle içerisinde kullanılmıştır. (Örn; *Akşam Ezanından Sonra Dışarıya Çıkmaz*)

Batıl inanç cümlelerinde dolaylı tümleç-nesne arasındaki ilişki incelendiğinde, dolaylı tümleç kullanılarak ifade edilen, yapılması istenen veya yapılması istenmeyen durumlar nesneye yüklendiği görülmektedir. (Örn; *Seccade Sağına Dürülür*)

Cümle içerisinde, yapılması istenen veya yapılması istenmeyen durumlar, bazı durumlarda dolaylı tümleç görevinde olan zamirler kullanılarak söylenen kişiye yöneltilmektedir. (Örn; *Erkeğin Önünden Bayanlar Geçmez*)

4.1.9. Alkış ve Kargışların Şiirde Şekil Özellikleri

4.1.9.1. Alkışların Şiirde Şekil Özellikleri

Halk edebiyatında yer alan alkış unsurlarının şiirsel şekil özellikleri incelendiğinde yaygın olarak 4 mısradan oluşan dörtlükler şeklinde yedi heceli olarak hece ölçüsüyle yazıldığı görülmektedir.

Mer ci mek goy dum a şa (a) İğ
ne at tım gu ma şa (a)
Al lah dan di le ğim dir (b) Ga
la lım biz baş ba şa (a)

Yedi hece ölçüsüyle yazılmış bu dörtlükte birinci, ikinci ve dördüncü mısralarda tekrar edilen *-a* eki redif, *-aş* ise tam uyak oluşturmaktadır.

Dörtlükler halinde hece ölçüsüyle yazılan eserler dışında, dörtlük olmayan üç mısralı eserlerde bulunmaktadır. Bu eserlerde alkıştan önceki veya sonraki mısra ile alkışın olduğu mısra arasındaki hece ölçüsünün aynı olduğu anlaşılmaktadır.

Amaniii (a)
Sö zü me sa dı kam dön mem ba zar dan (aman) (b)
Hak sak la sın yav rum se ni na zar dan (aman aman Aman) (b)

Mısralar incelendiğinde, ikinci ve üçüncü mısraların hece ölçülerinin 11 olduğu görülmektedir. *-zardan* eki her iki mısrada da tekrarlandığı için redifi oluşturmaktadır.

Dörtten daha fazla olan mısralı eserlerde hece ölçüsü birbirini takip eden veya bağlantılı mısralarda görülmektedir.

- Aç ga pı yı ben gel dim* (a)
Se fa gel din hoş gel din (b)
El e di yor el e di yor (c)
O yar be ni del'e di yor (c)
Ka ra da göz le ri kül e di yor (c)

Beş mısralık bu eserde, birinci ve ikinci mısralar serbest ölçü ile yazılmıştır. Üçüncü, dördüncü mısralar 8 hece ölçüsüyle, beşinci mısra 10 hece ölçüsü ile yazılmıştır. Üçüncü, dördüncü ve beşinci mısralarda hece ölçüleri aynı olmamasına rağmen *-ediyor* redifi oluşturmaktadır. Rediften önce ünsüz *-l* geldiği için yarım uyak görülmektedir.

Benzer şekilde mısralar arasındaki hece ölçülerinin farklı olduğu ama içerisinde redifi barındıran eserlerde bulunmaktadır.

- Öy l' ol sun da ha nım ge lin böy l' ol sun (aman)* (a)
Bi zi se ven ah bap lar merd 'ol sun (aman) (a)
Bi zi ye ren düş man lar gah rol sun (aman) (a)

Birinci mısradaki hece ölçüsü 13 iken, ikinci ve üçüncü mısralarda hece ölçüsü 10'dur. Mısralar incelendiğinde *-olsun* yapısının redif olduğu görülmektedir.

4.1.9.2. Kargışların Şiirde Şekil Özellikleri

Karabük halk edebiyatında alkış kullanıma benzer şekilde kargışlarda, genel olarak hece ölçüsüyle dörtlükler halinde yazılmış türkü, mâni ve tekerlemelerde kullanılmaktadır. Özellikle manilerde hece ölçüsü açıkça görülmektedir.

- Gök ten u çan gar lan güç* (a)
Ga na dı ay ruç ay ruç (a)
Be ni yar dan a yı ran (b)
Kan kus sun a vuç a vuç (a)

Yukarıdaki manide alkışların kullanıldığı eserlere aynı şekilde 7 hece ölçüsüyle dörtlük şeklinde yazılmıştır. Kargış ise bu manide dördüncü mısradaki kullanılmıştır. Ayrıca birinci, ikinci ve dördüncü mısralarda *-uç* ekinin kullanılmasıyla tam uyak elde edilmiştir.

Türkülerde de kargış kullanımı görülmektedir ve yine maniler gibi dörtlükler halinde yazılmaktadır. “Çek Deveci” türküsünde kargışın olduğu dörtlükte hece ölçüsü her mısra için farklıdır. Serbest ölçü ile yazılan bu eserde *-sın aman* yapısı redifi oluşturmaktadır.

Çek de ve ci de ve le ri ot la sın a man ot la sın a man (a)

Se nin an nen ho tur ho tur hort la sın a man (Aman aman develi) (a)

Çek de ve ci de ve le ri su lan sın a ma n su lan sın a man (a)

A kan su lar ba şın dan bu lan sın a man (Aman aman develi) (a)

Kargışların daha çok manilerde kullanıldığı görülmektedir. Aşağıda gelin kaynana atışmasına ait maniler gösterilmiştir.

Kaynana

Ge lin al dım dert gör düm (a) *So*

nun da di zim döğ düm (a) *Er me*

sin mu ra dı na (b)

Ge lin de ğil kör dü ğüm (a)

Gelin

Ga yın na lar kül çö re ği (a) *Ağ*

rır in şal lah yü re ği (a) *Ce hen*

ne min baş di re ği (a) *Ga yın na*

lar ga yın na lar (b)

Hem kaynananın hem de gelinin söylediği maniler dörtlük şeklinde yazılmıştır. Gelin kaynana manileri 7 hece ölçüsü ile yazılmıştır. Kaynananın söylediği mâni incelendiğinde birinci, ikinci ve dördüncü mısralarda *-üm* ekinin tekrarlanmasıyla tam uyak elde edildiği görülmektedir. Gelinin söylediği cevap manisi ise 8 hece ölçüsüyle dörtlük halinde yazılmıştır. Gelinin cevabında kargış ikinci mısrada kullanılmıştır. Mısraların sonunda *-reği* ekiyle redif elde edilmiştir.

Türkülerde de kargış kullanımları görülmektedir. “Eğrem Büğrem Şu Saray’ın Yolları” türküsü üç mısralık nakarat olarak yazılmıştır. Hece ölçüsü ise her mısrada farklıdır. Birinci mısrada, 12 hece ölçüsü, ikinci mısrada 11 hece ölçüsü ve üçüncü mısrada 14 hece ölçüsü kullanılarak yazılmıştır. Birinci ve ikinci mısralarda *-ları* eki redifi oluşturmakta, rediften önce *-l* eki ile yarım uyak meydana gelmektedir.

Eğ rem de büğ rem (aman) şu Sa ra y'ın yol la rı (a) Bü

kül me yoor naz lı yâ rin kol la rı (a)

Tu tu la (da) gal sın yüz bin se ne di yen dil le ri (b)

“Elimi Isırdı Pide” türküsünde dörtlük halinde 8 hece ölçüsü ile yazılmış ve kargış dördüncü mısrada kullanılmıştır. Birinci, ikinci ve üçüncü mısraların sonunda -*sun* ekiyle zengin uyak elde edilmiştir.

Sa bah e za nı o kun sun (a)

E lim e li ne do kun sun (a)

Ben den baş ka yar se ver sen (b)

İ ki göz le rin kör ol sun (a)

SONUÇ

Günlük hayatın her anında ve sözlü kültürün temelinde alkış, kargış ve batıl inançların kullanımı önemli bir yer tutmaktadır. Geçmişten günümüze insanoğlu, hoşlandığı ve sevdiği şeyler için dua ederlerken, sevmediği, hoşlanmadığı veya nefret ettiği şeyler için kötü sözler sarf eder ya da lânet okurlar. Bu sebeple, alkış ve kargışlar hemen hemen bütün medeniyet ve toplumlarda kullanılmıştır. Alkışlar, insanların sevinç veya minnet duydukları olaylar ve durumlar karşısında dile getirdiği; kargışlar, insana mutsuzluk ve hüznün veren, kötü ve olumsuz durumlar karşısında dile getirdiği; batıl inanç ise gerçeklik payı olmayan, korkuları, çaresizlikleri doğa üstü olaylarla dile getirdiği bir çeşit psikolojik rahatlama araçları olarak düşünülebilir. Özellikle Türk kültüründe alkış ve kargışların kullanım geleneği oldukça zengindir.

Bu çalışmada, Karabük iline bağlı Eflani ilçesinde yaşayan halkın günümüze kadar kullandıkları alkışların, kargışların ve batıl inançların derlemesi yapılarak dil ve anlatım yönünden incelenmesi gerçekleştirilmiştir. Saha araştırmasında veriler, yöre halkı ile yüz yüze konuşarak toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda elde edilen sonuçlar aşağıda maddeler halinde verilmiştir.

- Eflani yöresinde kullanılan alkış, kargış ve batıl inançlarda Allah, peygamber, Kur'an-ı Kerim, cin, büyü gibi söylemler bulunmaktadır. Bu söylemler, Eflani ilçesinde yaşayan yöre halkının ve geçmişten günümüze kadar gelen toplumların ahlak ve inanç yapısı hakkında ipuçları verdiği, bunların dini ve milli birçok unsuru ihtiva ettiği görülmektedir.
- Halk arasında yaygın olarak kullanılan alkış, kargış ve batıl inanç söylemlerinin Eflani yöresinde de değişik fonksiyonlarda kullanıldığı belirlenmiştir. Kullanılan söylemlerin her zaman bir ihtiyaçtan dolayı doğduğu görülmüştür. Yöredeki insanların duygu ve düşüncelerini karşı tarafa nakletme ihtiyacından dolayı bu söylemleri kullandığı belirlenmiş, alkışların genel anlamda bir ritüel işlevi gördüğü, kargışların ise manevi bir rahatlama, hesaplaşma ve tepki için kullandığı belirlenmiştir.
- Elde edilen söylemlerden, alkışların, maneviyat, huzur, mutluluk, şükran unsurlarını içerdiği ve çoğunlukla yüce bir varlıktan bunların temennisi olduğu görülmüş; kargışlarda ise nefret, öfke, çaresizlik yansımalarının olduğu unsurların kullanıldığı belirlenmiştir.

- Yörede kullanılan kargışların sayısı, alkışların sayısından çok daha fazladır. Kargışlarının sayısının fazla olmasının, toplumun psikolojik ve sosyolojik yansımalarında önemli bir gösterge olduğu görülmektedir. Bu da Eflani yöresindeki insanların olumsuz durumlar karşısında ahlaki ve kültürel öğelere son derece bağlı olduklarını ve zor durumlarda kötülük yapanın yaratan tarafından cezalandırılacağına inandıklarını belirtmektedir.
- İncelenen batıl inançlarda, somut ve nesnel bir sebebe dayalı olmadığı görülmüş, genel olarak yöre halkının somut nedenler ile açıklayamadığı durumları inanç sistemi ile açıkladığı gözlemlenmiştir. Batıl inançların çıkış nedenlerinin, bilgi eksikliği ve yetersizliği, korku, güvende olma arzusu, çaresizlik, belirsizlik olarak sayılabilir.
- Eflani yöresinde kullanılan kargışların, genel olarak emir kipi şeklinde kullanıldığı görülmüştür (*Örnek; Kurusun, Çıksın gibi*).
- Eflani yöresinde, özellikle kargış söylemlerinde arkaik yapıları “-asıca, -esice” eklerinin hala yaygın olarak kullanıldığı belirlenmiştir. (*Örnek; Çıkasıca, Geberesice gibi*).
- Alkış, kargış ve batıl inançlarda k>g, t>d ünsüz değişmelerinin (tonlulaşma özelliği) baskın olduğu ve ön seslerde “g” hakimiyeti açıkça görülmektedir (*Örnek; Kara için “Gara”, Kıran için “Gıran”, Tepesi için “Depesi” şeklinde kullanımlar*).
- Eski Anadolu Türkçesi’nde işlek bir sıfat fiil eki olan “-ası”, Türkiye Türkçesi’nde kalıp halinde bazı ifadeler bırakarak kaybolmuştur. Ancak, o dönemden kalma birkaç kalıplaşmış adla kişiler için kullanılan birkaç kargış günümüze kadar gelebilmiştir. Eflani yöresinde günümüze gelen bu kargışları açıkça görülmektedir (*Örnek, Kara Kan İçesi, Zıkkımın Kökünü Yiyesi gibi*). Bu kargışlarda kullanılan -ası ekleri istek görünümlü emir halini almıştır.

KAYNAKÇA

- Aça, M. (2002). *Tıva Türklerinin Alkışları (Algış-Yörel) Üzerine Notlar*. Millî Folklor, Yıl 14, Sayı 56, S. 166-178.
- Ağaoğlu, S. vd. (2015). *81 İlde Şehir ve Kültür: Karabük*. İstanbul.
- Akkoyunlu, Z., Ercilasun, A.B. (2014). *Divânü Lugâti't-Türk*. Türk Dil Kurumu Yayınları, İstanbul, 2014.
- Arık, M. S. (2006). *Hurafe ve Batıl İnançlar Üzerine Bazı Düşünceler*. Diyanet (İlmî Dergi), Cilt 42, Sayı 2, S. 125-143, 2006.
- Ataman, A. (2009). *Safranbolu Türküleri ve Oyun Havaları*. Safranbolu Kaymakamlığı.
- Bars, M. E. (2014). *Manas Destanı'nda Alkış ve Kargışlar*. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl 2, Sayı 2/1, S. 200-213.
- Beycan (Şubat 2019). "Batıl İnanç nedir?", <http://www.beycan.net/721/batil-inanc-nedir-en-cok-bilinen-batil-inanclar-nelerdir.html>
- Boratav, P. N. (1999). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*. Gerçek Yayınevi, Ankara.
- Duymaz, A. (2000). *Sihir Şiirlerinin Bir Türü Olarak Alkışlar*. Millî Folklor, Yıl 12, Sayı 45, S. 15-21.
- Eflani Belediyesi (Kasım 2018). "Eflani", <http://www.eflani.bel.tr/icerik/1743/17/eflani>
- Eflanim (Kasım 2018). "Eflani Tarihi", <http://www.eflanim.com/eflani-tarihi/>
- Elçin, Ş. (2004). *Halk Edebiyatına Giriş*. Akçağ Yayınları, S. 662, S. 663, Ankara.
- Ergin, M. (2004). *Dede Korkut Kitabı*. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Ergün, M. (2013). *Yakut Destan Geleneği ve Er Sogotoh*. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Eroğlu, T. ve Kılıç, H. Ç. (2005). *Türk İnançları ve İnanışlar*. Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, Cilt 1, Sayı 49, S. 749-770.
- Eyüpoğlu, İ. Z. (1987). *Anadolu İnançları, Anadolu Mitolojisi, İnanç Söylence Bağlantısı*. Geçit Kitapevi, İstanbul.
- Güçlü, F. (1995). *Orta Anadolu'da Batıl İnançlar*. Günorta Yayınları Halkbilim Dizisi.

Gülüş, İ. (2016). *Batıl İnançların İletişimsel İşlevi ve Medyadaki Yansımaları*. Atatürk İletişim Dergisi, Sayı 10, S. 111-136.

Güzel, A. (2008). *Dede Korkut Hikâyeleri Bağlamında Dua*. Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Cilt 3, Sayı 2, S. 438-446.

Harmancı, M. (2012). *Dede Korkut Hikâyelerindeki Alkış ve Kargışlara İşlevsel Bir Yaklaşım*. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 23, S. 1-10, S. 10-17.

Hekimov, M. İ. (1996). *Halk Deyimleri-Duyumları ve “Kitab-ı Dede Korkut”da Alkış-Dua, And-Kasem ve Kargışlar*. Millî Folklor, Sayı 1, S. 42-48.

İnan, A. (1998). *Makaleler ve İncelemeler Cilt 1*. Türk Tarih Kurumu, Ankara.

İnayet, A. ve Keskin, A. (2017). *Türk Dili ve Edebiyatı Öğretiminde Alkış ve Kargış (Dua ve Beddua) Türlerinden Nasıl Yararlanabiliriz? II*. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatları Öğretimi Sempozyumu Bildirileri, Cilt 1, No. 1, S. 97-108.

Kaldar, Ü. (2008). *Adana İli Yumurtalık İlçesi Halk Kültürü ve Edebiyatı Üzerine Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, S. 60, S. 65, Konya.

Kapağan, E. (2014). Gök Tanrı İnanıcı ve Bu İnanç Sisteminin İçinde Alkış, Dua ve Dilekler. Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 9, Issue 3, S. 801-810.

Kastamonu Postası (Kasım 2018). “Eflani”, www.kastamonupostasi.com, 2007.

Kaya, D. (1997). *Dualar ve Beddualar*. Türklük Bilimi Araştırmaları, Sayı 4, S. 99-121.

Kazan, Ş. (2009). *Klâsik Türk Şairlerinin Dilinden Beddualar*. Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Cilt 4, Sayı 2, S 777-821.

Keskin, A. (2018). *Türk Kültüründe Alkışlar (Dualar-Gelenekler) ve Kargışlar (Beddualar-Kötü Dilekler): Metin ve Bağlam Merkezli Bir İnceleme*. Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, S. 38-42.

Köse, A. ve Ayten, A. (2009). *Batıl İnanç ve Davranışlar Üzerine Psiko-Sosyolojik Bir Analiz*. Dilbilimleri Akademik Araştırma Dergisi, Cilt 9, Sayı 2, S. 45-70.

Sabah (Şubat 2019). “En tuhaf Batıl inançlar”, <https://www.sabah.com.tr/galeri/dunya/en-tuhaf-batil-inanclar>

Savaş, H. (2007). *Safranbolu ve Çevresi Halk İnanışlarının Dinler Tarihi Açısından Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Sev, İ. G. (2016). *Kargış/Beddua Eki: {-(y)AsIcA}*. International Journal of Social Science, Cilt 1, Sayı 52, S. 1-9.

Sevinçli, V. (2015). *Türk Kültüründe Alkış / Kargış ve Adilcevaz Örneği*. Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, Cilt 1, Sayı LII, S. 97-125.

Seyfeli, M., (Aralık 2018), “Alkış ve Kargışlar”, <https://www.tarihtarih.com/?Syf=26&Syz=369153&/Alkış-ve-Kargışlar/-Mahmut-Seyfeli->

Sinanoğlu, A. F., Sinanoğlu, A. (2012). *21. Yüzyıl Malatya 'sında Batıl İnançlar*. Türklük Bilimi Araştırmaları, Sayı 31, S. 239-257.

Şahin, E. (2012). *Kargışlar İçinde Eski Sevgili*. Prof. Dr. Mine Mengi Adına Türkoloji Sempozyumu, Cilt 1, Sayı 1, S. 412-417.

Ögel, B. (2001). *Dünden Bugüne Türk Kültürünün Gelişme Çağları*. Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul, 2001.

Öztürk, J. (2013). *Antakya Ağzında Kargışlar*. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 10, Sayı 22, S. 1-19.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma Eğitim Genel Müdürlüğü (Aralık 2018). “Dua ve Beddualar (Hayirdualar ve İlençler)”, <http://aregem.kulturturizm.gov.tr/TR-12774/dua-ve-beddualar-hayirdualar-ve-ilencler.html>

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (Şubat 2019). “Türkiye'de Yaygın Olan Batıl İnanışlar”, http://www.kadinvekadın.net/turklerin_en_yaygin_batil_inanclar_i.html

T.C. Karabük Valiliği (Kasım 2018). “Eflani İlçesi”, <http://www.karabuk.gov.tr/eflani-ilcesi>

Terzioğlu, Ö. (2007). *Alkış ve Kargışların, Sözlü Kültürdeki Yerleşik Kodların Aktarımını ve Yeniden Üretimini Kolaylaştıran Biçimsel Özellikleri*. Milli Folklor, Yıl 19, Sayı 75, S. 34, S. 37.

Tonga, N. (2010). *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında Beddua Şiirleri*. Lânet Kitabı (Editör: Emine Gürsoy Naskali-Aylin Koç), Kitabevi Yayınları, S. 471-497.

Türk Dil Kurumu (2005). *Türkçe Sözlüğü*. S. 76, 2005.

Türk Dil Kurumu (1998). *Türkçe Sözlüğü*. S. 1080, 1998.

KAYNAK KİŞİLER

Ali AYDIN, Karabük Eflani Candaroğulları Mahallesi., Bakkal, 65, İlkokul.

Ali AYKUT, Karabük Eflani, İmam, 24, Lisans.

Ayşe AYTAÇ, Karabük Eflani Gedin Köyü, Pazarcı, 58, Okur-Yazar Değil.

Bergüzar CEYHAN, Karabük Eflani, Esnaf, 71, İlkokul.

Cemile SABIRLI, Karabük Eflani Bağlıca Köyü, Pazarcı, 45, İlkokul.

Cengiz YILMAZ, Karabük Eflani, Sütçü, 45, İlkokul.

Dilen ŞENTÜRK, Karabük Eflani, Ev Hanımı, 48, İlkokul.

Emin AYDEMİR, Karabük Eflani Köyü Akören Köyü, Çiftçi, 50, Okur-Yazar Değil.

Emine ALTINKAYA, Karabük Eflani Kayalar Köyü, Pazarcı, 59, Okur-Yazar Değil.

Emine AYDOĞDU, Karabük Eflani, Pazarcı, 47, Okur-Yazar Değil.

Engin ALTAY, Karabük Eflani, Dönerci, 38, Lise.

Ersin ÖZKAN, Karabük Eflani Hükümet Caddesi, Marketçi, 41, Lise.

Fatma AYDIN, Karabük Eflani Çavuşlu Köyü, Pazarcı, 45, Okur-Yazar Değil.

Fatma ERTÜRK, Karabük Eflani, Ev Hanımı, 44, Okur-Yazar Değil.

Fikret YERLİKAYA, Karabük Eflani, Hırdavatçı, 45, Lise.

Hacer AYDIN, Karabük Eflani Candaroğulları Mahallesi, Ev Hanımı, 52, İlkokul.

Halil ALTINTEPE, Karabük Eflani Kayalar Köyü, Kasap, 56, İlkokul.

Halil KARAKAŞ, Karabük Eflani Hükümet Caddesi, Çaycı, 28, Lise.

Hatice ÇAVUŞOĞLU, Karabük Çavuşlu Köyü, Pazarcı, 59, Okur-Yazar Değil.

Hüseyin Lütfi ERSOY, Karabük Eflani, İmam-Yazar, 45, Önlisans.

Hüsnü ERKAN, Karabük Eflani, Hayvancı, 63, İlkokul.

İbrahim ŞAHİN, Karabük Eflani, Kasap, 43, İlkokul.

İbrahim TURGUT, Karabük Eflani Hükümet Caddesi, Bakkal, 86, İlkokul.

İlyas ÜNAL, Karabük Eflani Bündücek Köyü, Emekli, 55, İlkokul.

İmdat YILMAZ, Karabük Eflani Hükümet Caddesi, Berber, 61, İlkokul.

İsmail BİLDİK, Karabük Eflani, Kahvehane Sahibi, 77, İlkokul.

Kadir TUNÇ, Karabük Eflani Şehit Musa Üstün Caddesi, Fırıncı, 63, Okur-Yazar Değil.

Kadriye İŞGÖREN, Karabük Eflani, Kuran Öğreticisi, 42, Lisans.

Kamil DEDİK, Karabük Eflani Hükümet Caddesi, Çiftçi, 70, Okur-Yazar Değil.

Mahir ERENLER, Karabük Eflani Tarım Kredi Kooperatifi, Emekli, 74, İlkokul.

Mehmet ATMACA, Karabük Eflani, Çiftçi, 53, İlkokul.

Mehmet SABIRLI, Karabük Eflani, Şoför, 53, İlkokul.

Muhammer YAPICI, Karabük Eflani, İmam, 48, Önlisans.

Murat ÇALIŞKAN, Karabük Eflani, Esnaf, 45, İlkokul.

Mustafa ÇELİK, Karabük Eflani, İnşaat Mühendisi, 48, Lisans.

Muzaffer ÇETİN, Karabük Eflani, Çiğköfteci, 55, Lise.

Münir YILMAZ, Karabük Eflani, Emekli, 70, İlkokul.

Nazmiye AYDIN, Karabük Eflani, Ev Hanımı, 54, İlkokul.

Nazire ÇELİK, Karabük Eflani Akören Köyü, Ev Hanımı, 58, Okur-Yazar Değil.

Necibe ŞENOL, Karabük Eflani Kayalar Köyü, Pazarcı, 63, İlkokul.

Neriman KÖKSAL, Karabük Eflani Ulugeçit Köyü, Ev Hanımı, 56, Okur-Yazar Değil.

Nihat ARSLAN, Karabük Eflani, Emekli, 65, İlkokul.

Osman ALAK, Karabük Eflani, Esnaf, 55, İlkokul.

Osman CEBECİ, Karabük Eflani, Emekli, 67, İlkokul.

Rafet ÖZTÜRK, Karabük Eflani, Esnaf, 65, İlkokul.

Sadi Yaver ATAMACI, Karabük Eflani, İnşaatçı, 41, İlkokul.

Sebahat ÖZDEMİR, Karabük Eflani, Ev Hanımı, 63, Okur-Yazar Değil.

Sebahattin KALAYCI, Karabük Eflani Hükümet Caddesi, Tesisatçı, 45, İlkokul.

Sehime AYHAN, Karabük Çavuşlu Köyü, Pazarcı, 61, İlkokul.

Sehre YILDIRIM, Karabük Eflani, Ev Hanımı, 61, Okur-Yazar Değil.

Selçuk YAVUZ, Karabük Eflani Candaroğulları Mahallesi, Memur, 35, Lisans.

Serdar ENGİN, Karabük Eflani, Boyacı, 41, İlkokul.

Şadi IŞIK, Karabük Eflani, Tavukçu, 43, İlkokul.

Şaziye AYDIN, Karabük Eflani Candaroğulları Mahallesi, Ev Hanımı, 58, İlkokul.

Şenol CEBECİ, Karabük Eflani, 63, Emekli, İlkokul.

Teyfik YILMAZ, Karabük Eflani, Bakkal, 76, İlkokul.

Vasfi KARAGÖZOğLU, Karabük Eflani, Muhtar, 65, Lise.

Yaşar ÇIKRIKÇI, Karabük Eflani, İmam, 58, Lise.

Yusuf ÖZTÜRK, Karabük Eflani, Şöför, 50, Önlisans.

Zühtü ÖZTÜRK, Karabük Eflani Paşaköy, Muhtar, 54, Lise.

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 3.1. Eflani yöresi.....	172
Şekil 3.2. Eflani yöresinin tarihine ait türbe ve kalıntılar	172
Şekil 3.3. Eflani ilçesindeki tarihi kalıntılar	172
Şekil 3.4. Meyre tapınağı kitabesi	173
Şekil 3.5. Eflani ilçesinin köyleri.....	173
Şekil 3.6. Eflani yöresel yemek örnekleri.....	174

EKLER

Şekil 3.1. Eflani yöresi [Eflanim, 2018, <http://www.eflanim.com/eflani-tarihi>].

Şekil 3.2. Eflani yöresinin tarihine ait türbe ve kalıntılar [Eflanim, 2018, <http://www.eflanim.com/eflani-tarihi>].

Şekil 3.3. Eflani ilçesindeki tarihi kalıntılar [Eflanim, 2018, <http://www.eflanim.com/eflani-tarihi>].

(a)

(b)

(c)

(d)

Şekil 3.6. Eflani yöresel yemek örnekleri. (a) bandırma, (b) malak, (c) pörüşke, (d) miyana helvası [Eflanim, 2018, <http://www.eflanim.com/eflani-tarihi>].

ÖZGEÇMİŞ

Işıl YAMAN 1989 yılında Karabük'te doğdu. İlk ve orta öğrenimi Karabük'te tamamladı. Karabük Cumhuriyet Lisesi'nden mezun oldu. 2008 yılında Kıbrıs Doğu Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü'nü kazandı. Türkçe Eğitimi Bölümü'nde derece yaparak, 2009-2010 eğitim öğretim yılında Edirne Trakya Üniversitesi'ne yatay geçiş yaptı. Lisans öğreniminin ikinci sınıfını burada okuyarak 2010-2011 eğitim öğretim yılında Kocaeli Üniversitesi'ne yatay geçiş yaptı. 2012 yılında Kocaeli Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü'nden mezun oldu. Aynı yıl Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yeni Türk Dili Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans eğitimine başladı. 2012 yılında Bartın Bahçeşehir Koleji'nde Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenliği görevine başladı ve 2016 yılında Karabük Final Eğitim Kurumları'na geçerek aynı görevini sürdürdü. Hala aynı kurumda Türkçe Öğretmenliği görevine devam etmektedir.